

ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΣ

ΑΙΓΛΗ, 9 Απριλίου 2009

**ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ:
ΠΩΣ ΘΑ ΠΕΤΥΧΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ**

Καταθέτουν απόψεις οι

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς

DRAGO KOS, Πρόεδρος Group of States against Corruption

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ, Επιχειρηματίας, ιδρυτικό μέλος Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς

ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ, Υπουργός Εσωτερικών

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ, πρώην Υπουργός, Βουλευτής

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΑΦΟΥΖΟΣ, Επιχειρηματίας

AKERE MUNA, Αντιπρόεδρος Transparency International

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ, Μέλος ΔΣ Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς

ΛΕΑΝΔΡΟΣ ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ, Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης

ΕΛΕΝΗ ΓΚΛΕΓΚΛΕ, Δικηγόρος

Α. Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ, Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

ΜΠΑΜΠΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Δημοσιογράφος,

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΥΡΗΣ, Διευθύνων Σύμβουλος Public Issue

Χαιρετίζει

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΙΟΥΦΑΣ, Πρόεδρος της Βουλής,

ΧΟΡΗΓΟΙ: ΒΙΟΧΑΛΚΟ, ΔΕΗ, 3E COCA COLA, ΟΤΕ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΣΚΑΪ ραδιόφωνο, ΣΚΑΪ τηλεόραση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική παθογένεια και η (μη) εφαρμογή των νόμων

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΚΟΥΡΗΣ

Μετά τη μεγάλη επιτυχία που είχε η περσινή ημερίδα της Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς με το γενικό τίτλο “Κράτος και Διαφθορά”, αποφασίσαμε και φέτος να συνεχίσουμε την ίδια πρωτοβουλία. Το θέμα που διαλέξαμε είναι, κατά τη γνώμη μας, κομβικής σημασίας για την προσπάθεια με σκοπό την αποτελεσματική καταπολέμηση της διαφθοράς και αφορά το ζήτημα της μη εφαρμογής των νόμων και της κουλτούρας της ανοχής που έχει εμπεδωθεί στην κοινωνία μας.

Η Διεθνής Διαφάνεια δραστηριοποιείται σε θεσμικό επίπεδο και επιδιώκει να προωθεί προτάσεις και πρωτοβουλίες ώστε να υπάρξουν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα επιτρέψουν τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών καταπολέμησης της διαφθοράς. Προσπαθούμε με όλες μας τις δυνάμεις να συνδιαμορφώσουμε τη σωστή αντίληψη στους πολίτες, ώστε να αποκτήσουν μία καλή κοινωνική συμπεριφορά που θα εξασφαλίσει τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Πολλές φορές ξεχνάμε ότι ο άνθρωπος ως κοινωνικό ον και ζώντας μαζί με άλλους, έχει ανάγκη να διαμορφώνει ένα αρμονικό περιβάλλον. Η εξασφάλιση της αρμονίας και της κοινωνικής ειρήνης βασίζεται στους κανόνες που συμφωνούμε να ακολουθήσουμε όλοι μαζί οι πολίτες. Οι κανόνες αυτοί εμφανίζονται με τη μορφή των νόμων και πρέπει να ακολουθούνται από όλους, τόσο από τους πολίτες όσο και από την ίδια την Πολιτεία. Είναι μια αδιαπραγμάτευτη προϋπόθεση για να έχουμε πολιτισμένες κοινωνίες. Δυστυχώς η γενικευμένη εντύπωση που κυριαρχεί στη χώρα μας είναι ότι οι νόμοι δεν εφαρμόζονται, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλος κίνδυνος τόσο για την κοινωνική ειρήνη όσο και για τη βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου.

Η έρευνα που η Διεθνής Διαφάνεια - Ελλάς πραγματοποίησε το 2008 μας έδωσε ενδιαφέροντα στοιχεία. Πέρα από την έκταση της διαφθοράς που καταγράφηκε, είχαμε τη σαφή τοποθέτηση της συντριπτικής πλειοψηφίας των πολιτών υπέρ του ότι “η πιστή και καθολική εφαρμογή των νόμων από όλους είναι το πιο αποτελεσματικό όπλο για την καταπολέμηση της διαφθοράς”. Αυτό υποστηρίχθηκε από το 78% των ερωτηθέντων και “είναι σχεδόν αποτελεσματικό όπλο” υποστηρίχθηκε από άλλο ένα 18%.

Το ερώτημα που τίθεται συνεπώς είναι: Αφού η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών συμφωνεί ότι η καταπολέμηση της διαφθοράς μπορεί να επιτευχθεί με την εφαρμογή των νόμων, τότε γιατί δεν έχουμε την ανάλογη συμπεριφορά στην καθημερινότητά μας; Δεν θα ισχυριστώ ότι το σύνολο των πολιτών παρανομεί συνειδητά· θα ισχυριστώ όμως ότι το περιβάλλον στο οποίο ζούμε έχει διαμορφώσει συνθήκες ανοχής και μη συμμόρφωσης με τους νόμους.

Μότο: Έχουμε ίσως τους πιο πολύπλοκους και συχνά ασαφείς νόμους, ενώ σχεδόν πάντα αναμένουμε ερμηνευτικές εγκοκλίους ώστε να καταλάβουμε πώς θα εφαρμοστεί ο νόμος.

Οι λόγοι, βέβαια, είναι πολλοί και λίγο ως πολύ γνωστοί. Έχουμε ίσως τους πιο πολύπλοκους και συχνά ασαφείς νόμους· και χαρακτηριστικό είναι ότι σχεδόν πάντα αναμένουμε ερμηνευτικές εγκυκλίους ώστε να καταλάβουμε πώς θα εφαρμοστεί ο νόμος. Άλλο ένα παράδειγμα είναι ότι σχεδόν κάθε χρόνο έχουμε ένα καινούριο φορολογικό νομοσχέδιο, άλλοτε το ονομάζουμε 'μίνι', άλλοτε το ονομάζουμε 'δομικό', οπωσδήποτε όμως κάθε φορά είναι κάτι καινούριο. Αν προσθέσουμε σε αυτά ότι δεν υπάρχει μια κωδικοποίηση των νόμων και ότι οι χρόνοι απονομής της Δικαιοσύνης είναι τραγικοί, σε άλλες χώρες θα μπορούσαμε να μιλούσαμε έως και για αρνησιδικία. Είμαι σίγουρος ότι στη συνέχεια της ημερίδας θα ακούσουμε πολλές συγκεκριμένες προτάσεις και ελπίζω να συμβάλλουμε ώστε μερικές εξ αυτών να αρχίζουν να εφαρμόζονται άμεσα.

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό της ελληνικής πραγματικότητας είναι η συμπεριφορά της ίδιας της Πολιτείας, που με τους νόμους που ψηφίζει και τις αποφάσεις που παίρνει, πολλές φορές συμβάλλει στην παραβατικότητα των πολιτών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η κατά καιρούς νομιμοποίηση των αυθαιρέτων – και σήμερα γίνεται η συζήτηση για τη νομιμοποίηση των περιφημων ημιυπαίθριων χώρων με το πρόσχημα της οικονομικής κρίσης. Το γεγονός ότι την ίδια ώρα στην Ισπανία, μια άλλη μεσογειακή χώρα, κατεδαφίζουν αυθαίρετα, δεν υπάρχει ούτε ως είδηση στα δικά μας μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Μότο: Ένα χαρακτηριστικό της ελληνικής πραγματικότητας είναι η συμπεριφορά της ίδιας της Πολιτείας, που με τους νόμους που ψηφίζει και τις αποφάσεις που παίρνει, πολλές φορές συμβάλλει στην παραβατικότητα των πολιτών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η κατά καιρούς νομιμοποίηση των αυθαιρέτων - και σήμερα γίνεται συζήτηση για τη νομιμοποίηση των περιφημων ημιυπαίθριων χώρων.

Απουσιάζουν ακόμη οι αποτελεσματικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί ενώ οι φορείς ελέγχου είναι συχνά εξαρτημένοι από την κεντρική εξουσία. Μιλάμε για δημοσιονομικό πρόβλημα, αλλά δεν εισπράττουμε τους ήδη βεβαιωμένους φόρους. Την ίδια ώρα κανένας διευθυντής εφορίας δεν έχει διωχθεί για παράβαση καθήκοντος. Συγχρόνως κάθε λίγο και λιγάκι έχουμε νέα ρύθμιση χρεών και νέες διαδικασίες περαίωσης. Και το εύλογο ερώτημα που τίθεται είναι “γιατί ο καθένας από μας να αισθάνεται ότι πρέπει να είναι νομοταγής”;

Θα μπορούσα να συνεχίσω με πολλά τέτοια παραδείγματα, αλλά δεν είναι, νομίζω, κατάλληλη ώρα για να μιλώ εγώ. Πιστεύω ότι αυτή τη στιγμή είναι η ώρα της δράσης και μιας νέας αντίληψης για την αντιμετώπιση της νομιμότητας. Μία από τις βασικές επιδιώξεις της Διεθνούς Διαφάνειας ήταν, και εξακολουθεί και παραμένει, να σταματήσει η εγκληματική αδιαφορία απέναντι στα θέματα της διαφάνειας και κυρίως της λειτουργίας των θεσμών.

Σε αυτό συμπεριλαμβάνεται και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουμε τους νόμους. Οι νόμοι πρέπει να εφαρμόζονται με κάθε κόστος. Σήμερα δεν είμαστε εδώ για να διαπιστώσουμε το προφανές, αλλά για να δούμε πώς θα το επιτύχουμε. Η διαφθορά καταπολεμείται μόνο με τη σύμπραξη όλων των υγιών δυνάμεων και, κυρίως, των ίδιων των πολιτών. Δεν αρκεί να δεχόμαστε ότι η διαφθορά υπάρχει. Μέχρι πριν λίγα χρόνια και αυτό το γεγονός ήταν ταμπού. Πρέπει να πιστέψουμε ότι μπορεί να καταπολεμηθεί. Όλοι οι πολίτες έχουμε ευθύνη για την επικράτηση της διαφθοράς στην καθημερινή μας ζωή.

Έχουμε τονίσει πολλές φορές ότι η διαφθορά υπονομεύει τους δημοκρατικούς θεσμούς, δημιουργώντας συναίσθημα αδικίας, επιβαρύνει υπέρμετρα και ανώφελα τους φορολογούμενους, ωθεί στη μη συμμόρφωση με το νόμο και αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη. Η Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς έχει προτείνει και εργάζεται με συνέπεια για τη δημιουργία μιας Εθνικής Κοινωνικής Συμμαχίας Ακεραιότητας και Διαφάνειας, μιας πρωτοβουλίας που φιλοδοξούμε να αποτελέσει το βήμα για την ενεργή έκφραση των υγιών δυνάμεων του τόπου, ώστε με τη συμμετοχή όλων να καταφέρουμε να αναδείξουμε τα θετικά στοιχεία της κοινωνίας μας. Σε αυτό το σημείο οφείλω να εκφράσω την ικανοποίησή μας για τη δέσμευση του Υπουργού Δικαιοσύνης να προτείνει στην Ολομέλεια του Κοινοβουλίου την κατάργηση του άρθρου 86 του Συντάγματος και του σχετικού νόμου περί ευθύνες Υπουργών. Η κατάργηση αυτού του άρθρου ήταν πάγια θέση της Διεθνούς Διαφάνειας.

Επιτρέψτε μου να κλείσω με μια προσωπική εμπειρία από τη μακρά επαγγελματική μου δραστηριότητα στην Ελβετία, που αναφέρεται στην κουλτούρα που πρέπει να χτίσουμε για την εφαρμογή των νόμων. Στο σταυροδρόμι κοντά στο χώρο εργασίας μου είχαν γίνει πολλά μικροατυχήματα με οδηγούς και μικρούς μαθητές που πήγαιναν στο δημοτικό σχολείο πιο κάτω. Στο τέλος πήραμε την απόφαση μαζί με τους εκπροσώπους των γονέων των μαθητών να πάμε στην αστυνομία και να ζητήσουμε να μουν κάποιοι σηματοδότες ή το σήμα ΣΤΟΠ. Οι ελβετικές αρχές μας άκουσαν προσεκτικά και μας απάντησαν ότι “δεν μπορούν να ικανοποιήσουν το αίτημά μας, διότι με την υπάρχουσα δύναμη στο τοπικό αστυνομικό τμήμα δεν ήταν σε θέση να αστυνομεύσουν με τον προδιαγεγραμμένο τρόπο την τήρηση του μέτρου”. Υπερβολικό θα μου πείτε... Μπορεί, αλλά είναι πάντως και ενδεικτικό του πώς εννοούν οι πραγματικά πολιτισμένες χώρες την εφαρμογή των νόμων. Η κοινωνία γνωρίζει ότι ελέγχεται για την εφαρμογή των νόμων και τους εφαρμόζει.

Η εφαρμογή των νόμων εγγύηση για το μέλλον

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΙΟΥΦΑΣ

Η ανθρωπότητα περνά μια μεγάλη κρίση γιατί δεν λειτούργησαν σε παγκόσμιο επίπεδο μηχανισμοί ελέγχου και επαρκούς εποπτείας του οικονομικού συστήματος. Η πλήρης επικράτηση των αρχών της διαφάνειας και της χρηστής διοίκησης και διαχείρισης σε όλο το φάσμα της λειτουργίας του κράτους και των θεσμών είναι αίτημα που προβάλλεται επιτακτικά στην κοινωνία, τόσο στη χώρα μας όσο και παγκόσμια. Πρόκειται για αίτημα καίριο, συνδεδεμένο απόλυτα με ηθικές και πολιτικές αξίες. Συνδέεται με τη Δημοκρατία, καθώς και με τη διασφάλιση της ανάπτυξης με κοινωνική συνοχή.

Σε όλο αυτό τον αγώνα σημαντική είναι η συμβολή της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης Διεθνής Διαφάνεια - Ελλάς, μιας διεθνούς κύρους και εγνωσμένης αξιοπιστίας οργάνωσης, η οποία τα τελευταία χρόνια με τις πρωτοβουλίες, τις έρευνες και τις προτάσεις της έχει γίνει ουσιαστικός πολέμιος της διαφθοράς. Η παρούσα ημερίδα της Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς εστιάζει στη διασφάλιση της εφαρμογής των νόμων, ως θεμελιώδους παράγοντα αποτελεσματικής καταπολέμησης της διαφθοράς. Η δημιουργία ενός ισχυρού και ολοκληρωμένου νομικού οπλοστασίου είναι αναγκαία, δεν εγγυάται όμως την πιστή και απαρέγκλιτη

εφαρμογή του από όλο το κράτος· και δίχως αυτήν την εφαρμογή το οπλοστάσιο παραμένει στην πραγματικότητα αναξιοποίητο.

Ακόμα και η απλή ανοχή της ανομίας από όργανα της Πολιτείας ισοδυναμεί με υπόθαλψη της διαφθοράς. Στο ίδιο αποτέλεσμα οδηγούν η θέσπιση ασαφών και δυσνόητων κανόνων δικαίου, η δημιουργία χαμηλής ποιότητας αποσπασματικών ρυθμίσεων, η αλληλοσυγκρουόμενη πολυνομία και η καθιέρωση αντιφατικών και γραφειοκρατικών διαδικασιών που οδηγούν σε αδυναμίες εφαρμογής του νόμου.

Η διασφάλιση της αρχής της νομιμότητας δεν μπορεί να γίνει χωρίς την ύπαρξη αυστηρών ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων σε όλους τους παραβάτες, όποιοι κι αν είναι. Επιτάσσει απαίτηση συμμόρφωσης όλων στις δικαστικές αποφάσεις, επιβάλλει την καθιέρωση διαδικασιών λογοδοσίας και απόδοσης ευθυνών.

Κανένας δεν μπορεί να βρίσκεται υπεράνω του νόμου, πολύ περισσότερο όλοι εκείνοι που ασκούν κρατική ή πολιτική εξουσία. Η Δημοκρατία είναι το πολίτευμα της εντιμότητας γιατί έχει διαφάνεια, προβλέπει ελέγχους και επιβάλλει κυρώσεις. Η εφαρμογή των νόμων είναι εγγύηση για το μέλλον.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΟΜΙΑ

Δημοκρατία και λογοδοσία είναι έννοιες αξεχώριστες

DRAGO KOSS

Είναι τιμή για μένα να μιλώ στην Ελλάδα, τη χώρα που πρώτη υιοθέτησε πολλά από τα στοιχεία και τα χαρακτηριστικά που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι όλων των σύγχρονων κοινωνιών. Ανάμεσά τους και το πιο σημαντικό επίτευγμα του σύγχρονου πολιτισμού, η πολιτική τάξη, “που δεν βασίζεται στους λίγους αλλά στην πλειοψηφία” και που από τον 5ο π.Χ. αιώνα αποκλήθηκε “Δημοκρατία” από τον Θουκυδίδη.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί της Δημοκρατίας. Ο Αβραάμ Λίνκολν το 1863 στον Γκέτισμπουργκ την όρισε ως “κυβέρνηση του λαού, από τον λαό και για τον λαό”. Το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2004 την όρισε σαν “σύστημα διακυβέρνησης όπου οι κυβερνώντες θεωρούνται υπόλογοι για τις πράξεις τους στη δημόσια σφαίρα”.

Πέρα από τα γενικά χαρακτηριστικά των σύγχρονων Δημοκρατιών – που περιλαμβάνουν το σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες, την πολιτική ισότητα, τη διαφάνεια, τον πλουραλισμό των συμφερόντων, τον ανταγωνισμό μεταξύ διαφορετικών πολιτικών κομμάτων – κι έχοντας κατά νου το σημερινό μας θέμα, πρέπει να αναφέρουμε ρητά ορισμένα άλλα σημαντικά χαρακτηριστικά τους:

- Οι Κυβερνήσεις και τα Κοινοβούλια ασκούν τη διακυβέρνηση με γνώμονα το κοινό καλό και όχι προσωπικά συμφέροντα ή συμφέροντα ειδικών ομάδων.
- Απαιτείται διάκριση των εξουσιών με στόχο τη διασφάλιση μιας ανεξάρτητης Δικαιοσύνης που θα είναι σε θέση να επιβάλει στη νομοθετική και εκτελεστική εξουσία να κινούνται εντός των συνταγματικών ορίων και να διασφαλίζει ότι τα δικαιώματα των ατόμων δεν καταστρατηγούνται από το κράτος.
- Κανείς δεν είναι υπεράνω του νόμου και όλοι είναι ίσοι απέναντι στο νόμο.
- Όλοι όσοι αναλαμβάνουν δημόσιες θέσεις λογοδοτούν στο κοινωνικό σύνολο.

Η Δημοκρατία, όπως επισημάνθηκε από τον κ. Τέρι Ντέιβις, Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, “δεν είναι κάτι που μπορεί να λαμβάνεται ως δεδομένο... Σε όλη τη ροή του ιστορικού χρόνου, μέριμνα όλων των δημοκρατικών κοινωνιών αποτέλεσε το ζήτημα της λογοδοσίας. Η λογοδοσία των κυβερνώντων και των εκλεγμένων αντιπρόσωπων και η αποτροπή της κατάχρησης εξουσίας, δηλαδή η αποτροπή της διαφθοράς, αποτέλεσαν και αποτελούν ακόμη σήμερα βασικές αρχές της Δημοκρατίας”.

Μότο: Η λογοδοσία των κυβερνώντων και των εκλεγμένων αντιπρόσωπων και η αποτροπή της κατάχρησης εξουσίας, δηλαδή η αποτροπή της διαφθοράς, αποτέλεσαν και αποτελούν ακόμη σήμερα βασικές αρχές της Δημοκρατίας.

Το αποδεδειγμένο γεγονός ότι ο κόσμος πιστεύει ακόμη στη Δημοκρατία δεν εγγυάται, ωστόσο, ότι το σύνολο των βασικών αρχών των σύγχρονων Δημοκρατιών απολαμβάνουν συστηματικού σεβασμού στα

κράτη μας σήμερα. Η ανάπτυξη της δημοκρατίας δεν επιφέρει μόνο θετικές εξελίξεις· μπορεί να δημιουργήσει και σοβαρά προβλήματα. Ένα εξ αυτών έγκειται στο γεγονός ότι ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου δημοκρατικού μας συστήματος, πιο συγκεκριμένα ο μεγάλος αριθμός των αποφάσεων που λαμβάνονται στον δημόσιο τομέα και η αύξηση του αριθμού των κέντρων λήψης αποφάσεων, ευνοούν την εμφάνιση μιας από τις πιο επικίνδυνες κοινωνικές ασθένειες του σύγχρονου κόσμου: της διαφθοράς.

Ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα κάθε σύγχρονης Δημοκρατίας είναι η αποτυχία της να εκπληρώσει τους ίδιους της τους κανόνες και τις αρχές. Οι κανόνες αυτοί ποικίλλουν ανάλογα με την ισχύ του κράτους και τους περιορισμούς της κοινωνίας. Οι πιο ισχυροί κανόνες παίρνουν πάντα τη μορφή των δεσμευτικών νομικών θεσμίσεων. Οι λιγότερο ισχυροί παίρνουν τη μορφή των ηθικών προτύπων που αντανακλούν τις επιθυμίες και τα πρότυπα της κοινωνικής πλειοψηφίας. Οι νομικές δεσμεύσεις και οι αρχές της ηθικής δεν διαφοροποιούνται μόνο κατά το περιεχόμενό τους, αλλά και κατά τα πρόσωπα όπου βρίσκουν εφαρμογή. Θεωρητικά είναι εύλογο να ισχυριζόμαστε ότι όλα ανεξαιρέτως τα μέλη μιας κοινωνίας πρέπει να σέβονται όλες τις νομικές δεσμεύσεις και όλους τους ηθικούς κανόνες κατά τον ίδιο τρόπο. Στην πράξη όμως, αυτό ισχύει πολύ περισσότερο για ορισμένους και λιγότερο για άλλους. Και σε κάθε κοινωνική οργάνωση, κάθε χώρας, υπάρχει μια περιοχή που τα μέλη της πρέπει να συμμορφώνονται πλήρως και απαρέγκλιτα με τους νομικούς και ηθικούς κανόνες: Πρόκειται για την περιοχή στην οποία οι πολίτες εμπιστεύθηκαν την ηγεσία και τη διακυβέρνηση της χώρας τους, δηλαδή για την Κυβέρνηση.

Από τη στιγμή που η Κυβέρνηση, ή ευρύτερα ο συνολικός δημόσιος τομέας, έχει την ευθύνη της διαχείρισης των δημοσίων ζητημάτων, όλα τα μέλη του, χωρίς καμία απολύτως εξαίρεση, οφείλουν να ακολουθούν ορισμένες αρχές: της νομιμότητας, της ηθικής, της αντικειμενικότητας, της αμεροληψίας, της εντιμότητας, της υπευθυνότητας κλπ. Και οφείλουν να το κάνουν όχι μόνο επειδή οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα πρέπει να είναι διαθέσιμες προς όλους τους πολίτες με βάση ξεκάθαρα ορισμένους όρους, αλλά και γιατί ο δημόσιος τομέας αποτελεί υπόδειγμα και σημείο αναφοράς για το υπόλοιπο της κοινωνίας. Βεβαίως αυτή είναι η ιδεώδης κατάσταση προς στην οποία μερικές χώρες βρίσκονται εγγύτερα και άλλες πιο μακριά. Κι αυτό εξαρτάται με τη σειρά του από λόγους υποκειμενικούς, οι οποίοι έχουν να κάνουν με την προσωπικότητα των πολιτικών και των κρατικών αξιωματούχων, τις υλικές συνθήκες της θέσης τους και τη στάση τους απέναντι στη δουλειά τους, όπως επίσης και από λόγους αντικειμενικούς, που σχετίζονται με τον λιγότερο ή περισσότερο βίαιο τύπο ορισμένων κοινωνικών αλλαγών – όπως είναι οι πόλεμοι, οι επαναστάσεις, τα αυτονομιστικά ή αποσχιστικά κινήματα κλπ.

Παρά ταύτα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι χειρότερες καταστάσεις αναπτύσσονται σε Δημοκρατίες όπου τα πολιτικά κόμματα παλεύουν για την επιβίωσή τους με όλα τα διαθέσιμα μέσα, και όπου, σε πρώτη ματιά, η νομιμότητα και η ηθική αντιπροσωπεύουν για αυτά εμπόδιο. Όταν τα κόμματα παλεύουν για την επιβίωσή τους από τη μια εκλογική αναμέτρηση στην άλλη, δεν μένει χώρος για τίποτα άλλο πλην του αναπόφευκτου σεβασμού στις πιο βασικές υποχρεωτικές νομικές θεσμίσεις, στο νόμο – που κι αυτός μπορεί να ερμηνευθεί με διάφορους τρόπους, ανάλογα με τις ανάγκες της καθημερινής πολιτικής. Στο όνομα της νίκης στις επόμενες εκλογές, οι ηγεσίες των πολιτικών κομμάτων πιστεύουν ότι όλα επιτρέπονται: ψέματα, υποκρισία, αλλαγές στις ως χτες ανέγγιχτες νομικές αξιωματικές αρχές ενός σύγχρονου κράτους

υπαγορευμένες από πολιτικές σκοπιμότητες, ανεξέλεγκτη κριτική των πολιτικών αντιπάλων, οικονομικό κέρδος με πλήρη ασυνειδησία.

Μότο: Όταν τα κόμματα παλεύουν για την επιβίωσή τους από τη μια εκλογική αναμέτρηση στην άλλη, δεν μένει χώρος για τίποτα άλλο πλην του αναπόφευκτου σεβασμού στις πιο βασικές υποχρεωτικές νομικές θεσμίσεις, στο νόμο – που κι αυτός μπορεί να ερμηνευθεί με διάφορους τρόπους, ανάλογα με τις ανάγκες της καθημερινής πολιτικής.

Οι πολίτες, ως χρήστες των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, αντιλαμβάνονται αυτές τις συμπεριφορές και καθώς μετά από κάθε εκλογική διαδικασία περιμένουν κάτι εντελώς διαφορετικό από τη νέα διακυβέρνηση, η απογοήτευσή τους από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους μεγαλώνει. Μια λογική συνέπεια αυτών των επαναλαμβανόμενων απογοητεύσεων των πολιτών είναι η κατάρρευση της ακεραιότητας του δημόσιου τομέα και ιδίως του πιο εκτεθειμένου τμήματός του, της Κυβέρνησης. Και όσο μικρότερη είναι η διαφορά συμπεριφορών ανάμεσα στη νέα Κυβέρνηση και την προηγούμενη – όσο μια νέα Κυβέρνηση κάνει τα ίδια λάθη με την προηγούμενη – τόσο μεγαλώνει κι η απογοήτευση των πολιτών. Σήμερα ο κόσμος εμπιστεύεται μόνο τον εαυτό του και τους οικείους του, δεν ενδιαφέρεται για το κοινό καλό, αδιαφορεί για τις εκλογές, και όταν ψηφίζει, τείνει να επιλέγει τις πιο ριζοσπαστικές λύσεις. Κι αυτό, με τη σειρά του, τροφοδοτεί συνθήκες που ευνοούν την πλήρη περιφρόνηση των κανόνων από τους επόμενους κυβερνώντες, ακόμη και κανόνων που αυτοί οι ίδιοι εισήγαγαν.

Ποιο είναι το σκεπτικό πίσω από αυτή την περιφρόνηση για τους νομικούς και ηθικούς κανόνες, που εύκολα θα μπορούσε να αναγνωριστεί και ως 'διαφθορά' κατά την ευρύτερη της έννοια; Είναι η επιθυμία για κέρδος. Αυτοί που δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες το κάνουν επειδή πιστεύουν ότι τα προσδοκώμενα οφέλη είναι μεγαλύτερα από τους ενεχόμενους κινδύνους. Οι ενεχόμενοι κίνδυνοι περιλαμβάνουν ως επί το πλείστον τους διάφορους τύπους κυρώσεων αλλά και την πιθανότητα να επιβληθούν με τρόπο αποτελεσματικό. Κι αυτό εξαρτάται από τη δομή και την αποτελεσματικότητα των εσωτερικών μηχανισμών (ελεγκτικοί μηχανισμοί εντός των κρατικών θεσμών), των εξωτερικών μηχανισμών (ανεξάρτητοι ελεγκτικοί μηχανισμοί και μηχανισμοί επιβολής του νόμου και του δικαίου) και των πολιτικών μηχανισμών (ελευθερία και συχνότητα των εκλογών, εξισορρόπηση εξουσιών). Γι' αυτό το λόγο, η έννοια της 'λογοδοσίας' δεν είναι δυνατό να διαχωριστεί από την έννοια της σύγχρονης δημοκρατίας. Και γι' αυτό πρέπει να υπάρχουν θεσμοί επιφορτισμένοι με το έργο της διασφάλισης της απόδοσης λογοδοσίας από όλα τα μέλη μιας κοινωνίας και ιδίως από την ομάδα των κυβερνώντων.

Μότο: Αυτοί που δεν συμμορφώνονται με τους κανόνες το κάνουν επειδή πιστεύουν ότι τα προσδοκώμενα οφέλη είναι μεγαλύτερα από τους ενεχόμενους κινδύνους. Οι ενεχόμενοι κίνδυνοι περιλαμβάνουν μεν τους διάφορους τύπους κυρώσεων αλλά και την πιθανότητα να επιβληθούν με τρόπο αποτελεσματικό.

Κατά παράδοση, οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου και οι δικαστικές αρχές αποτελούν ακόμη σήμερα τους θεσμούς που είναι επιφορτισμένοι με το μεγαλύτερο βάρος της μάχης κατά των έκνομων συμπεριφορών. Ο βασικός όρος για την αποτελεσματική λειτουργία των οργανισμών επιβολής του νόμου είναι να απολαμβάνουν πλήρους ανεξαρτησίας από κάθε τύπου αθέμιτη επιρροή και να διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους για να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους. Αυτά είναι τα βασικά ζητούμενα όπως υπογραμμίζονται από τα διεθνή νομικά κείμενα, για παράδειγμα τη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών ενάντια στο Διασυνοριακό Οργανωμένο Έγκλημα (UNTOC), τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (UNCAC), τις 20 Καθοδηγητικές Αρχές στη Μάχη κατά της Διαφθοράς του Συμβουλίου της Ευρώπης. Και αυτά τα βασικά ζητούμενα έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή από ορισμένα κράτη.

Σε γενικές γραμμές η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης δεν αποτελεί πια το μεγαλύτερο πρόβλημα· η απόδοση Δικαιοσύνης παρακωλύεται από άλλα, εσωτερικά προβλήματα. Όμως η ανεξαρτησία των μηχανισμών επιβολής του νόμου, αστυνομικών και δικωκτικών – και μιλώ πάντα για μια ανεξαρτησία που συνδέεται με τη λογοδοσία – αποτελεί σε πολλές περιπτώσεις ακόμη απλό ευχολόγιο. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν συστήματα επιβολής του νόμου στην Ευρώπη που μπορούν να ληφθούν ως υποδειγματικά μιας αντικειμενικής, αμερόληπτης, πρόσφορης και αποτελεσματικής μάχης ενάντια σε κάθε τύπο διαφθοράς. Τα συστήματα αυτά σε άλλες χώρες παίρνουν τη μορφή μιας εξειδικευμένης αστυνομικής υπηρεσίας ή τμήματός της (Ökogrím στη Νορβηγία, BKA με τα LKAs στη Γερμανία), μιας εξειδικευμένης δικωκτικής υπηρεσίας (USKOK στην Κροατία, NAD στη Ρουμανία), ή μιας εντελώς ανεξάρτητης ειδικής υπηρεσίας με συνδυαστικές λειτουργίες που δεν εφαρμόζει μόνο καταστολή αλλά και πρόληψη (KNAB στη Λετονία, STT στη Λιθουανία). Όλες αυτές οι υπηρεσίες έχουν κάτι κοινό: εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους με αυστηρότητα και σε πλήρη συμφωνία με τον νόμο και, κατά κύριο λόγο, δίχως αθέμιτες έξωθεν παρεμβάσεις, ενώ οι αντίστοιχες Κυβερνήσεις τους τις έχουν εφοδιάσει με ικανοποιητικούς πόρους για να επιτελούν το έργο τους. Αρχίζουν, δε, μια έρευνα με βάση ένα και μόνο κριτήριο: την αναγνώριση της απειλής και τη σημασία της για τους πολίτες. Και δεν αναλαμβάνουν δράση μόνο ενάντια σε εκείνους που ενεργητικά καταστρατηγούν τους νόμους, αλλά ενάντια και σε όσους δεν τους ακολουθούν. Έτσι προστατεύουν και ενισχύουν τη δική τους αξιοπιστία και την αξιοπιστία των αντίστοιχων Κυβερνήσεων.

Το πραγματικό διακύβευμα δεν έχει να κάνει με το αν οι δομές της εξουσίας πρέπει να εφαρμόζουν τους νομικούς και ηθικούς κανόνες των χωρών τους και να απέχουν από διεφθαρμένες συμπεριφορές. Το θέμα είναι ότι αν δεν το κάνουν, μειώνεται δραστικά η αξιοπιστία τους, χάνουν την εμπιστοσύνη των πολιτών και υπονομεύουν τη Δημοκρατία στη χώρα τους. Συνεπώς, το ερώτημα είναι τι και πώς πρέπει να γίνει ώστε να επιβληθούν οι ορθές συμπεριφορές και να εισαχθεί η σωστή λογοδοσία. Είναι σαφές ότι οι άνθρωποι που βρίσκονται στην εξουσία δεν έχουν κανένα συμφέρον για τη διασφάλιση της σωστής οργάνωσης, των λειτουργιών και των πόρων των θεσμών που επιφορτίζονται με την επιβολή του νόμου, καθώς αυτοί οι ίδιοι είναι που παραβιάζουν τους βασικούς κανόνες και την ηθική τάξη. Όμως στη μακρά διάρκεια αυτό μπορεί να οδηγήσει σε συντριπτικά αποτελέσματα σε βάρος τους: υποκείμενοι στη διάβρωση του νόμου και εν μέσω μιας γενικής έλλειψης εμπιστοσύνης, οι απογοητευμένοι πολίτες μπορεί να αρχίσουν κι αυτοί να απειθαρχούν στους νόμους, και μάλιστα να στραφούν πρώτα εναντίον αυτών που δεν έδειξαν καμία μέριμνα, όταν υπήρχε ακόμη ο χρόνος, για σωστά σχεδιασμένα μέτρα ενάντια στη διαφθορά. Πέρα από όλα

τα άλλα, αυτό αντιπροσωπεύει μια τρομακτική σπατάλη χρόνου για τη χώρα που δεν μερίμνησε όσο ακόμη είχε χρόνο – ακόμη κι αν καταφέρει να αποφύγει την αναρχία.

Μότο: η αυστηρή και διεπόμενη από διαφάνεια εφαρμογή των νομικών και ηθικών κανόνων διασφαλίζει την προβλεψιμότητα των ενεργειών των κυβερνήσεων, αυξάνει τους κινδύνους για εκείνους που καταστρατηγούν το νόμο, ενισχύει τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη και αναπτύσσει το ενδιαφέρον του κόσμου για ενεργό συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Από την άλλη μεριά, η αυστηρή και διεπόμενη από διαφάνεια εφαρμογή των νομικών και ηθικών κανόνων διασφαλίζει την προβλεψιμότητα των ενεργειών των κυβερνήσεων, αυξάνει τους κινδύνους για εκείνους που καταστρατηγούν το νόμο, ενισχύει τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη σε όλα τα επίπεδα και αναπτύσσει το ενδιαφέρον του κόσμου για ενεργό συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες. Το τελικό αποτέλεσμα είναι πως η ποιότητα ζωής όλων των πολιτών ευεργετείται από την υποδειγματική συμπεριφορά των κρατικών αξιωματούχων. Το πραγματικό δίλημμα δεν είναι “γιατί να ακολουθούμε τους νόμους;”. Αλλά το “πώς μπορεί να είναι κανείς τόσο ανεύθυνος ώστε να μη τους ακολουθεί;”.

“Ενός νόμου χρείαν έχομεν...”

A. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Είναι πολύ ενδιαφέρον ότι η Διεθνής Διαφάνεια και το ελληνικό της τμήμα, με πεισματικό θα έλεγα τρόπο, επιμένει να επανέρχεται σε ένα – αν και πολύ δημοφιλές, ελάχιστα στην ουσία δημοφιλές για το δημόσιο χώρο στην Ελλάδα – θέμα, μία και δυο φορές το χρόνο, διοργανώνοντας αυτού του είδους τις συζητήσεις. Η σημερινή διοργάνωση αποτελεί κατά κάποιο τρόπο μια συνέχεια των προηγούμενων, δεδομένου ότι ανακινεί το θέμα “Κράτος και Διαφθορά”, γνώριμο σε αρκετούς από μας· αλλά έρχεται και σαν αλογόμυγα και επιμένει να ρωτά πώς θα πετύχουμε την εφαρμογή των νόμων. Δηλαδή το πιάνει από εκεί που τελειώναμε τις προηγούμενες φορές, στο κατά το επίσης δημοφιλέστατο “ενός νόμου χρείαν έχομεν, του επιτάσσοντος την εφαρμογήν των ήδη υφισταμένων νόμων”, και έρχεται και ξαναλέει ότι αυτό είναι το θέμα – εντάσσοντάς το, βέβαια, στο δίπολο “Κράτος και Διαφθορά”.

Εμείς, το πρώτο πάνελ, έχει σχετικά εύκολο θέμα σε σχέση με του επόμενου που έχει το σιβυλικό “Μια Άλλη Ματιά”. Θα μιλήσουμε για την Πολιτεία και ό,τι αυτός ο όρος επικαλύπτει, τον δημόσιο τομέα, και την ανομία, μια εξίσου δημοφιλή στην ελληνική πρακτική έννοια. Πρέπει όμως να σταματήσω να μιλάω – είχα ειδοποιήσει, όπως σταθερά κάνω, τους διοργανωτές ότι είναι επικίνδυνο να δίνουν τον συντονισμό σε δημοσιογράφους, γιατί οι δημοσιογράφοι έχουμε την κακή συνήθεια να έχουμε άποψη – ίσως τη χειρότερη, να έχουμε άποψη επί των πάντων... Σταματώ για να δώσω το λόγο στον κ. Θόδωρο Παπαλεξόπουλο, κατά το πρόγραμμα επιχειρηματίας, τον οποίον έχουμε γνωρίσει στο να ζει τη βαριά βιομηχανία της Ελλάδας σε δύσκολες, ευκολότερες – λίγες οι ευκολότερες – και πάλι δύσκολες και πιο δύσκολες στιγμές.

Τον έχουμε ζήσει στην πολύ δύσκολη φάση των σχέσεων του κοινωνικού διαλόγου ως Πρόεδρο του ΣΕΒ, στη συνέχεια να βλέπει με ιδιαίτερο τρόπο την ευρωπαϊκή πορεία του ελληνικού μορφώματος της οικονομίας και της κοινωνίας, ακόμη περισσότερο να κινητοποιείται στα ζητήματα της κοινωνίας των πολιτών προτού ο όρος γίνει της μόδας ή τώρα υποχρεωτικά καθιερωμένος – politically correct – και να συμμετέχει από τα πρώτα βήματα στην υπόθεση της Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς.

Τι να κάνουμε;

“Προσωπικές Οχλήσεις” και Σύμφωνο Ακεραιότητας

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ

Σκοπός της Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς δεν είναι να αρκεστεί σε διαπιστώσεις ή να επαναλάβει τα χιλιοειπωμένα. Είναι να συμβάλλει στη βελτίωση των δικών μας επιδόσεων.

Όλοι γνωρίζουμε ότι η οικονομική κρίση δεν έχει γίνει ακόμη πλήρως αισθητή στη χώρα μας. Αυτή όμως η 'ύφεση', όπως την αποκαλούν, με ό,τι συνεπάγεται για την κοινωνία και τους μισθοσυντήρητους, φαίνεται ότι θα συμπέσει με αναζωπύρωση των πολιτικών αντιθέσεων και αναμετρήσεων. Η σύμπτωση αυτών των δύο φαινομένων από μόνη της είναι δυσοίωνη. Όμως ηχεί ευθέως επικίνδυνη σε μια χώρα όπου:

- η παιδεία, κατά γενική ομολογία, χωλαίνει,
- οι θεσμοί, κατά κανόνα, δυσλειτουργούν,
- ο νόμος συχνά δεν εφαρμόζεται και
- η απονομή της Δικαιοσύνης συνήθως καθυστερεί.

Πέραν αυτών, στις διεθνείς συγκριτικές αξιολογήσεις η χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες χάνει έδαφος συνεχώς και υποβαθμίζεται σε σύγκριση με τις άλλες αξιολογούμενες χώρες. Κατά τη γνωστή Παγκόσμια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας, το Global Competitiveness Report του 2008-2009, η χώρα μας υποβιβάστηκε ξανά, από την 65η θέση που είχε το 2007 στην 67η το 2008, αμέσως μετά το Καζακστάν και αμέσως πριν από τη Ρουμανία και το Αζερμπαϊτζάν.

Το χειρότερο: εάν το πιο σημαντικό μας ποιοτικό κριτήριο είναι η συγκριτική μας θέση στην Ευρώπη των '15', και θαρρώ ότι αυτό πρέπει να είναι το βασικό μας κριτήριο, τότε κατά τις αξιολογήσεις διεθνών οργανισμών όπως είναι η Παγκόσμια Τράπεζα, η χώρα μας δυστυχώς κρατάει τα σκήπτρα στους τομείς της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής, αλλά, βέβαια, και στον τομέα της διαφθοράς σύμφωνα με τις συνεχείς εκτιμήσεις της Διεθνούς Διαφάνειας. Και αυτό η Διεθνής Διαφάνεια - Ελλάς, όπως και όλοι μας πιστεύω, δεν το θεωρεί παραδεκτό και αποφάσισε να αναβαθμίσει τη δράση της επιδιώκοντας μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, γιατί θεωρεί ότι η κατάσταση έχει ξεπεράσει κάθε όριο ανοχής. Είναι δε η κατάσταση τόσο σοβαρή ώστε να μην επιδέχεται πια εύκολες λύσεις ή απλούς τρόπους αντιμετώπισης.

Μότο: Εάν το πιο σημαντικό μας ποιοτικό κριτήριο είναι η συγκριτική μας θέση στην Ευρώπη των '15', τότε κατά τις αξιολογήσεις διεθνών οργανισμών όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, η χώρα μας κρατάει τα σκήπτρα στους τομείς της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής.

Γι' αυτό το λόγο θα αρχίσω τεκμηριώνοντας την πρώτη μου δήλωση για τη γενικευμένη δυσλειτουργία, δίνοντας μερικά παραδείγματα και μαζί ορισμένες εξηγήσεις για τα αίτια της κακοδαιμονίας. Έτσι στη συνέχεια θα φανεί ίσως πιο εύκολα τι θα πρέπει να επιδιωχθεί και ποια δράση οφείλει να αναπτύξει η Διεθνής Διαφάνεια - Ελλάς.

Επειδή λοιπόν ο πρόεδρός μας, ο κ. Μπακούρης, επισημαίνει συνεχώς τη μη εφαρμογή του νόμου, θα αρχίσω με τη νομοθεσία, που αποτελεί συχνά η ίδια σοβαρή αιτία... μη εφαρμογής του νόμου. Εξηγούμαι: Στον ενεργοποιημένο πολίτη επικρατεί η άποψη ότι οι πολιτικές ηγεσίες, οι πολιτικές δυνάμεις θα έλεγα γενικότερα, έχουν την πεποίθηση ότι κάθε κακώς κείμενο, κάθε στραβό που συναντούν, μπορεί και πρέπει να αντιμετωπιστεί με νέο νόμο. Αντιπαρέρχομαι το γεγονός ότι συνηθίζουν να λησμονούν ή να αγνοούν την απaráμιλλη αξία του άνωθεν θετικού παραδείγματος του ηγέτη. Ο απλός πολίτης, ωστόσο, διαπιστώνει ότι νέοι νόμοι που ψηφίζονται πάσχουν κατά κανόνα σε πολλά μέτωπα, που δυσχεραίνουν την εφαρμογή τους, ή άλλως δημιουργούν νέα προβλήματα.

Πρώτη η ίδια η πολυνομία αποτελεί πανθομολογούμενο εμπόδιο και όλο ακούει ο πολίτης για κωδικοποίηση της νομοθεσίας, αλλά τίποτα δε βλέπει.

Δεύτερον, οι νόμοι είναι συχνά κακής ποιότητας – επίσης πανθομολογούμενο. Απόδειξη: η ίδια η Πολιτεία, με ειδικό νόμο, δεν επιτρέπει την εφαρμογή νέου νόμου που έχει ψηφιστεί στη Βουλή πριν εκδοθεί ερμηνευτική εγκύκλιος. Έχουν τύχει δε περιπτώσεις όπου η ερμηνευτική εγκύκλιος περιέλαβε όρους και διατάξεις που δεν ήταν στον αρχικό νόμο. Έχουν υπάρξει επίσης περιπτώσεις όπου απαιτήθηκε η έκδοση και δεύτερης ερμηνευτικής εγκυκλίου για την εφαρμογή κάποιου νέου νόμου διότι η πρώτη δεν ήταν επαρκής. Και ερωτώ: Στις προηγμένες χώρες της Δύσης έχετε ακούσει να υπάρχει νομοθετικό έργο τέτοιου επιπέδου;

Αλλά και πέραν της χαμηλής ποιότητας, οι νόμοι συχνά βρίθουν από περιπτώσεις, υποπεριπτώσεις και εξαιρέσεις, σε τέτοιο σημείο μάλιστα ώστε να δυσχεραίνεται και πάλι η εφαρμογή τους. Και όχι μόνον: αυτή η ποικιλία κατηγοριών και υποπεριπτώσεων προκαλεί συζητήσεις για την κατάταξη των ενδιαφερομένων. Και οι συζητήσεις οδηγούν σε διαπραγματεύσεις που με τη σειρά τους οδηγούν στη διαφθορά.

Μότο: Οι νόμοι συχνά βρίθουν από περιπτώσεις, υποπεριπτώσεις και εξαιρέσεις, σε σημείο ώστε να δυσχεραίνεται η εφαρμογή τους. Και όχι μόνο: αυτή η ποικιλία κατηγοριών και υποπεριπτώσεων προκαλεί συζητήσεις για την κατάταξη των ενδιαφερομένων, οι συζητήσεις οδηγούν σε διαπραγματεύσεις που με τη σειρά τους οδηγούν στη διαφθορά.

Το κράτος συνηθίζει να δίνει κι άλλα παραδείγματα μη ορθής εφαρμογής του νόμου. Μερικά παραδείγματα επί τροχάδην, γιατί η απαρίθμησή τους δεν αποτελεί σκοπό της παρέμβασής μου: Συχνά δεν εφαρμόζονται οι οδηγίες και οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή άλλως καθυστερεί η εφαρμογή τους. Έχω λάβει σχετικά πρόσφατα κατάλογο των παραπομπών των διαφόρων χωρών μελών στα Ευρωδικαστήρια, καθώς και των καταδικαστικών αποφάσεων των τελευταίων πολλών ετών. Κι εδώ πάλι η χώρα μας κατατάσσεται συνήθως τελευταία στην Ευρώπη των '15'.

Άλλο παράδειγμα μη συμμόρφωσης, αυτή τη φορά της Δικαιοσύνης. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου δικαστήριά μας αγνόησαν ηθελημένα προγενέστερες, δεσμευτικές για μας, αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου.

Άλλο αρνητικό 'άνωθεν παράδειγμα': εδώ και πολλά χρόνια συσσωρεύονται τελεσίδικες αποφάσεις των Ανωτάτων Δικαστηρίων της χώρας μας που δεν εκτελούνται. Κι η Πολιτεία δίνει την εντύπωση στον πολίτη ότι "ναι, το έχει πάρει απόφαση". Όπως επίσης φαίνεται να συμβαίνει και με τις πολυετείς καθυστερήσεις στην απονομή της Δικαιοσύνης, που αποτελούν όμως οιονεί 'αρνησιδικία'.

Θα μπορούσα να αναφερθώ και σε πολλούς άλλους τομείς όπου ο νόμος – συχνά ή κατά κανόνα, κατά την άποψη του πολίτη – δεν εφαρμόζεται με ευθύνη του κράτους, από την πολεοδομία, που έχει καταγγελλεί κατά καιρούς από εκπροσώπους όλων των κομμάτων, μέχρι την υγεία και την εφορία και από τις κρατικές προμήθειες μέχρι την αστυνομία και τη Διεύθυνση Τροχαίας.

Το ζητούμενο, ωστόσο, δεν είναι η απογραφή όλων των κακώς κειμένων. Το ζητούμενο είναι η ανάληψη δράσης από κοινωνικές ομάδες που έχουν τη δυνατότητα και το σθένος να αντισταθούν σε αυτή τη συνεχιζόμενη από δεκαετιών επιδείνωση. Και θέτουμε σήμερα το ερώτημα: Εμείς στη Διεθνή Διαφάνεια - Ελλάδα, που δεν δεχόμαστε αφήφιστα όλα αυτά τα στραβά, εμείς οι ενεργοποιημένοι πολίτες που έχουμε χρέος να αντιστεκόμαστε σε αυτή τη συνεχή διολίσθηση, με ποιους τρόπους μπορούμε να συμβάλλουμε στην ανάσχεση του κακού και να στηρίξουμε τις προσπάθειες όλων εκείνων – και ευτυχώς δεν είναι λίγοι – που επιδιώκουν ανάκαμψη και αναβάθμιση;

Όπως είπε πρόσφατα κάποιος Αμερικανός "κανείς δεν μπορεί να τα κάνει όλα, αλλά ο καθένας μπορεί κάτι να κάνει". Και βέβαια η σύγχρονη κοινωνία μπήκε πια στην εποχή του συλλογικού έργου, πράγμα που επιδιώκει επίσης η Διεθνής Διαφάνεια - Ελλάδα. Συγκεκριμένα λοιπόν θα προτείνω απόψε δύο τομείς δράσης, δύο συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για τη Διεθνή Διαφάνεια - Ελλάδα.

Ο πρώτος τομέας αποβλέπει στη θέσπιση και 'οικοδόμηση' νέων συστημάτων στη δημόσια διοίκηση και γενικά στον δημόσιο χώρο – εν είδει πιλοτικών προγραμμάτων και θα επανέλθω σε αυτό. Ενώ ο δεύτερος τομέας θα αφορά την επίδοση 'προσωπικών οχλήσεων' – πρώτα διακριτικά και σε δεύτερη φάση επίσημα, αν χρειαστεί – σε δημόσια πρόσωπα που αποδεδειγμένα αμελούν τις υποχρεώσεις τους εκθέτοντας τη χώρα. Σε αυτή τη δεύτερη κατηγορία θα ήταν προτιμότερο να επιλέγονται περιπτώσεις που εκ του ασφαλούς μπορούν να οδηγηθούν σε διεθνές δικαστήριο και να οδηγήσουν στο ζητούμενο αποτέλεσμα. Μπορεί βέβαια αυτές οι διαδικασίες να είναι χρονοβόρες, αλλά επιθυμία και πρόθεση θα ήταν ο βέβαιος κίνδυνος και η απειλή του διασυρμού να επαρκέσουν, ώστε να μην χρειαστεί η προσφυγή σε διεθνή ένδικα μέσα.

Επανερχομαι στον πρώτο τομέα: Παράδειγμα τέτοιας πιλοτικής δράσης θα μπορούσε να αποτελέσει το λεγόμενο Integrity Pact, το Σύμφωνο Ακεραιότητας, που επινόησε η Διεθνής Διαφάνεια με σκοπό να συνδράμει κυβερνήσεις, επιχειρήσεις και την κοινωνία των πολιτών στην προσπάθεια να καταπολεμήσουν τη διαφθορά στους τομείς των δημοσίων αναθέσεων έργων και προμηθειών.

Πολύ σύντομα να εξηγήσω ότι πρόκειται για μία ενυπόγραφη και απολύτως διαφανή αυτοδέσμευση όλων των συμμετεχόντων και συλλειτουργούντων σε κάποιο δημόσιο διαγωνισμό, περιλαμβανομένων φυσικά και των υποβαλλόντων προσφορές, να απέχουν από οποιαδήποτε μορφή διαφθοράς. Επιπλέον, ορίζεται ανεξάρτητος παρατηρητής, προερχόμενος κατά προτίμηση από μη κυβερνητική οργάνωση, όπως είναι η

Διεθνής Διαφάνεια, ο οποίος και επιβλέπει από κοντά την όλη διαδικασία. Σε τυχόν παραβάτη επιβάλλονται πάραυτα αυστηρές κυρώσεις, οι οποίες είχαν προβλεφθεί στην ενυπόγραφη αυτοδέσμευσή του.

Μότο: Το Σύμφωνο Ακεραιότητας είναι μία ενυπόγραφη και απολύτως διαφανής αυτοδέσμευση όλων των συμμετεχόντων και συλλειτουργούντων σε κάποιο δημόσιο διαγωνισμό, περιλαμβανομένων και των υποβαλλόντων προσφορές, να απέχουν από οποιαδήποτε μορφή διαφθοράς. Επιπλέον, ορίζεται ανεξάρτητος παρατηρητής.

Η φύση αυτής της μεθόδευσης επιτρέπει την πιλοτική της εφαρμογή σε διάφορους τομείς και κατά περίπτωση. Πέραν αυτού, συμβάλλει στην ανάδειξη έντιμων και υποδειγματικών δημόσιων υπαλλήλων, επιχειρηματιών και πολιτών, προσφέροντας έτσι ένα άνωθεν καλό παράδειγμα.

Αυτό είναι εν συντομία το Σύμφωνο Ακεραιότητας που προτείνουμε π.χ. για κρατικές προμήθειες, δημόσια έργα και άλλες αναθέσεις. Ελπίζουμε όμως να ακουστούν απόψε και άλλες προτάσεις, από τις οποίες θα προκύψουν οι προτιμότερες, με τα δύο πιο πάνω κριτήρια: της αποτελεσματικότητας και του άνωθεν παραδείγματος.

Τελειώνω με μία ομολογία. Μίλησα, φοβάμαι, σαν δημόσιος κατήγορος, αισθάνομαι όμως και κατηγορούμενος. Πιστεύω ότι όλοι μας οφείλουμε να αισθανόμαστε κάποια ενοχή για τη λυπηρή κατάσταση της πατρίδας μας. Και ότι χρέος του καθενός μας είναι να συμβάλλει όσο μπορεί, όπου μπορεί, στην ανόρθωση. Και για να κλείσω με έναν τόνο αισιοδοξίας, ερωτώ: Γιατί να μην ανεβάσουμε θαρραλέα τον πήχη, γιατί να μην θέσουμε ως στόχο - όραμα για τις ποιοτικές επιδόσεις της χώρας μας τον εκάστοτε μέσο όρο της Ευρώπης των '15'; Δυσεπίτευκτο θα μου πείτε, εφικτό θα σας απαντήσω· και όνειρο και συμφέρον όλων των Ελλήνων.

Η χρησιμότητα και των ρομαντικών, ακόμη, ιδεών

Α. Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Προερχόμενος όχι απλώς από το χώρο των επιχειρήσεων, αλλά και από το χώρο των μηχανικών, πάντως όχι των δικηγόρων ή των νομικών, ο κ. Παπαλεξόπουλος όχι μόνον έδωσε μια οπτιμιστική κατακλείδα, αλλά είπε και ένα - δύο συγκεκριμένα πράγματα. Μπορεί να ακούγονται ρομαντικά· δηλαδή το να πιστέψει κανείς ότι ένα μέλος της ελληνικής πολιτικής τάξης, ακόμη και από τα πιο αξιόλογα και ελπιδοφόρα, θα θεωρήσει ότι μια όχληση η οποία θα του απευθυνθεί με έναν δομημένο, επιχειρηματολογημένο και δημόσιο τρόπο, θα το κάνει να αγνοήσει την πολιτική βολή του και να αλλάξει γραμμή ή να εγκαταλείψει μια προσπάθεια, κάτι τέτοιο μπορεί ίσως να θεωρηθεί πολύ ρομαντικό. Όπως επίσης και η αγγλοσαξονικής προέλευσης έννοια του Integrity Pact: δηλαδή το ότι άμα κανείς υπογράψει ότι δεν θα 'λαδώσει' για παράδειγμα σε μια διαδικασία – γιατί πάντοτε στις διαδικασίες αναθέσεως υπάρχει κάπου μια Επιτροπή και στην Επιτροπή υπάρχουν άνθρωποι, πράγμα το οποίον πολύ συχνά ξεχνάμε – θα αισθανθεί πιο δεσμευμένος να μην το κάνει από ό,τι αν δεν το έχει υπογράψει...

Μπορεί λοιπόν κι αυτό να ακούγεται ρομαντικό. Όμως το να κατατίθενται ιδέες και να υπάρχουν ιδέες στο τραπέζι ώστε να προχωρήσουν τα πράγματα, να τις πάρει τις ιδέες η πολιτική τάξη, να δει πώς μπορεί κανείς να ξεκινήσει να τις εφαρμόζει, έχει κι αυτό τη σημασία του. Όπως και το να αισθανθούμε εκείνο το οποίον επίσης ανέδειξε ο κ. Παπαλεξόπουλος – μιλώ για την ενοχή. Αλλά όχι για την ενοχή αυτομαστίγωσης όπως επίσης πάει να γίνει politically correct να διακηρύσσουμε, ή μάλλον να διακηρύσσουν οι ασκούντες εξουσία. Είναι ένας σοφός τρόπος η αυτομαστίγωση· τον έχουν διδάξει οι Αμερικανοί από την εποχή του Νίξον, που δεν ήταν και ο πιο politically correct στην εποχή του! Μιλώ λοιπόν για την ενοχή, που είναι μια πολύ χρήσιμη έννοια ώστε η συζήτηση για τα δημόσια πράγματα να προχωράει.

Περνώ τώρα το λόγο στον Προκόπη Παυλόπουλο, που λιτά εμφανίζεται στο πρόγραμμα ως Υπουργός Εσωτερικών, ενώ είναι Υπουργός Εσωτερικών και πολλών άλλων πραγμάτων ακόμη όπως η Δημόσια Τάξη – μερικά από τα οποία είναι αυτές τις μέρες και δύσβατα και δύσκολα, ίσως και οδυνηρά. Ο Προκόπης Παυλόπουλος προέρχεται, αντίθετα, από τον χώρο της Νομικής και μάλιστα από τον δηλητηριώδη κήπο του Συνταγματικού Δικαίου, και μάλιστα του Συνταγματικού Δικαίου όπου μπλέκουν πράγματα ευρωπαϊκά – και του Στρασβούργου και του Λουξεμβούργου... Βρέθηκε κάποια στιγμή στην πολιτική λίγο πλάγια, σε πολύ δύσκολες εποχές – τον θυμάμαι τις ημέρες Ζολότα – και έκτοτε δεν φρονηματίστηκε και παραμένει! Υπό αυτή την πολλαπλή ιδιότητα περιμένω με πολύ ενδιαφέρον να δω πώς θα προχωρήσει τη συζήτηση.

Ανομία, πολυνομία, κακονομία...

ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ξεκινώ με δύο εισαγωγικές παρατηρήσεις. Καταρχήν ευχαριστώ τη Διεθνή Διαφάνεια - Ελλάς γιατί μας δίνει την ευκαιρία να συζητάμε ένα θέμα το οποίο ήταν, είναι και θα παραμείνει επίκαιρο. Θα προσέθετα “δυστυχώς επίκαιρο”, όχι με την έννοια ότι δεν πρέπει να το αναδεικνύουμε, αλλά μακάρι να μην είχαμε την ανάγκη. Οι πρωτοβουλίες της Διεθνούς Διαφάνειας είναι τόσο περισσότερο χρήσιμες όσο μας επιτρέπουν να θυμόμαστε ότι το ζήτημα της ανάλυσης του φαινομένου της διαφθοράς στον ευρύτερο δημόσιο τομέα δεν μπορεί να έχει επετειακό χαρακτήρα – να το συζητάμε μια φορά και μετά να το ξεχνάμε για έναν ολόκληρο χρόνο. Η σχετική συζήτηση πρέπει να έχει διάρκεια ώστε να λειτουργεί και ως εγρήγορση τόσο εκείνων που ασκούν τη διακυβέρνηση όσο κι εκείνων που ασκούν κριτική.

Μότο: Η συζήτηση για τη διαφθορά πρέπει να έχει διάρκεια ώστε να λειτουργεί ως εγρήγορση τόσο εκείνων που ασκούν τη διακυβέρνηση όσο κι εκείνων που ασκούν κριτική.

Γιατί η διαφθορά, η κακοδιοίκηση γενικότερα, και οι αιτίες που την προκαλούν, όπως είναι η ανομία για την οποίαν μιλάμε σήμερα, είναι φαινόμενα παμπάλαια και – τολμώ να πω τη λέξη με τον τεχνικό χαρακτήρα της – οριακά μεγέθη: με την έννοια ότι θα υπάρχουν όσο υπάρχει ο άνθρωπος και η διακυβέρνηση. Και το ζήτημα είναι πώς τα καταπολεμάς και τα μηδενίζεις. Η διαφθορά και η κακοδιοίκηση αποτελούν, συνεπώς, φαινόμενα διαχρονικά, που πρέπει να τα αντιμετωπίζουμε σε μια διαρκή προσπάθεια, γιατί εκεί που πιστεύουμε ότι έχουμε τελειώσει με κάτι, αυτό, σαν τη Λερναία Ύδρα, ξεπηδά και πάλι ακριβώς μέσα από

τον εφησυχασμό. Σας διαβεβαιώ ότι στα χρόνια που εγώ βρίσκομαι στο Υπουργείο Εσωτερικών και ζω την πραγματικότητα, ο εφησυχασμός στα θέματα της διαφθοράς είναι ό,τι χειρότερο μπορεί να τύχει σε έναν πολιτικό ο οποίος έχει την ευθύνη της λήψης αποφάσεων.

Η δεύτερη εισαγωγική μου παρατήρηση συνδέεται με την πρώτη. Είπα ότι το φαινόμενο της διαφθοράς είναι διαχρονικό, η δυσμενής επικαιρότητά του διαχρονική, ο αγώνας διαχρονικός. Θα θυμίσω πως ο Ησίοδος ξεκινάει το βασικό του βιβλίο μιλώντας για το “φαινόμενο των δωροφάγων βασιλέων”. Και πως ένας από τους σπουδαιότερους θεσμούς στην αρχαία Αθήνα κατά τον Αριστοτέλη, ήταν ο θεσμός της 'Εύθυνα', δηλαδή της σημερινής ευθύνης, με την έννοια των θεσμικών εκείνων μέτρων τα οποία επιβάλλονταν ώστε κάθε επώνυμος άρχων να μην μπορεί να απελευθερωθεί από την άσκηση των καθηκόντων του πριν υποστεί τη βάσανο του ελέγχου για το πώς άσκησε την εξουσία που άσκησε.

Και θα θυμίσω ακόμη πως ένας από τους σπουδαιότερους δικανικούς λόγους του Δημοσθένους, ο “Περί Στεφάνου Λόγος”, αποτελεί τον καλύτερο τρόπο απόδειξης της διαχρονικότητας του φαινομένου της διαφθοράς. Ο λόγος αυτός γράφτηκε από το Δημοσθένη για έναν φίλο του που είχε την ατυχία – επειδή ο Δημοσθένης είχε οριστεί στιχοποιός, σπουδαίο αξίωμα την εποχή εκείνη – πριν ολοκληρωθεί η απόδοση λογοδοσίας, ενθουσιασμένος από τα επιτεύγματα του Δημοσθένους, να ζητήσει από την Εκκλησία του Δήμου να τον στεφανώσει. Όπερ και έπραξε η Εκκλησία του Δήμου. Αλλά στη συνέχεια ανακαλύφθηκε ότι ο φίλος του Δημοσθένη δεν είχε αποδώσει την ευθύνη, οπότε κατηγορήθηκε ότι “αυτό το οποίο έκαμε ήταν παράνομο, επομένως έπρεπε να τιμωρηθεί και μάλιστα με βαρύτερη τιμωρία”. Ο δε “Περί Στεφάνου Λόγος” είναι η απολογία, θα λέγαμε, ενός ανθρώπου ο οποίος αναλύει την έννοια της ευθύνης.

Λέγω συνεπώς αυτά για να δείξω πως η διαφθορά, όπως και η ανομία που ευνοεί τη διαφθορά, ούτε σύγχρονα φαινόμενα είναι, ούτε μοναδικά στην εποχή μας. Είναι φαινόμενα με βαθιές ρίζες, που πηγαίνουν και θα πηγαίνουν, δυστυχώς, μακριά. Και το ζήτημα είναι με ποιον τρόπο τα καταπολεμούμε, κυρίως επειδή δεν τα βλέπουμε πάντα με την ίδια μορφή. Γιατί μεταλλάσσονται ανάλογα με τις εποχές και την κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα μέσα από την οποία εξελίσσονται.

Πριν περάσω στην έννοια της ανομίας, θα ήθελα να τονίσω μια αυτονόητη αλήθεια. Η Δημοκρατία, η πραγματική Δημοκρατία, έχει εχθρό τη διαφθορά και την έχει εχθρό γιατί υποσκάπτει τα θεμέλιά της – όχι μόνο την ποιότητά της, αλλά τα ίδια τα δομικά της θεμέλια. Κι αυτό γιατί η διαφθορά βρίσκεται στον αντίποδα της εφαρμογής του κράτους δικαίου και της αρχής της νομιμότητας, που αποτελούν αντηρίδες πάνω στις οποίες στηρίζεται η ίδια η Δημοκρατία. Αν λοιπόν η σύγχρονη Δημοκρατία στηρίζεται στο κράτος δικαίου και την αρχή της νομιμότητας και δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς αυτά, η διαφθορά, στο μέτρο που πλήττει σαν ένα είδος βακίλου την υπόσταση του κράτους δικαίου και την αρχή της νομιμότητας, είναι πραγματικά διαλυτικό οξύ στα ίδια τα θεμέλια της Δημοκρατίας. Γιατί η διαφθορά σημαίνει είτε ότι το κράτος δικαίου, άρα η αρχή της νομιμότητας δεν εφαρμόζονται, είτε εν πάση περιπτώσει δεν επαρκούν για να στηρίξουν το θεσμικό οικοδόμημα της Δημοκρατίας.

Αν προσεγγίζαμε την ανομία ετυμολογικά, θα μέναμε σε πολύ περιορισμένες εκτιμήσεις των σχέσεων ανομίας και διαφθοράς. Αλλά τη λέξη 'ανομία', ιδίως στη σχέση της με τη διαφθορά, πρέπει να τη δούμε ευρύτερα, όχι μόνο σε ό,τι αφορά την έλλειψη διατάξεων, αλλά και σε ό,τι αφορά το έλλειμμα των

υπαρχουσών διατάξεων, ιδίως το έλλειμμα της εφαρμογής τους. Γιατί η ανομία αποτελεί πραγματικά βάση πάνω στην οποία στηρίζεται ως προς τη γέννηση ή ως προς την επιβίωσή της η διαφθορά.

Η ανομία σημαίνει ότι σε ένα πεδίο της κρατικής πραγματικότητας – γιατί μιλάμε γι' αυτόν τον τομέα – είτε υπάρχει έλλειψη νομικών διατάξεων εκεί που θα έπρεπε να υπάρχουν· είτε ότι υπάρχουν ακατάλληλοι νόμοι που θα έπρεπε να έχουν διαφορετικό περιεχόμενο· είτε ότι υπάρχουν αποσπασματικοί νόμοι που ο ένας αναιρεί τον άλλον· είτε νόμοι που αλληλεπικαλύπτονται, με αποτέλεσμα, σε ό,τι αφορά την εφαρμογή τους, οι νόμοι αυτοί να καθίστανται πολλές φορές αναποτελεσματικοί.

Μότο: Η ανομία σημαίνει ότι σε ένα πεδίο της κρατικής πραγματικότητας είτε υπάρχει έλλειψη νομικών διατάξεων εκεί που θα έπρεπε να υπάρχουν· είτε ότι υπάρχουν ακατάλληλοι νόμοι που θα έπρεπε να έχουν διαφορετικό περιεχόμενο· είτε ότι υπάρχουν αποσπασματικοί νόμοι που ο ένας αναιρεί τον άλλον· είτε νόμοι που αλληλεπικαλύπτονται, με αποτέλεσμα, σε ό,τι αφορά την εφαρμογή τους να καθίστανται αναποτελεσματικοί.

Ό,τι από αυτά κι αν συμβαίνει, η πολυνομία και η κακονομία είναι ανομία. Γιατί η ανομία, το τονίζω, στο πλαίσιο καταπολέμησης της διαφθοράς, δε σημαίνει μόνο έλλειψη νόμου, σημαίνει πολλές φορές την ύπαρξη πολλών νόμων και, βεβαίως, σημαίνει και την κακή εφαρμογή των νόμων: ανομία είναι και η κακή εφαρμογή του νόμου.

Και θα ήθελα εδώ να καταθέσω δυο σκέψεις σχετικά με το νόμο και την εφαρμογή του. Η πρώτη αφορά τον νόμο, και γενικά τον νόμο και πιο συγκεκριμένα το νόμο που είναι φτιαγμένος για να καταπολεμά τη διαφθορά. Όσοι ζούμε το Κοινοβούλιο, διαπιστώνουμε κάτι που σε κάνει να έχεις μια αίσθηση αδυναμίας κάθε φορά που νομοθετείς. Διότι με την εξέλιξη των κοινωνικών και οικονομικών πραγμάτων και της τεχνολογίας, έχεις πάντοτε την πεποίθηση – κι αυτό είναι αληθές – ότι όταν εσύ θεσπίζεις ένα νόμο, ήδη τα γεγονότα τον έχουν ξεπεράσει. Και η σοφία, εντός ή εκτός εισαγωγικών, του Νομοθέτη, είναι ακριβώς να μπορεί να προλάβει τα πράγματα, ώστε ο νόμος αυτός μέσα από την πρόβλεψη εκείνων που πρόκειται να έρθουν – όσο μπορεί να υπάρχει τέτοια πρόβλεψη – να μπορεί να επιβιώσει περισσότερο. Ιδίως στα θέματα της διαφθοράς η εξέλιξη της τεχνολογίας βοηθάει στην αντιμετώπισή της: η ηλεκτρονική διακυβέρνηση, παραδείγματος χάρη, μέσω της παράκαμψης του ανθρώπινου παράγοντα, βοηθάει να ξεπεράσεις τη διαφθορά. Συνάμα όμως, μέσα από τις πρωτεϊκές μεταβολές και τις οβιδιακές της μεταμορφώσεις, η ίδια τεχνολογική εξέλιξη συντελεί στη δημιουργία νέων τρόπων για να ξεφύγεις από έναν θεσπισμένο νόμο. Κι ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα αυτού έχει να κάνει σήμερα με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και τους διαύλους μέσα από τους οποίους εξελίσσεται, για παράδειγμα, το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η δεύτερη σκέψη έχει να κάνει με την εφαρμογή του νόμου: πρέπει να τη δούμε ως κάτι που σήμερα, για τις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απορρέει όχι μόνο από την εθνική τους πραγματικότητα αλλά και από την κοινοτική πραγματικότητα. Δεν το λέω αυτό με σκοπό τη μετάθεση ευθυνών, αλλά αληθεύει πως ένα πολύ μεγάλο μέρος των διατάξεων που υιοθετούμε είναι επιβεβλημένες από το αποκαλούμενο 'κοινοτικό κεκτημένο'. Όπως αληθεύει και το ότι η νομοθεσία και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι αυτή τη

στιγμή ό,τι καλύτερο υπάρχει. Υπάρχει συγκεκριμένα θέμα με την ταχύτατη αλλαγή των ευρωπαϊκών οδηγιών. Κάποτε, ιδίως στις αρχές, εξεδίδετο μία οδηγία και ήταν ταμπού μέχρις ότου αλλάξει. Σήμερα όμως, εξαιτίας της ρευστότητας των κοινωνικών και οικονομικών σχέσεων, έχουμε ταχύτατη αλλαγή των οδηγιών κι αυτό οδηγεί και τα κράτη μέλη να ακολουθούν τον ίδιο δρόμο. Σε μας δε, που ούτως ή άλλως είχαμε αυτό το έλλειμμα, η συγκεκριμένη επίπτωση επιτείνει τη δυσμενή πραγματικότητα.

Μότο: Η νομοθεσία και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι αυτή τη στιγμή ό,τι καλύτερο υπάρχει. Υπάρχει συγκεκριμένα θέμα με την ταχύτατη αλλαγή των ευρωπαϊκών οδηγιών κι αυτό οδηγεί και τα κράτη μέλη να ακολουθούν τον ίδιο δρόμο.

Απαιτείται συνεπώς ιδιαίτερη προσοχή ως προς το πότε πρέπει να νομοθετούμε, ως προς το πώς πρέπει να νομοθετούμε προβλέποντας κατά το δυνατόν το μέλλον και τις ενδεχόμενες διόδους που μπορούν να βρουν η διαφθορά και η κακοδιοίκηση, ως προς την αποφυγή πολλών νόμων που ρυθμίζουν το ίδιο αντικείμενο και βεβαίως απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή ως προς το θέμα της εφαρμογής.

Το θέμα της εφαρμογής των νόμων μας φέρνει στο ζήτημα των κυρωτικών μηχανισμών, των κάθε είδους κυρωτικών μηχανισμών, αφού από τη μία πλευρά έχουμε τη διοίκηση που εφαρμόζει ή υποτίθεται ότι εφαρμόζει το νόμο και από την άλλη τους κυρωτικούς μηχανισμούς οι οποίοι επιβλέπουν αυτήν ακριβώς τη διαδικασία. Δεν θα μιλήσω για τη Δικαιοσύνη, που είναι ένα πολύ μεγάλο ζήτημα, διότι για να ασκεί το ρόλο της κατά το Σύνταγμα, πρέπει και πρακτικά να αφήνεται να λειτουργεί ανεξάρτητη, αλλά και να αποδίδεται εγκαίρως. Γιατί και η Δικαιοσύνη, όταν αποδίδεται ακαίρως, καθίσταται μία από τις αιτίες της ανομίας, άρα της διαφθοράς: η μη απόδοση παντάπασις ή η απόδοση με τόσο μεγάλη καθυστέρηση, ώστε στην πραγματικότητα η Δικαιοσύνη να παραμένει ανενεργός είναι αιτία διαφθοράς.

Θα μιλήσω κυρίως για τους διοικητικούς μηχανισμούς. Η Διοίκηση έχει και πρέπει να έχει ελεγκτικούς μηχανισμούς. Κι εδώ τίθεται το μέγα ζήτημα της επιλογής: ποιους μηχανισμούς θέλουμε; Γιατί τόσο η έλλειψη μηχανισμών, όσο και η ύπαρξη πολλών μηχανισμών που δρουν παράλληλα, ή η ύπαρξη μηχανισμών που δε λειτουργούν, συνιστούν με τη σειρά τους μορφές ανομίας, που μπορούν να οδηγήσουν στη γιγάντωση της διαφθοράς αντί για την πάταξή της.

Άρα λοιπόν κάθε Πολιτεία οφείλει να αποδώσει ιδιαίτερη προσοχή ώστε να έχει όσο το δυνατόν – κατά τη γνώμη μου – λιγότερους μηχανισμούς, οι οποίοι θα συντονίζονται μεταξύ τους και θα είναι αποτελεσματικοί. Η ύπαρξη πολλών μηχανισμών, αντιθέτως, όπου ο καθένας δεν γνωρίζει ποιο είναι το πεδίο μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται, και πολύ περισσότερο όπου οι μηχανισμοί αυτοί ίσως συγκρούονται, οδηγεί στην αλληλοεξόντωσή τους, θεσμική και πρακτική. Κι αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί με την μεταφύτευση άλλων προτύπων, όπως συνηθίζουμε πολλές φορές να θεωρούμε. Κάθε κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα έχει τις ιδιαιτερότητές της και κάθε μεταμόσχευση θεσμών από μία έννομη τάξη στην άλλη μπορεί κάλλιστα να μην αποδώσει.

Και, βεβαίως, από εκεί και πέρα τίθενται τα θέματα της λειτουργίας και του τρόπου λειτουργίας των ελεγκτικών μηχανισμών, όπως και των μέσων που έχουν στη διάθεσή τους οι μηχανισμοί αυτοί για να επιτελέσουν το έργο τους. Είναι ένα μεγάλο θέμα, για παράδειγμα, το πώς λειτουργούν τα Πειθαρχικά

Συμβούλια. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο αποτελεί έναν κατ' εξοχήν σημαντικό μηχανισμό, αλλά πρέπει κι αυτό να λειτουργεί εγκαίρως, και, πολύ περισσότερο, να μη λειτουργεί ως φρένο για την επιβολή της κύρωσης, ούτε και μέσα από την έννοια της προστασίας των δικαιωμάτων μόνο εκείνου ο οποίος ελέγχεται. Είναι επίσης μεγάλο το θέμα των όρων λειτουργίας των ελεγκτικών μηχανισμών. Έχουμε αρκετούς μηχανισμούς στην Ελλάδα, εκ των οποίων ορισμένοι έχουν τη μορφή Ανεξάρτητης Αρχής με συνταγματική κατοχύρωση και διαφορετικές εγγυήσεις, ενώ άλλοι όχι – πάντως σε θεσμικό επίπεδο είναι ένα και το αυτό. Από πλευράς καταπολέμησης της διαφθοράς και θεσμικού ρόλου για παράδειγμα, ο Συνήγορος του Πολίτη σε μία περίπτωση και ο Γενικός Επιθεωρητής και το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης σε άλλη είναι ένα και το αυτό. Οι μηχανισμοί αυτοί, όμως, για να μπορέσουν να λειτουργήσουν, δεν αρκεί μόνο να υπάρχουν, πρέπει να έχουν οριοθετημένες αρμοδιότητες. Και επιπλέον πρέπει να έχουν τα μέσα για να ασκήσουν τις αρμοδιότητές τους και σε επίπεδο προσωπικού και σε επίπεδο τεχνογνωσίας. Γιατί τι να τον κάνεις τον μηχανισμό, όταν, παραδείγματος χάρη, τον βάζεις να ελέγξει το ζέπλυμα βρώμικου χρήματος ή τη ροή των χρηματοπιστωτικών σχέσεων, κι αυτοί που πρέπει να κάνουν τον έλεγχο στερούνται των δυνατοτήτων που θα τους επιτρέψουν να φτάσουν στην πηγή που πρέπει να φτάσουν, για να δουν εάν και κατά πόσον υπάρχει διαφθορά ή όχι... Πρέπει συνεπώς και η επιλογή των ελεγκτικών θεσμών και η στελέχωση και η υλικοτεχνική υποδομή και τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους και οι δικονομικές δυνατότητες που τους παρέχονται, να βρίσκονται στο ύψος της αποστολής τους – αλλιώς έχουμε και πάλι ανομία με την έννοια που εξετάζουμε σήμερα.

Κι από εκεί και πέρα είναι η ένταση των ελέγχων. Υπάρχει κάτι που πραγματικά πρέπει να αποβάλλουμε σαν νοοτροπία στον τόπο μας. Θεωρούμε πολλές φορές ότι όταν εντείνονται οι έλεγχοι και αποδίδουν και έρχονται στην επιφάνεια πράγματα, εντείνεται και η διαφθορά. Και ότι, αντιθέτως, εάν κρύψεις τα πράγματα κάτω από το χαλί και δε γίνονται έλεγχοι, δεν υπάρχει διαφθορά. Γιατί με αυτούς τους όρους γίνεται ο θόρυβος – αλλά δεν μπορεί καμία κυβέρνηση ή καμία αντιπολίτευση να λειτουργεί μόνο με όρους δημοσιότητας.

Θα πρέπει κυβερνώντες και αντιπολιτευόμενοι να αποκτήσουμε αυτή τη νοοτροπία: έλεγχος παντού, ένταση ελέγχου και ό,τι θέλει ας βγει. Είχα αυτή τη νοοτροπία και θέλησα στους μηχανισμούς εκείνους που είχε τη δυνατότητα και το χρέος να ενεργοποιεί το Υπουργείο Εσωτερικών, να δώσω τις δυνατότητες και τα εναύσματα για έλεγχο, και κυρίως τα μέσα. Μιλάω για τον Γενικό Επιθεωρητή, μιλάω για το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, όπου πραγματικά μπορεί να υπήρχαν οι θεσμοί, δεν είχαν όμως δικονομικά τις δυνατότητες, πέρα από την υλικοτεχνική υποδομή.

Μότο: Θα πρέπει, κυβερνώντες και αντιπολιτευόμενοι, να αποκτήσουμε αυτή τη νοοτροπία: έλεγχος παντού, ένταση ελέγχου και ό,τι θέλει ας βγει.

Κάποια αποτελέσματα είναι ήδη ορατά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης που ιδρύθηκε το 1998 και μέχρι το 2003 είχε κάνει 376 ελέγχους, περίπου 60 ελέγχους το χρόνο. Μόνο το 2008 έκανε 845 ελέγχους. Όταν κάνεις σε ένα χρόνο 845 ελέγχους αντί για 376 ελέγχους σε έξι χρόνια, είναι φυσικό να βγαίνουν φαινόμενα αλλά δεν πρέπει να μας τρομάζει αυτό.

Για την Τοπική Αυτοδιοίκηση γίνεται ευρύτατη συζήτηση και λένε όλοι “κακοδιοίκηση, διαφθορά”. Κανείς δεν εξετάζει όμως πόσες αρμοδιότητες ασκούν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τι μέσα έχουν και το κυριότερο: ποια πορεία έχουν; Δεν είπε κανείς ότι σύμφωνα με την Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη η κακοδιοίκηση στον Α΄ βαθμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σταδιακά μειώνεται, και ναι μεν βρίσκεται στην κορυφή η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ βαθμού ακόμα, αλλά υπάρχει ένα θέμα με το τι αρμοδιότητες ασκεί και τι προσπάθεια έχει κάνει και πώς πέφτει συνεχώς ο βαθμός κακοδιοίκησης. Οι δε επιδόσεις της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης είναι εντυπωσιακές, γιατί κρινόταν το 2004 παραδείγματος χάρη με 12% - 13%, ενώ στη φετινή Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη είναι 7,5%, δηλαδή κοντά στο μισό μέσα σε τέσσερα χρόνια.

Όλα αυτά πρέπει πραγματικά να τα βλέπουμε. Γιατί το λέω αυτό; Γιατί είναι ουτοπία να πιστεύει κανείς ότι θα καταπολεμήσει τη διαφθορά από τη μια μέρα στην άλλη και είναι λάθος να πιστεύει ότι η ένταση των ελέγχων και η ανάδειξη των φαινομένων σημαίνει ότι πρέπει κανείς να αισθάνεται ένοχα στην όλη προσπάθεια την οποία κάνει. Η ανομία υπάρχει και αποτελεί όντως τη βάση της διαφθοράς, σε περιπτώσεις όπου ένα θεσμικό μέτρο ή δεν υπάρχει ή εφαρμόζεται λάθος ή προς λάθος κατεύθυνση και επομένως αφήνει τη διαφθορά να περνάει ανενόχλητη. Αλλά όσο τα θεσμικά αντίβαρα απέναντι στη διαφθορά είναι ισχυρά και γίνονται ισχυρότερα, μπορεί να μην έχουμε λύσει το πρόβλημα από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά θα έχουμε τουλάχιστον κάνει το χρέος μας και απέναντι στην κοινωνία και στη Δημοκρατία.

Το βάρος της αρνησιδικίας των ελληνικών δικαστηρίων

A. Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Μέσα από μια τοποθέτηση με πολλά τεχνικά σημεία θα είδατε, πριν απ' όλα, τη σύγκλιση την οποία μπορεί να έχει ένας νομικός με τη ματιά ενός, με επιχειρηματική πείρα, μηχανικού. Σε τι αναφέρομαι; Στην έμφαση που απέδωσαν και οι δύο ομιλητές στην έννοια της αρνησιδικίας. Ένα πράγμα πολύ βαρύ για την Ελλάδα, ένα από τα ταπεινωτικότερα πράγματα του οποίου μπορεί να έχει την εμπειρία κανείς όταν διαβάσει τις αποφάσεις εκείνες του Στρασβούργου που αφορούν την δια της καθυστέρησης αρνησιδικία από την ελληνική μας Δικαιοσύνη.

Μια δεύτερη παρατήρηση είναι ότι, μαχόμενος πολιτικός, ο Προκόπης Παυλόπουλος τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος του λόγου του είχε ένα γενναίο στοιχείο. Διότι το να λες “μακάρι να υπάρξουν και να υπάρχουν μηχανισμοί που αναδεικνύουν φαινόμενα διαφθοράς”, άρα που στρέφουν τα μάτια της κοινής γνώμης, του Τύπου, όλων μας, στο πρόβλημα, αντί να βάζεις το πρόβλημα κάτω από το χαλί, θέλει κάποιο θάρρος – ειδικά αυτές τις μέρες – να το πεις.

Ακόμη περισσότερο όμως το να παίρνεις τον “Περί Στεφάνου Λόγο” ή την έννοια της 'εύθυνας' σε μια εποχή κατά την οποία η διάσταση της ηθικής είναι ασαφής στους ασκούντες την εξουσία, πόσο μάλλον οι αρχαιοελληνικές αναγωγές, θέλει θάρρος. Πραγματικά, η έννοια και μόνο της ευθύνης σε κάνει να ανατριχιάζεις άμα την εκφωνείς στις ημέρες μας – για να μην αναφερθώ σε παλαιότερες ημέρες και στον

φιλοσοφικό διαλογισμό στη ΔΕΘ γύρω από το δίκαιο και την ηθική και την πολιτικά αχρεία ταύτιση δικαίου και ηθικής.

Θέλει θάρρος για να μπαίνει κανείς σε αυτά τα πράγματα, όντας πρακτικός πολιτικός· και οπωσδήποτε θέλει θάρρος το να λέει ότι η διαφθορά “είναι διαβρωτικό οξύ στα θεμέλια της Δημοκρατίας”, άμα τις εννοούμε τις λέξεις!... Άμποτε να αρχίσουν αυτά τα πράγματα να δίνουν τη θέση τους σε αποτελέσματα.

Και τώρα ο λόγος στο Βαγγέλη το Βενιζέλο, επίσης προερχόμενο από το νομικό κόσμο, και μάλιστα από τον κήπο των αγκαθωτών ρόδων του Συνταγματικού Δικαίου... Ο οποίος έχει ασκήσει διακυβέρνηση, διοίκηση και κυβέρνηση σε ένα ευρύτερο φάσμα τομέων και το έχει δει το θηρίο και μπορεί να μας δώσει πολύ ενδιαφέρουσες εμπειρίες – και, είμαι βέβαιος, σκέψεις για το μέλλον.

Η αρχιτεκτονική της εθνικής μας ανομίας

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Τη Δευτέρα το βράδυ στο Κοινοβούλιο, μιλώντας για τη γνωστή υπόθεση των άγονων γραμμών και του κ. Παυλίδη, χρησιμοποίησα τον όρο “εθνική ανομία”. Έχω την εδραία πεποίθηση ότι το πρόβλημα της χώρας δεν είναι κατ’ εξοχήν ή πρωτίστως οικονομικό, δεν συνδέεται μόνον με τη διεθνή οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις της, ούτε με τις πρόσθετες εθνικές πτυχές της εθνικής κρίσης, την κρίση του παραγωγικού μοντέλου της χώρας, τη δημοσιονομική κρίση, αλλά πρόκειται για ένα πρόβλημα πολυσύνθετο, πολυεπίπεδο, καθολικό. Πρόκειται για μία κρίση όχι απλώς οικονομική αλλά θεσμική, πολιτική, αξιακή, ηθική. Έχουν διαρραγεί οι αρμοί της κοινωνίας, κανείς δεν πιστεύει κανέναν, κανείς δεν αποδέχεται κανέναν, πρόκειται για μία εθνική ανομία. Και χαίρομαι γιατί συμπίπτει ο τίτλος της συζήτησής μας να είναι “Πολιτεία και Ανομία”.

Ο τίτλος είναι ελλιπής. Δεν μπορεί η Πολιτεία από μόνη της να γεννήσει το φαινόμενο της ανομίας, ο ακριβής τίτλος είναι, κατά τη γνώμη μου, “Πολιτεία, Κοινωνία, Οικονομία και Ανομία” και η ανομία δεν είναι αυτή η εκκλησιαστική έννοια της ανομίας, εν τέλει της αμαρτίας, ούτε η έννοια της παρανομίας ή της πολυνομίας. Η ανομία δεν είναι η παράβαση του νόμου, η ανομία είναι η απώλεια του κανονιστικού ελέγχου. Η ανομία δεν αφορά τη νομιμότητα, η ανομία αφορά τη νομιμοποίηση, δηλαδή τη βάση αποδοχής και λειτουργίας των θεσμών, τη σχέση που συνδέει την κοινωνία με το θεσμικό της σύστημα, αυτό που μεγαλύτερος ίσως νομικός του 20ου αιώνα, ο Κέλσεν έχει ονομάσει “κατά βάσιν ισχύς ή σε γενικές γραμμές ισχύς της έννομης τάξης”. Γιατί μπορεί μία έννομη τάξη να είναι διάτρητη, να παραβιάζεται, να κλονίζεται, αλλά σε γενικές γραμμές, κατά βάσιν διασφαλίζει την ισχύ της. Εδώ δεν υπάρχουν ούτε καν αυτές οι προϋποθέσεις.

Μότο: Η ανομία δεν είναι η παράβαση του νόμου, είναι η απώλεια του κανονιστικού ελέγχου. Η ανομία δεν αφορά τη νομιμότητα, αφορά τη νομιμοποίηση, δηλαδή την βάση αποδοχής και λειτουργίας των θεσμών, την σχέση που συνδέει την κοινωνία με το θεσμικό της σύστημα.

Και δεν υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις γιατί στην πραγματικότητα, το 'ελληνικό θαύμα' που οδήγησε την Ελλάδα ως οικονομία και ως κοινωνία από το πουθενά, την επομένη του εμφυλίου πολέμου, με το διάλειμμα της Δικτατορίας, στην Ευρώπη των '15', στη ζώνη του ευρώ, στις 30 μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, έχει και την άλλη του πλευρά. Όλα αυτά τα άτυπα φαινόμενα, όλος αυτός ο περίεργος συμφωρμός παραοικονομίας και οικονομίας, τυπικών και άτυπων λειτουργιών στο πολιτικό, διοικητικό και οικονομικό σύστημα της χώρας, που έκαναν τη χώρα ευέλικτη και ικανή να αναπτυχθεί, τελικά την καθλώνουν γιατί υπάρχουν σαθρά θεμέλια.

Υπάρχει ένα καθολικό, συλλογικό ψεύδος που δεν αφορά μόνο το πολιτικό σύστημα. Και για αυτό μόνο με πολιτικές πρωτοβουλίες ή πολιτικές μεταβολές δεν λύνεται το πρόβλημα. Η κοινωνία λέει αυτά που δεν πιστεύει και πιστεύει αυτά που δεν λέει. Και επειδή καμιά κοινωνία δεν είναι μόνο κοινωνία δικαιωμάτων αλλά είναι και κοινωνία υποχρεώσεων, πρέπει να γενικεύσουμε την ευθύνη ένθεν κακειθεν. Δεν υπάρχει χειρότερη μορφή δημαγωγίας από τη δημαγωγία του λεγόμενου 'εισπηδητικού' μαρτυρίου: δηλαδή να αυτομαστιγωθούμε, να αποδεχθούμε τα σφάλματα και τις αμαρτίες του πολιτικού κόσμου, να μας λυπηθούν. Δεν πρόκειται περί αυτού. Αυτό είναι μία δημαγωγία. Είναι και αυτό ένα ψεύδος.

Μότο: Υπάρχει ένα καθολικό, συλλογικό ψεύδος που δεν αφορά μόνο το πολιτικό σύστημα. Και για αυτό μόνο με πολιτικές πρωτοβουλίες ή πολιτικές μεταβολές δεν λύνεται το πρόβλημα. Η κοινωνία λέει αυτά που δεν πιστεύει και πιστεύει αυτά που δεν λέει.

Εδώ υπάρχει συνολική ευθύνη και πρέπει να δούμε πώς είναι οικοδομημένη αυτή η ευθύνη. Υπάρχει μία αρχιτεκτονική της ανομίας. Λοιπόν πιστεύω ότι πρέπει να θέσουμε το δάκτυλο εις τον τύπο των ήλων και να δούμε τις αναπτυξιακές πτυχές της ανομίας, δηλαδή για να γίνω πιο συγκεκριμένος, της αδιαφάνειας και της διαφθοράς.

Φαινόμενα αδιαφάνειας και διαφθοράς προκύπτουν όταν υπάρχει συμφέρον ή ανάγκη. Το συμφέρον και η ανάγκη γεννούν τη διαφθορά. Στα ψηλά επίπεδα το συμφέρον, στα μεσαία και χαμηλά επίπεδα η ανάγκη. Διότι όταν ο πολίτης πεισθεί ότι το παράνομο συμφέρει, πως το παράνομο του δίνει δουλειά, του δίνει την αδειοδότηση, του δίνει τις υπηρεσίες υγείας, του δίνει τις υπηρεσίες πρόνοιας και το νόμιμο δεν συμφέρει, βεβαίως θα συμπράττει καθημερινά στην αναπαραγωγή των φαινομένων αυτών. Γίνεται ο ίδιος συντελεστής πλέον της διαφοράς και της αδιαφάνειας. Και αυτό δεν είναι φαινόμενο ελληνικό, δεν είμαστε οι πρωταγωνιστές της απάτης και της διαφθοράς, σε πολλά κράτη, σε όλα τα προηγμένα κράτη του κόσμου για να εστιάσω σε ομόλογα φαινόμενα, στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς, εντοπίζονται διαρκώς φαινόμενα διαφθοράς και αδιαφάνειας και μάλιστα με υψηλές – τεχνικά – προδιαγραφές.

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να διαμορφώσουμε τις προϋποθέσεις για ένα κίνημα κοινωνικό και πολιτικό, υπέρ της διαφάνειας και κατά της διαφθοράς. Αυτό προϋποθέτει πως πρέπει να διαμορφώσουμε έτσι τις προϋποθέσεις ώστε το νόμιμο να συμφέρει. Όταν ο επιχειρηματίας αντιληφθεί ότι το νόμιμο συμφέρει, όταν ο πολίτης φορολογούμενος αντιληφθεί ότι το νόμιμο συμφέρει, όταν ο χρήστης των διοικητικών υπηρεσιών αντιληφθεί ότι το νόμιμο συμφέρει, όταν ο ασθενής με τον συνοδό του αντιληφθεί ότι το νόμιμο συμφέρει,

τότε μπορεί να αλλάξει η κατάσταση αυτή. Εμένα με προσβάλλει ως πολίτη και βεβαίως ως πολιτικό η επίσημη ανακοίνωση ότι θα επιβληθεί έκτακτη εισφορά στα υψηλά δηλωμένα ετήσια εισοδήματα. Και τα εισοδήματα άνω των 60.000 ευρώ ετησίως που έχουν δηλωθεί στη χώρα μας αφορούν 128.000 πρόσωπα, σύμφωνα δε με τα νεότερα στοιχεία του ΚΕΠΥΟ, όσοι έχουν δηλωμένο ετήσιο εισόδημα άνω των 120.000 στη χώρα μας είναι 6.500 φυσικά και νομικά πρόσωπα. Και βεβαίως αυτό αφορά όλα τα εισοδηματικά στρώματα και όλα τα επιχειρηματικά επίπεδα.

Μότο: Πρέπει να διαμορφώσουμε τις προϋποθέσεις ώστε το νόμιμο να συμφέρει.

Για τους πολυεθνικούς ομίλους έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία η φοροδιαφυγή μέσω των ενδο-ομλικών συναλλαγών και τιμολογήσεων. Για αυτόν που κινείται στο επίπεδο της μικρομεσαίας επιχείρησης εστίασης έχει πολύ μεγάλη σημασία η μη έκδοση απόδειξης. Για τον ασθενή που πηγαίνει στο δημόσιο νοσοκομείο έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία το φακελάκι. Αλλά γιατί εστιάζουμε στο φακελάκι στο δημόσιο νοσοκομείο, όπου ο καρδιοχειρουργός του ΕΣΥ καλείται να λάβει μηνιαίες αποδοχές, μαζί με τις εφημερίες, όσες το ΙΚΑ ή άλλα δημόσια ασφαλιστικά ταμεία αναγνωρίζουν ως αμοιβή ανά εγχείρηση για τον γιατρό στο ιδιωτικό νοσηλευτήριο; Και γιατί το ιδιωτικό νοσηλευτήριο που είναι συμβεβλημένο με το δημόσιο ασφαλιστικό ταμείο δεν αρκείται στη σύμβαση και στο πακέτο αμοιβής που έχει συμφωνήσει για την πλήρη νοσηλεία του ασθενούς και αποδεχόμαστε, σα να μη συμβαίνει τίποτα, το ιδιωτικό φακελάκι εις βάρος του δημοσίου χρήματος στον ιδιωτικό τομέα υγείας που χρηματοδοτείται από τον δημόσιο τομέα του ασφαλιστικού συστήματος;

Άρα δεν υπάρχουν αθώοι, είμαστε όλοι ένοχοι. Και για μένα είναι απολύτως ανεπαρκής – θα έλεγα ότι είναι υποκριτική – η εύκολη προσέγγιση που αναζητά τη λύση στην ελεγκτική και κυρωτική νομοθεσία. Με ελεγκτική, ποινικοδικαιική ή πειθαρχική διαδικασία και με αυξημένες κυρώσεις όπου τα πάντα ανυψώνονται σε βαθμό κακουργήματος και απειλούνται τεράστιες, μη επιβαλλόμενες, ποινές, δεν γίνεται απολύτως τίποτα. Δεν πρόκειται να γίνει ποτέ τίποτα. Όταν μιλάμε για αλλαγή της νομοθεσίας εννοούμε τη νομοθεσία την ουσιαστική, δηλαδή την διοικητική νομοθεσία, δηλαδή τη φορολογική νομοθεσία. Μα όταν έρχεται η κυβέρνηση και εισηγείται την κατάργηση του αφορολογήτου ορίου για τους ελεύθερους επαγγελματίες και επιτηδευματίες, επιβάλλοντας οριζόντιο φόρο 10% εκλαμβάνοντας σκανδαλωδώς ανειλικρινείς δηλώσεις ως ειλικρινείς για ταμειακές ανάγκες κι αυτό το καταργεί μετά, όταν έχουμε έναν φάυλο Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, πρέπει να ξεκινήσουμε από τα θεμελιώδη. Δηλαδή από μία ριζική αλλαγή της φορολογικής νομοθεσίας, γιατί αυτό επηρεάζει τις σχέσεις οικονομίας και παραοικονομίας. Η αλλαγή της νομοθεσίας θα μας επιτρέψει να καταγράψουμε και να φορολογήσουμε σωστά το ΑΕΠ. Ένα ΑΕΠ που υποεκτιμάται και υποφορολογείται, σε συνδυασμό με την διαρθρωτική σπατάλη, η οποία είναι σύμφωνα με τους υπολογισμούς του ΟΟΣΑ 30%, ως μειωμένη αποδοτικότητα σε σχέση με το optimum των χωρών του ΟΟΣΑ. Δεν μιλώ για την σπατάλη η οποία είναι παράνομη. Μιλώ για το διαρθρωτικό πρόβλημα της αποδοτικότητας των δημοσίων δαπανών.

Μότο: Πρέπει να ξεκινήσουμε από τα θεμελιώδη, δηλαδή από μία ριζική αλλαγή της φορολογικής νομοθεσίας, γιατί αυτό επηρεάζει τις σχέσεις οικονομίας και παραοικονομίας – αυτή θα μας επιτρέψει να καταγράψουμε και να φορολογήσουμε σωστά το ΑΕΠ.

Αν ξεκινήσουμε από μία τέτοια συζήτηση με την κοινωνία επιχειρώντας να πείσουμε τον πολίτη ότι θα καταστήσουμε τα πραγματικά του εισοδήματα νόμιμα για να τα κάνουμε βιώσιμα και ανταγωνιστικά χωρίς να τον θίξουμε, αλλά θέλοντας να τον διασφαλίσουμε, μπορούμε να συνάψουμε εθνική συμφωνία φορολογικής ειλικρίνειας, εμπιστοσύνης και δικαιοσύνης, οπότε μπορούμε να κάνουμε και όλα τα άλλα. Οφείλουμε συνεπώς να δούμε τις τομές που πρέπει να γίνουν στους κρίσιμους αρμούς της νομοθεσίας. Στη νομοθεσία περί δημοσίων έργων, περί προμηθειών και περί παροχής υπηρεσιών για παράδειγμα. Στον τρόπο λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης, γιατί υπάρχει και η περιφερειακή, τοπική και μικρή διαφθορά. Και η οικονομική εγκληματικότητα δεν εστιάζεται μόνο στην κεντρική διοίκηση, ούτε στα μεγάλα μεγέθη. Διαχέεται. Εύκολα μπορείς να παρέμβεις όμως εκεί αν θέλεις, μέσα από δραστικές απλουστεύσεις και δραστικές εγγυήσεις διαφάνειας.

Και το Σύμφωνο Ακεραιότητας είναι μία πάρα πολύ ωραία ιδέα. Όχι ηθικά, αλλά επειδή περιορίζει το έννομο συμφέρον στη συνέχεια, δικονομικά. Η δικονομική επίπτωση ενός τέτοιου πράγματος είναι τεράστια, έχει πάρα πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, πέρα από το ηθικοπαιδαγωγικό ζήτημα το οποίο τίθεται και πέρα από τη διαφάνεια και την έκθεση σε μία δημοσιότητα η οποία είναι πάντα επώδυνη. Αλλά μπορούν πράγματι όλα να γίνουν υπό το φως της δημοσιότητας, τα πάντα. Τα πάντα να περιβάλλονται, αν θέλετε, όχι από ένα πέπλο μυστηρίου όπως τώρα, αλλά από ένα πλαίσιο διαφάνειας. Αυτό είναι εύκολο να γίνει.

Μότο: Το Σύμφωνο Ακεραιότητας είναι μία πάρα πολύ ωραία ιδέα. Όχι ηθικά, αλλά επειδή περιορίζει το έννομο συμφέρον στη συνέχεια, δικονομικά.

Θα μου πείτε, γιατί δεν έχει γίνει; Ίσως γιατί ποτέ δεν έχουμε προσεγγίσει τα θέματα αυτά συνολικά, πάντα τα υποτάσσουμε σε μία μίζερη, ιστορικού χαρακτήρα, κομματική αντιδικία: ποιος έκανε τα περισσότερα και τα καλύτερα σκάνδαλα. Και έχει επικρατήσει η αντίληψη ότι η Κυβέρνηση κυβερνά αντιπολιτευόμενη την ανάμνηση της προηγούμενης Κυβέρνησης και δεν αναδέχεται την εξ αντικειμένου ευθύνη για τη λειτουργία του κράτους, της κοινωνίας και της οικονομίας.

Επίσης αυτό δεν έχει γίνει γιατί το πολιτικό σύστημα αναδέχεται ευθύνες που δεν έχει και δεν καλεί τους άλλους παράγοντες του εθνικού βίου να μοιραστούν τις ευθύνες που τους αναλογούν. Και αναφέρομαι στον οικονομικό και επιχειρηματικό κόσμο, στο συνδικαλιστικό κίνημα, στην κοινωνία των πολιτών, στην τοπική αυτοδιοίκηση κ.ο.κ.

Άρα πρέπει νομίζω να παραδεχθούμε το πρόβλημα, να το περιγράψουμε όσο γίνεται ακριβέστερα, να διαμορφώσουμε τις προϋποθέσεις ενός κινήματος πολιτών υπέρ της διαφάνειας, όχι γιατί αυτό είναι ένα κίνημα ηθικού χαρακτήρα, αλλά επειδή είναι ένα κίνημα οικονομικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα, όπως το κίνημα των καταναλωτών. Ο καταναλωτής δεν ενδιαφέρεται για λόγους ηθικής, ενδιαφέρεται για λόγους

εισοδήματος, για λόγους αγοραστικής δύναμης, για λόγους ποιότητας των τροφίμων, των ποτών και των άλλων προϊόντων που αγοράζει, άρα έχει ένα πολύ συγκεκριμένο και από συμφέρον, το οποίο και προωθεί. Πρέπει λοιπόν να διαμορφώσουμε το κίνημα των πολιτών που κατανοούν και θέλουν ώστε το νόμιμο να μπορεί να τους συμφέρει. Γιατί αυτό δημιουργεί τις συνθήκες του υγιούς ανταγωνισμού, τις συνθήκες αξιοκρατίας και ισονομίας, δηλαδή ουσιαστικά αποκαθιστά τη λειτουργία της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου.

Βεβαίως, και κλείνω με αυτό, στην πραγματικότητα πρέπει να συνδέσουμε το θέμα αυτό και με τη νέα μήτρα που παράγει τα σχετικά προβλήματα – το είπε και ο κ. Παυλόπουλος προηγουμένως και θέλω να το πω κι εγώ ευθέως: την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κοινοτική νομοθεσία είναι το υπόδειγμα της αδιαφάνειας και της συγκάλυψης, του δήθεν τεχνοκρατισμού. Πρόκειται για μία κλασική περίπτωση – για να δώσω κι εγώ ένα παράδειγμα ιστορικό αλλά απώτερο – των κοινωνιών του ασιατικού τρόπου παραγωγής, δηλαδή των λεγόμενων 'υδραυλικών κοινωνιών', όπου οι λίγοι μύστες και γνώστες της τεχνολογίας και των μυστικών, οι μανδαρίνοι της εποχής, γνώριζαν και διακινούσαν τη γνώση.

Μότο: Πρέπει να συνδέσουμε το θέμα της διαφάνειας και με τη νέα μήτρα που παράγει τα σχετικά προβλήματα: την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κοινοτική νομοθεσία είναι το υπόδειγμα της αδιαφάνειας και της συγκάλυψης, του δήθεν τεχνοκρατισμού.

Τέτοια διακράτηση πληροφορησης και τεχνογνωσίας που γίνεται στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπάρχει σε κανένα εθνικό κράτος. Είχε την καλοσύνη και ο κ. Παπαγιαννίδης να πει ότι “έχω ασκήσει διοίκηση σε πολλούς τομείς”, έχω μετάσχει και σε πολλές συνθέσεις του Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ρωτήστε τους συναδέλφους μου, πρώην και νυν Υπουργούς, εάν έχουν ποτέ ελέγξει πώς διαμορφώνεται η ημερήσια διάταξη των Συμβουλίων, δηλαδή με ποια σειρά και για ποιους λόγους εισάγονται τα θέματα προς συζήτηση, ποιος το καθορίζει αυτό, εάν υπάρχει πολιτικός έλεγχος επ' αυτού. Θα διαπιστώσετε ότι δεν υπάρχει κανείς πολιτικός έλεγχος. Ποιος το καθορίζει; Υποτίθεται η εκάστοτε προεδρία. Στην πράξη όμως είναι καθοριστικός ο ρόλος των λόμπι των διάφορων επιχειρηματικών τομέων τα οποία είναι παρόντα και τα οποία λειτουργούν αποκάλυπτα, σε συνεργασία με την κοινοτική γραφειοκρατία. Ο καθορισμός της ατζέντας είναι όμως το ήμισυ του παντός. Αυτό λοιπόν είναι ήδη ένα μεγάλο θεσμικό πρόβλημα.

Το θεσμικό πρόβλημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης φάνηκε άλλωστε τώρα, στην αδυναμία πρόβλεψης και διαχείρισης της οικονομικής κρίσης. Τα βήματα προς τα πίσω που έκανε η πολιτική Ευρώπη, η θεσμική Ευρώπη, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, είναι κολοσσιαία. Αυτό είναι ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα, όπως και το πρόβλημα της παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης. Το κείμενο των G20, αν το δει κανείς αντεστραμμένο, δηλαδή ως καταγραφή των κενών της διεθνούς νομιμότητας και της διεθνούς οικονομικής διακυβέρνησης, είναι ένα παγκόσμιο σκάνδαλο διαφθοράς και αδιαφάνειας. Αυτό είναι το θέμα: μία οικουμενική ομολογία ότι αυτό είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται και το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα αλλά και τα κράτη και η Ευρωπαϊκή Ένωση και φυσικά ένα επαρχιακού χαρακτήρα πολιτικό σύστημα όπως το δικό μας, το οποίο κινείται και αυτό στο επίπεδό του, με τα πολλαπλά

βάρη τα οποία το επικαλύπτουν και τα οποία τείνουν να το εξοντώσουν και διανοητικά και πολιτικά και διαχειριστικά και ηθικά.

Λοιπόν χαίρομαι γιατί μου δίνεται η ευκαιρία να φωνάξω και εγώ μαζί σας ότι ήλθε η ώρα να αντισταθούμε. Αλλά να αντισταθούμε ονοματίζοντας τον εχθρό και θέτοντας στόχους.

Το απόλυτον της ευρωπαϊκής αδιαφάνειας μπροστά στην κρίση

Α. Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Από τον χειμαρρώδη λόγο του Βαγγέλη Βενιζέλου δεν θα έπρεπε κανείς να χάσει το τελευταίο κομμάτι που αφορούσε τον τρόπο λειτουργίας του διεθνούς συστήματος. Συνιστώ σε όποιον έχει υπομονή κι ένα κομπιούτερ να κατεβάσει τις οκτώ σελίδες του Communiqué του G20 γιατί είναι ένα πάρα πολύ διδακτικό κείμενο. Επίσης, για όποιον έχει ένα βαρύτερο κομπιούτερ και πάρα πολλές ώρες, συνιστώ να κατεβάσει τη σειρά των κειμένων με τα οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση, το ευρωπαϊκόν πράγμα, αντέδρασε τις πρώτες δεκαπέντε μέρες μετά το Νοέμβρη στην χρηματοπιστωτική κρίση. Και να αναμετρηθεί με τα κείμενα αυτά, ό,τι κατάρτιση κι αν έχει, νομική, οικονομική, οτιδήποτε, ή ακόμη και απλού περιέργου ανθρώπου. Η απόλυτη αδιαφάνεια των νομικών κειμένων έχει πάρα πολύ ενδιαφέρον σε μια εποχή που, υποτίθεται, ότι το μέγα πρόβλημα προήλθε ακριβώς από την αδιαφάνεια.

Σπαρακτικές διατυπώσεις, όπως “κανείς δεν πιστεύει σε κανένα” – ας επαναφέρω την αρχή του λόγου του Βενιζέλου – και επίσης “κανείς δεν αποδέχεται κανέναν”. Πολύ σημαντικά πράγματα για μια πραγματικότητα – όχι μόνο για μια οικονομία ή κοινωνία – αλλά για μια συνολική πραγματικότητα όπως η ελληνική. Κι αυτό είναι ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια που έχει να βρει μπροστά της όχι απλώς η Διεθνής Διαφάνεια, όχι το οποιοδήποτε σωματείο, αλλά η οποιαδήποτε συστράτευση του πολιτικού κόσμου, ή και της ίδιας της κοινωνίας. Γιατί χρειάζεται να θραύσει τους αυτοματισμούς του εαυτού της και την απλή αλλά ογκώδη σε βάρος διαπίστωση ότι όταν το παράνομο συμφέρει, το να το αποκηρύσσεις δε χρησιμεύει.

Πριν περάσω το λόγο στον Γιάννη Αλαφούζο, ας μου επιτραπεί να πω ότι ο Γιάννης Αλαφούζος είναι ο “ΣΚΑΪ”. Δηλαδή ένας μηχανισμός έντονης αμφισβήτησης των φαινομένων σιωπής – τόσο τόσο ο “ΣΚΑΪ” όσο και η αδελφή “Καθημερινή”. Και η αμφισβήτηση αυτή ξεκινά από τον τομέα της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, η οποία επίσης έγινε politically correct τελευταίως – όπου βεβαίως καήκανε και καμιά εξηνταριά άνθρωποι, ώστε να ξυπνήσει αληθινά ο μέσος πολίτης – και φθάνει μέχρι τα φαινόμενα εκείνα στα οποία οδηγεί η αδιαφάνεια: τι σημαίνει η διαφθορά, όντως όχι μόνο στον νομικό ή πολιτικό κόσμο αλλά και στον κοινωνικό και στον οικονομικό...

Οδηγώντας παρανόμως στη λεωφόρο των media

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΑΦΟΥΖΟΣ

Πριν από μερικές μέρες πήγαινα σε ένα ραντεβού και βρισκόμουν στην Εθνική, με κατεύθυνση προς την Αττική οδό. Η Εθνική ήταν μπλοκαρισμένη. Βρισκόμουν σταματημένος σχεδόν στην δεξιά λωρίδα και

περίμενα... Στο μεταξύ με προσπερνούσαν συνέχεια αυτοκίνητα από την Λωρίδα Έκτακτης Ανάγκης, την ΛΕΑ. Τι να έκανα; Έχω αποφασίσει να τηρώ τους κανόνες. Το τίμημα; Να περιμένω... Οι οδηγοί της ΛΕΑ, παραβαίνοντας τον κανόνα κυκλοφορίας, επιβάρυναν άμεσα την δική μου θέση – χειροτέρευαν την καθυστέρησή μου.

Θύμωσα για πολλοστή φορά. Αλλά απλώς έχασα. Γνωρίζω ότι όσοι παραβαίνουν τους κανόνες 'τερματίζουν' πρώτοι, χωρίς συνέπειες, αφού το κράτος όχι μόνο αποδέχεται την παραβατική συμπεριφορά, αλλά συχνά, ως άριστος φωτογράφος, τη φωτογραφίζει και την νομοθετεί.

Και τον 'οδηγό της ΛΕΑ' τον συναντάμε όλοι καθημερινά. Στην πολεοδομία, στην εφορία, στα νοσοκομεία... Στις περισσότερες συναλλαγές μας με τον δημόσιο τομέα... Και η κίνηση αυτή είναι δυστυχώς διπλής κατεύθυνσης! Τι κάνουμε σε αυτές τις περιπτώσεις; Είτε θυμώνουμε και αισθανόμαστε βλάβες, είτε 'ενδίδουμε', κάνουμε χρήση της ΛΕΑ και επωφελούμαστε..

Θα αναφερθώ σε παραδείγματα από τον χώρο των μέσων μαζικής ενημέρωσης, γιατί αυτόν γνωρίζω και θα σας δείξω μερικές υπερβολικές καταστάσεις τις οποίες ζήσαμε και ζούμε εμείς στον χώρο αυτό και αφορούν και τους Υπουργούς μας που έχουν άμεση σχέση με τα μέσα. Η νομοθεσία των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι γεμάτη από τέτοια παραδείγματα. Εδώ η ΛΕΑ είναι ολόκληρη λεωφόρος, οι παραβάτες ομοτράπεζοι και στυλοβάτες κυβερνήσεων, η επιρροή τους τεράστια, τεράστιος ο απόηχος και οι συνέπειες στην κοινωνία.

Μερικά μόνο παραδείγματα: Ο Ν. 2328/95, γνωστός ως Νόμος Βενιζέλου, με πρόσχημα την άτακτη και ανώριμη τότε αγορά των ιδιωτικών ραδιοτηλεοπτικών σταθμών, θέσπισε αδιαφανείς και παράλογους κανόνες για να χειραγωγήσει την αγορά και να εξυπηρετήσει συμφέροντα. Έτσι παραδείγματος χάρη, έκανε ένα δώρο στο εκδοτικό κατεστημένο με σκοπό να κάνει ασύμφορη την διαφήμιση στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο, και γι' αυτό ουσιαστικά απαγόρευσε την παροχή εκπτώσεων προς τους διαφημιζόμενους επιβάλλοντας φόρους και τέλη (51% τότε) στην αρχική τιμή, ενώ την ίδια στιγμή επέτρεψε στις εφημερίδες να διαχειρίζονται ελεύθερα την τιμολογιακή τους πολιτική. Απαγόρευσε δηλαδή ουσιαστικά αυτός ο νόμος στα ραδιόφωνα και στις τηλεοράσεις να ασκούν εμπορική πολιτική, ενώ στις εφημερίδες το επέτρεψε, έτσι ώστε να μην είναι ανταγωνιστικά τα ραδιόφωνα και οι τηλεοράσεις και να είναι ανταγωνιστικά τα κατεστημένα εκδοτικά συμφέροντα τα οποία είχαν και το μεγάλο μερίδιο, τότε, της διαφήμισης. Η άνιση αντιανταγωνιστική αυτή διάταξη ισχύει έως σήμερα.

Με τον ίδιο τρόπο, επέβαλε ένα ιδιόρρυθμο ιδιοκτησιακό καθεστώς στους τηλεοπτικούς σταθμούς, με μέγιστη συμμετοχή 25%, φωτογραφίζοντας μία και μόνο πολυμετοχική τηλεοπτική εταιρία, στην οποία είχε παραχωρήσει άδεια και καθιστώντας αδύνατο σε οποιονδήποτε άλλο να λειτουργήσει νόμιμα. Αποτέλεσμα; Όλοι λειτουργούσαμε έως το 2007 με 'ψευδομετόχους', σε πλήρη και απόλυτη γνώση των εκάστοτε κυβερνήσεων ότι η κατάσταση ήταν ψεύτικη, ήταν παράνομη.

Ένα ακόμα παράδειγμα: ο Νόμος Ρέππα για να νομιμοποιήσει σταθμούς που ήθελε να εξυπηρετήσει, χωρίς όμως να δώσει άδειες, γιατί με αυτό τον τρόπο θα έλυνε το καθεστώς ομηρίας των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών, σαν 'μάγος' έβγαλε από το καπέλο του έναν καινούργιο όρο, το 'προσωρινό καθεστώς νόμιμης λειτουργίας'. Δηλαδή νομιμοποίησε προσωρινά ο συγκεκριμένος νόμος, χωρίς κανόνες και προδιαγραφές, ραδιοτηλεοπτικές επιχειρήσεις που λειτουργούν με αυτό τον τρόπο 'με νόμιμη λειτουργία' αλλά χωρίς άδεια,

προσωρινά, τα 12 τελευταία χρόνια. Έτσι ξεκίνησε μια μηχανή, με πλαστογραφίες και συναλλαγή, που δημιούργησε κανάλια του τύπου 090, νομιμοποίησε περιστασιακούς επιχειρηματίες και τους έδωσε την δυνατότητα να εμπορεύονται το δημόσιο αγαθό των συχνοτήτων.

Μότο: Ο Νόμος Ρέππα, για να νομιμοποιήσει σταθμούς που ήθελε να εξυπηρετήσει, χωρίς όμως να δώσει άδειες, γιατί με αυτό τον τρόπο θα έλυνε το καθεστώς ομηρίας των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών, σαν 'μάγος' έβγαλε από το καπέλο του έναν καινούργιο όρο, το 'προσωρινό καθεστώς νόμιμης λειτουργίας'.

Για να μην αφήσουμε παραπονεμένη την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, θα σας δώσω ένα ακόμα εξωφρενικό παράδειγμα που έγινε πρόσφατα.. Το 2005 νομιμοποίησε φωτογραφικά ραδιοφωνικούς σταθμούς με μόνη προϋπόθεση να λειτουργούσαν παράνομα την 31η Δεκεμβρίου 2004! Δηλαδή, αν ήσουν πειρατής, αν εξέπεμπες παράνομα, σε θεωρούσαν νόμιμο... Αν, αντίθετα, είχες συμμορφωθεί με τον νόμο και σταματούσες να εκπέμπεις παράνομα, έχανε... Έβλεπε απλά τους άλλους να περνάνε από την ΛΕΑ. Τελειώνοντας, θα καταθέσω μια πιο σοβαρή προσωπική και επώδυνη εμπειρία. Όταν πήγα σε ανώτατο πολιτικό άρχοντα να παραπονεθώ για μια κραυγαλέα περίπτωση μη τήρησης των νόμων, δέχτηκα την εξής 'αφοπλιστική' απάντηση. "Γιατί παραπονιέσαι; Και για σένα το ίδιο θα έκανα".

Κατά την γνώμη μου το πρόβλημα ξεκινάει από τους πολιτικούς. Συχνά διαχειρίζονται την εξουσία σαν προσωπική τους ιδιοκτησία. Την χρησιμοποιούν για να κάνουν διευκολύνσεις, συναλλαγές, ακόμα και για να εξασφαλίσουν για τον εαυτό τους οφέλη. Παραδείγματος χάριν, όπως συζητήθηκε και νωρίτερα, επιφυλάσσουν για τον εαυτό τους διαφορετική ποινική μεταχείριση από τους υπόλοιπους Έλληνες. Απόδειξη είναι η ειδική υπουργική παραγραφή του άρθρου 86 του Συντάγματος, παράγραφος 3, εδάφιο 2, καθώς και το γεγονός ότι με το ίδιο άρθρο 86 οι Υπουργοί και Υφυπουργοί είναι η μόνη κατηγορία συμπολιτών μας όπου κρίνοντας και κρινόμενοι είναι οι ίδιοι. Και γι' αυτό υπάρχουν βέβαια δικαιολογίες και θα μας πουν ότι πρέπει, για να τους προστατεύουμε και τα λοιπά, αλλά όλοι στην πράξη ξέρουμε και βλέπουμε γύρω μας τι συμβαίνει.

Και με αφορμή αυτό, θέλω να σας υπενθυμίσω ότι πάρα πολλοί άνθρωποι στο εξωτερικό έχουν πάει φυλακή και έχουν πληρώσει τις παρανομίες τους και τις απάτες τους. Στην Ελλάδα τέτοια φαινόμενα σπανίζουν. Η παραβατικότητα είναι βαθιά ριζωμένη στο σύστημά μας, η εξουσία τη χρησιμοποιεί σαν μέσο ελέγχου και ομηρίας.

Μότο: Η παραβατικότητα είναι βαθιά ριζωμένη στο σύστημά μας, η εξουσία τη χρησιμοποιεί σαν μέσο ελέγχου και ομηρίας.

Όλοι κάποιες φορές μπαίνουμε στη ΛΕΑ χωρίς να συνειδητοποιούμε ότι με αυτόν τον τρόπο προσθέτουμε το λιθαράκι μας στη διαφθορά. Όμως υπάρχει ελπίδα. Και μόνο ότι συζητάμε σήμερα το θέμα της διαφάνειας, αναγνωρίζουμε ότι υπάρχει πρόβλημα, ακόμα περισσότερο το ότι και άνθρωποι που συμμετέχουν στο σύστημα της εξουσίας συμμετέχουν σε αυτή τη συζήτηση, όλα αυτά μας φέρνουν πιο

κοντά στη λύση του. Και η πιο μεγάλη διαδρομή αποτελείται από μικρά βήματα και σήμερα προσπαθούμε να κάνουμε ένα πρώτο μικρό βήμα.

Άκουσα το πρωί σήμερα στο ραδιόφωνο ότι χθες ο Υπουργός Δικαιοσύνης πρότεινε την κατάργηση του Νόμου περί ευθύνης Υπουργών και χάρηκα. Εγώ προσωπικά στις εκλογές θα ψηφίσω ανθρώπους που είτε με την ορμή τους, είτε με τη νιότη τους, θα με πείσουν ότι βάζουν τα συμφέροντα της πατρίδος τους μπροστά από τα προσωπικά τους συμφέροντα. Βρισκόμαστε μπροστά από ένα αδιέξοδο. Αν δεν αλλάξει το πολιτικό προσωπικό, το μέλλον της πατρίδας μας είναι δυσοίωνο. Οι νόμοι υπάρχουν, ας εκλέξουμε τις ηγεσίες που είναι διατεθειμένες να τους επιβάλλουν.

Ο ανταγωνισμός του Τύπου εγγύηση διαφάνειας

Α. Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Δεν υπάρχει “χειροκροτόμετρο”, αλλά σίγουρα θα το παρατηρήσατε το χειροκρότημα... Η κατακλείδα ήταν πολύ ενδιαφέρουσα, για πολλούς λόγους, αλλά συνολικά η εισήγηση του Γιάννη Αλαφούζου αποδεικνύει και κάτι άλλο. Ότι ο χώρος του Τύπου, υπό την ευρεία έννοια, ηλεκτρονικού ή γραπτού – επισημαίνω βέβαια ότι ο γραπτός Τύπος και η προς αυτόν διαφήμιση δεν πολυκέρδισε από το οποιοδήποτε ιδιαίτερο καθεστώς μπορεί να θεωρήσει κανείς ότι του επιφύλαξε ο Νόμος Βενιζέλου, καθώς συνέχισε η ανισότητα να είναι σαφώς υπέρ του ηλεκτρονικού Τύπου, αλλά αυτή είναι μια άλλη συζήτηση... – ξέρει και τον εαυτό του ακόμη να βάζει με τον έναν ή τον άλλον τρόπο στη γωνία. Αυτή είναι η λειτουργία την οποία επιτελεί ο Τύπος δια της διαφάνειας, δια της εγγύσεως ότι ο ανταγωνισμός που έχει μέσα του – που ξεκινάει από τη Γαλλική Επανάσταση, από τα 500 έντυπα που εκδόθηκαν ήδη τις πρώτες τρεις βδομάδες της Γαλλικής Επανάστασης! – θα διασφαλίσει τη βεβαιότητα ότι δε θα υπάρχει σιωπή. Ο ίδιος ο ανταγωνισμός του Τύπου φέρνει τη διαφάνεια.

Τώρα πρέπει να ομολογήσω, και υποθέτω αρκετοί από σας, ότι την έχω αγγίξει την ΛΕΑ! Και είμαι απόλυτα βέβαιος ότι, επειδή υποβάλλω μια πολύπλοκη φορολογική δήλωση, οπωσδήποτε έχω παραβεί ποικίλους τυπολατρικούς νόμους... Και είμαι επίσης βέβαιος ότι όποιος από σας, από μας, έχει πουλήσει ποτέ σπίτι στην Ελλάδα, στην Αθήνα τουλάχιστον και στις μεγάλες πόλεις, συνειδητοποιεί ότι είναι κακούργος... Και το ξέρει και ο ίδιος και ο δικηγόρος του και ο αντισυμβαλλόμενος και ο δικηγόρος του αντισυμβαλλομένου και ο συμβολαιογράφος και οι τυχόν τραπεζικοί υπάλληλοι που πήραν το τυχόν άνω της αντικειμενικής αξίας (και άνω των 30 χιλιάδων ευρώ) κομμάτι της συναλλαγής. Γιατί, βλέπετε, ο βασικός τρόπος με τον οποίον αθρώνεται στην Ελλάδα η παρανομία, η εθνική μας ανομία, είναι μέσα από την απειλή τρομακτικών κυρώσεων. Που αυτονόητα δεν μπορούν να επιβληθούν... οπότε όλοι περνάμε κάποια στιγμή από τη ΛΕΑ.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

B. BENIZEΛΟΣ: Ο κ. Αλαφούζος χρησιμοποίησε επιλεγμένα παραδείγματα και θα έπρεπε να λάβει ορισμένες ενδεικτικές απαντήσεις, γιατί η διαφάνεια είναι κάτι που πρέπει να αποδεικνύεται ανά πάσα στιγμή.

Ξεκινάω κατ' αρχάς από το ζήτημα της ποινικής ευθύνης των Υπουργών. Η ποινική ευθύνη των Υπουργών σε όλα τα θεσμικώς ανεπτυγμένα δυτικά κράτη καθιστά κόμβο της διαδικασίας σχετική απόφαση του Κοινοβουλίου. Η ιστορική εμπειρία που οδήγησε σε αυτό είναι ότι πρέπει να προστατεύσουμε το πολιτικό προσωπικό από τον ρεβανσισμό της νέας πλειοψηφίας έναντι της προηγούμενης Κυβέρνησης, από τη συγκάλυψη της εκάστοτε πλειοψηφίας σε σχέση με τα στελέχη της και από την εισαγγελική και δικαστική δημαγωγία που πολλές φορές παρεμβαίνει ενεργώντας ως όργανο πολιτικών σκοπιμοτήτων για να αναδείξει ευθύνες που μπορεί να υπάρχουν αλλά μπορεί και να μην υπάρχουν. Με πολύ κόπο φτάσαμε στη συνταγματική αλλαγή του 2001, που την ψήφισαν 280 βουλευτές, και η οποία είναι μια πολύ σημαντική βελτίωση σε σχέση με ό,τι ίσχυε στην Ελλάδα από ιδρύσεως του Ελληνικού Κράτους το 1844 – με το πρώτο Σύνταγμα ως το πούμε έτσι – μέχρι το 2001.

Είμαι όμως ο πρώτος που είπα ότι τώρα δεν είμαστε πειστικοί και ότι πρέπει να αλλάξουμε τη σειρά: η Βουλή να αρκестεί στην ανάδειξη ενός δικαστικού οργάνου με πλειοψηφία δύο τρίτων, όχι με κλήρωση, ενός οργάνου υψηλού κύρους, που θα πρέπει να αναδεικνύει και όλη την ηγεσία της Δικαιοσύνης, το οποίο και θα αποφασίζει αν πρέπει να διενεργηθεί προκαταρκτική εξέταση και αν πρέπει να ασκηθεί ποινική δίωξη. Δηλαδή το Συμβούλιο το οποίο επιλαμβάνεται της υπόθεσης στο τέλος και αποφαινεται για το αν πρέπει τελικώς να απαγγελθεί κατηγορία και να πάει η υπόθεση στο ακροατήριο, να έρθει από πριν. Και η Βουλή απλώς να εκλέγει τους δικαστές και όλα τα άλλα να τα κάνουν οι δικαστές. Αυτή είναι μέχρι στιγμής η μόνη συγκεκριμένη και εφικτή πρόταση που βρίσκεται στο τραπέζι.

Ως προς το ζήτημα τώρα του λεγόμενου Νόμου Βενιζέλου για τα μέσα ενημέρωσης, θέλω να θυμίσω ότι ο νόμος αυτός, ο πρώτος νόμος που απέκτησε η ελληνική έννομη τάξη, ψηφίστηκε επίσης με συντριπτική πλειοψηφία, γιατί το βασικό δόγμα ήταν ότι πρέπει να γίνει δεκτός και από την τότε αξιωματική αντιπολίτευση. Και μία εμμονή της Νέας Δημοκρατίας τότε και του αρχηγού της ήταν 'να μην υπερβούμε το όριο του 25%', δοθέντος του ότι η κυβέρνηση Τζαννετάκη είχε με ειδικό νόμο χορηγήσει την πρώτη άδεια στον πρώτο σταθμό με τέσσερις εταίρους, δηλαδή με όριο συμμετοχής το 25% το 1989, στις συνθήκες του 1989. Και στη συνέχεια είχε αποδεχθεί την πραγματικότητα ενός δεύτερου σταθμού, ο οποίος εμφανιζόταν με την ίδια μετοχική κατανομή και ο οποίος λειτουργεί μέχρι σήμερα. Ήταν ο ANT1 ο δεύτερος σταθμός.

Και εν πάση περιπτώσει το 2009 οι αντιλήψεις είναι διαφορετικές, αλλά το 1994-1995 κυριαρχούσε η αντίληψη περί σπανιότητας των συχνοτήτων και της συχνότητας ως δημοσίου αγαθού που το διαχειρίζεται το κράτος και το απονέμει ως προνόμιο. Ως προνόμιο με τεράστιο οικονομικό αντάλλαγμα, όπως φαντάζομαι ότι ξέρει και ο κ. Αλαφούζος, διότι στη συνέχεια λειτούργησε ο σταθμός ΣΚΑΪ, μεταβιβάστηκε, μετασχηματίστηκε σε ALPHA... Με ποιες άδειες, επί ποίων αδειών έγιναν αυτές οι αλλεπάλληλες μεταβιβάσεις, με ό,τι υπεραξίες συνεπάγονται;

Άρα λοιπόν έχει μεγάλη σημασία να βλέπουμε την ιστορία των φαινομένων και να βάζουμε και τον εαυτό μας στο επίκεντρο της κριτικής και της αυτοκριτικής. Διότι τα αιτήματα προκύπτουν μέσα από τις ανάγκες της αγοράς και ξέρει ο κ. Αλαφούζος ότι πολλές φορές η Κυβέρνηση και η Βουλή βρίσκονται αντιμέτωπες με τετελεσμένα γεγονότα τα οποία πρέπει να ρυθμίσουν κατά τον άλφα ή βήτα τρόπο. Η ύπαρξη ενός σταθμού, η μεταβίβαση ενός σταθμού, μια εισαγωγή στο Χρηματιστήριο, η συγκέντρωση ενός κεφαλαίου που πρέπει να αξιοποιηθεί επωφελώς παρά τις αρχικές υποσχέσεις του φυλλαδίου εγγραφής, μία πολύ θεμιτή και λογική αν θέλετε αλλαγή πλεύσης, η οποία πρέπει να ενισχύσει την ανεξαρτησία μιας εφημερίδας, αλλά αυτό έχει ανάγκη από έναν ad hoc νόμο ο οποίος πρέπει να ψηφιστεί από μία πλειοψηφία. Έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία, αγαθόν το 'εξομολογείσθαι', να λέμε τι κάνουμε, να ξέρει ο κόσμος τι γίνεται, αλλά πρέπει να σας πω ότι ο πολιτικός στίβος είναι ανοιχτός, δεν υπάρχει ένα δεδομένο πολιτικό προσωπικό, μπορεί να κατέβουν κι άλλοι... Κι εμείς ως πολίτες – γιατί κι εμείς δεν είμαστε μόνιμοι στις θέσεις μας, κι εμείς δεν προκύψαμε ως πολιτικοί και ως υπουργοί – να κάνουμε τις δικές μας επιλογές, να κληθούμε να ψηφίσουμε εμείς. Εγώ με χαρά θα ψήφιζα τον κ. Αλαφούζο εάν έβαζε υποψηφιότητα, όπως θα ψήφιζα και τον κ. Παπαγιαννίδη και τον κ. Παπαλεξόπουλο και τον κ. Μπακούρη, να αναλάβουν το φορτίο αυτό κάποιοι. Ας το αναλάβουν. Τους παρακαλώ να το αναλάβουν. Θέλω κι εγώ κάποια στιγμή να ζήσω ξανά το προνόμιο του πολίτη που περιμένει από τους άλλους να βγάλουν τα κάστανα από τη φωτιά.

Α. Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ: Βέβαια το προνόμιο του πολίτη, επισημαίνω σε όλους τους παρευρισκόμενους εξουσιαστές, ότι είναι το απλούστερο προνόμιο. Μπορεί κανείς να το πάρει σε ένα δευτερόλεπτο, ή σε δύο αν γράφει αργά, παραιτούμενος από την ιδιότητα του εξουσιαστού – του βουλευτή, του κεντρικού κομματικού στελέχους, του υπουργού – και επανερχόμενος στην ιδιότητα του απλού πολίτη. Όσο για το πόσο απλό είναι να κατέβει κανείς στην πολιτική κόνιστρα, με τα λαμπρά εμπόδια που έχει θέσει η πολιτική μας τάξη ώστε να αυτοδιαιωνίζεται χωρίς ανταγωνισμούς, ας την αφήσουμε για άλλοτε αυτή τη συζήτηση....

ΠΡ. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ: Είχα πάντα την αντίληψη πως όταν φύγεις από την πολιτική ή πάψεις να ασκείς υπουργικά καθήκοντα, είσαι απολύτως ελεύθερος να απαντάς όπως εσύ νομίζεις. Όταν όμως ασκείς πολιτικά καθήκοντα και ιδίως όταν ανήκεις στην Κυβέρνηση, πρέπει να δέχεσαι την κριτική, ακόμα κι όταν είναι άδικη ή είναι χωρίς στοιχεία ή υπερβολική. Δεν χαρακτηρίζω καμία από τις κριτικές που μου έγιναν ως τέτοια, απλά λέω για ποιο λόγο αυτά που θα πω θα είναι στο μέτρο εκείνου που εγώ καθορίζω για τον εαυτό μου όσον καιρό ασκώ υπουργικά καθήκοντα, ως εκείνα που μπορώ πράγματι να πω σε τέτοιες εκδηλώσεις. Και κυρίως γιατί, όπως είπα και πάλι, καταρχήν κανένας μας δεν είναι υποχρεωμένος να μπει στην πολιτική, είναι επιλογή μας που μπήκαμε σε αυτή τη servitude volontaire, σε αυτό το είδος εκούσιας δουλείας, που όμως καθένας από μας την επιλέγει· και την επιλέγει θα πει ότι το κάνει από την ψυχή του.

Λέω λοιπόν τρία πράγματα: Πρώτον, έχω την αίσθηση πως μιλώντας για τόσο μεγάλα θέματα – και πάλι λέω ότι δεν ασκώ κριτική σε κανέναν, είναι προσωπική μου αντίληψη – όταν κάνουμε πολύ γενικές θεωρήσεις και θέλουμε μέσα σε μια στιγμή να βγούμε από τις αιτίες, να τα δούμε όλα, να πάρουμε όλα τα μέτρα και να τελειώσουμε μια και καλή, από εκεί και πέρα αγαθόν το 'εξομολογείσθαι'... Αλλά, ξέρετε, εγώ την εξομολόγηση σε θρησκευτικό επίπεδο τη βλέπω ως κάτι όπου μπορείς να εξομολογήσαι τα αμαρτημάτα

σου ενδεχομένως για να κάνεις κι άλλα στο μέλλον. Στην πολιτική η εξομολόγηση και το μυστήριο της εξομολόγησης, το να λες ένα συγνώμη και να νομίζεις ότι έσωσες την ψυχή σου, δεν κάνει καλό ούτε στον πολιτικό ούτε στους πολίτες, γιατί ένα συγνώμη δεν αρκεί.

Β. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ: Υπάρχει η λύση του ευχελαίου, με το οποίο σώζεσαι χωρίς καν να εξομολογηθείς.

ΠΡ. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ: Εν πάση περιπτώσει, το ζήτημα είναι ότι εάν πάρουμε τα μυστήρια όλα, για τον πολιτικό εκείνο που έχει τη μεγαλύτερη σημασία είναι το μυστήριο του βαπτίσματος.

Β. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ: Του χρίσματος, του χρίσματος...

ΠΡ. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι, του βαπτίσματος και το εννοώ. Αλλά δεν κάνουμε εδώ κανονικό δίκαιο. Εκείνο το οποίο θέλω να τονίσω είναι ότι τη σημερινή συζήτηση εγώ την εξέλαβα ως μία ευκαιρία να δούμε πέρα από τα μέτρα εκείνα τα γενικά τα οποία πρέπει να παίρνει κανείς και δεν μπορεί να τα πάρει από τη μια μέρα στην άλλη, τι είναι εκείνο που κάνουμε για να βελτιώσουμε μια κατάσταση. Τι είναι εκείνο που μπορούμε να κάνουμε τώρα; Γι' αυτό είπα ότι το να διαπιστώνουμε πράγματα, να λέμε τι πρέπει να γίνει αλλά και ότι δεν μπορούμε να το κάνουμε τώρα διότι προϋποθέτει μεγάλες μεταβολές, είναι απλώς άλλοθι. Γι' αυτό – επιμένω – εκείνο που πρέπει να κάνουμε τώρα είναι να δούμε πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε τα μέσα τα οποία έχουμε ώστε να βελτιώσουμε μια κατάσταση. Και παράλληλα ας παίρνουμε τα μέτρα που θα άλλαζαν ριζικά την πραγματικότητα.

Δεύτερον, ως προς το θέμα του Νόμου περί ευθύνης Υπουργών. Κι εγώ θα μπορούσα ίσως να υιοθετήσω απόψεις που καμιά φορά είναι του συρμού γιατί έτσι το επιβάλλει η πραγματικότητα. Μόνο που θα ήθελα να τονίσω το εξής – συμπληρώνοντας αυτά που είπε ο Βαγγέλης Βενιζέλος και υπενθυμίζοντας ότι είναι πράγματα που λέγαμε και προχτές συζητώντας στη Βουλή τη γνωστή υπόθεση Παυλίδη. Λίγοι γνωρίζουν ίσως ποιες είναι οι καταβολές του Νόμου περί ευθύνης Υπουργών, γιατί είναι έτσι ο νόμος που κάποιοι τον θεωρούν ως προνόμιο. Δεν είναι όμως. Και λέω προς όλους εκείνους οι οποίοι θέλουν να ισχύει η κοινή νομοθεσία και για τους υπουργούς, γιατί θεωρούν την ειδική διαδικασία ως ένα *privilegium*. Ρωτώ όλους, και ιδίως τους εξ υμών νομικούς: αν άρχιζε με την κοινή διαδικασία, την ποινική διαδικασία, μια απλή προκαταρκτική εξέταση εναντίον ενός Υπουργού, έχετε την εντύπωση ότι θα προκαλούσε κανένα θόρυβο αυτού του είδους, θα δίνονταν αυτή η δημοσιότητα; Θα υπήρχε αυτού του είδους η ένταση της κοινής γνώμης που στην ουσία λειτουργεί σαν ελεγκτικός μηχανισμός όχι μόνο προς στον συγκεκριμένο πολιτικό, αλλά και προς όλους τους πολιτικούς για το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται γενικότερα, ακόμα κι αν δεν έχουν φταίξει; Γιατί αυτό δεν το ξέρει κανείς και δεν μπορεί να βγάλει συμπεράσματα. Για σκεφτείτε μήπως ακριβώς αυτή η προκαταρκτική εξέταση που γίνεται στη Βουλή όχι μόνο δεν είναι προνόμιο για τον πολιτικό, αλλά στην ουσία είναι μία δημοσιότητα, η οποία υπό οιοσδήποτε άλλες συνθήκες δε θα υπήρχε... Αυτό γιατί δεν το βλέπει κανείς;

Και το τρίτο: Ας δούμε λίγο περισσότερο την ιστορία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην Ελλάδα, γενικότερα της νομοθεσίας, της συμπεριφοράς όλων, και της Πολιτείας και εκείνων που έχουν τα μέσα

μαζικής ενημέρωσης. Γιατί ισχύει και γι' αυτούς ό,τι ισχύει για τους πολιτικούς: κανένας δεν είναι υποχρεωμένος να γίνει πολιτικός, αλλά και καθένας που έχει μέσα μαζικής ενημέρωσης πρέπει να ξέρει εξίσου ποιοι είναι οι κανόνες. Γιατί στην Ελλάδα με τα μέσα συνέβη αυτό που συνέβη και με τα αυθαίρετα. Η ιστορία των αυθαιρέτων είναι ότι πρώτα τα χτίσαμε κι ύστερα πήγαμε να τα νομιμοποιήσουμε και να φτιάξουμε τη ρυμοτομία και τους κοινόχρηστους χώρους.

Αυτή η ιστορία λοιπόν την οποία πρέπει άμεσα να διορθώσουμε – και σας διαβεβαιώ ότι θα κάνω ό,τι μπορέσω για να ολοκληρώσουμε στη θητεία αυτής της κυβέρνησης αυτό που διαρκεί 19 ολόκληρα χρόνια – αυτή η ιστορία πρέπει να μας διδάξει ότι επιτέλους πρώτα πρέπει να υπάρχει το νομοθετικό πλαίσιο κι ύστερα να ασκούμε τις δραστηριότητές μας, όχι πρώτα να αναπτύσσονται οι δραστηριότητες και μετά να έρχεται ασθμαίνουσα η Πολιτεία.

Θα μου πείτε βέβαια: πού είναι η ευθύνη εδώ; Ίσως η Πολιτεία τον καιρό εκείνο θα έπρεπε να βλέπει τι έχει γίνει στο εξωτερικό και το θέμα των ιδιωτικών ηλεκτρονικών μέσων μαζικής ενημέρωσης να το έχει δει πριν το ίδιο ξεσπάσει χωρίς να έχει προλάβει να νομοθετήσει. Όπως και να έχει το πράγμα όμως, και το θέμα των μέσων και το θέμα των αυθαιρέτων πρέπει να μας διδάξουν μιας και μιλάμε για ανομία. Γιατί κι αυτά μορφή ανομίας είναι: μην θεωρούμε ότι οι δραστηριότητες είναι δεδομένες από πριν, προτού νομοθετηθούν.

Ας φυλάξουμε και την επιχειρηματική και την άλλη ορμή – για να το πω έτσι – να μπει μέσα στη ρότα, στο δρόμο, στον ποταμό της νομοθετικής ρύθμισης, ώστε να μπορέσουμε να έχουμε και εφαρμογή της νομιμότητας, αλλά και δυνατότητα εφαρμογής των ελέγχων που είναι η μήτρα για την εμπέδωση της διαφάνειας που τόσο μας λείπει.

Α. Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ: Προτού περάσω το λόγο στο Γιάννη Αλαφούζο, ο οποίος πυροδότησε αυτό το διπλό γύρο συζήτησης και δώσω το λόγο για το κλείσιμο στον Θόδωρο Παπαλεξόπουλο, θα ήθελα εντελώς εν παρόδω να διατυπώσω τρεις μικρές θέσεις.

Η πρώτη είναι ότι ίσως αυτό που δημιούργησε τη σπουδή περί την ταχύτατη και μη ρυθμισμένη λειτουργία της 'ελεύθερης' – έτσι τη λέγαμε τότε – ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, να ήταν η τραγική ποιότητα του έως τότε κρατικού μονοπωλίου. Η πίεση για να φύγει το καπάκι ήταν μεγάλη κι όταν το καπάκι φεύγει συνήθως κάνει 'μπαμ' – και το 'μπαμ' αυτό δημιουργεί προβλήματα!

Η δεύτερη είναι να παρατηρήσω ότι κατανοητή είναι ίσως η ανησυχία από τον θόρυβο που έχει δημιουργηθεί γύρω από το κύμα εναντίον του Νόμου περί ευθύνης Υπουργών, πλην όμως θα ήταν χρήσιμο όλοι όσοι διακονούν την πολιτική – και κάθε άνθρωπος μέσα στην πολιτική, Υπουργός θέλει κάποτε να γίνει! – να καθίσουν και να δουν όλες τις δηλώσεις όλων όσων μίλησαν υπέρ της απόλυτης ανάγκης ριζικής αλλαγής. Βγαίνει είτε μία απόγνωση, είτε κάτι πολύ χειρότερο. Όταν αργούν οι αλλαγές, έχουμε ξανά ένα φαινόμενο καπακιού.

Τελευταίο, ως προς τη μνεία των ευρύτατων συναινέσεων, ειδικά περί τη συνταγματική αλλαγή. Αλλά και των ευρύτερων πλειοψηφιών περί τον κοινό Νομοθέτη. Αυτές οι ευρύτατες πλειοψηφίες που οδηγούν στα πλέον δυσλειτουργικά ή και πολιτικά αχρεία συστήματα, αυτές είναι ίσως το μεγάλο πρόβλημα του τέλους της Μεταπολίτευσης. Το οποίο όλοι καλούμε και ποτέ δεν έρχεται...

Γ. ΑΛΑΦΟΥΖΟΣ: Εγώ μόνο δύο πράγματα θέλω να επισημάνω. Πρώτον ότι εσείς έχετε την εξουσία και κρινόμεθα όλοι από το αποτέλεσμα. Εγώ δεν είμαι ούτε νομικός ούτε επιστήμονας να σας αναφέρω παραδείγματα και γιατί θα έπρεπε να είναι διαφορετικός ο νόμος. Εγώ ξέρω ότι οι μόνες διώξεις που έχουν γίνει εναντίον Υπουργών είναι διώξεις που κόμματα με σημαντική πλειοψηφία αποφάσισαν σε επίπεδο κεντρικό να επιβάλλουν. Άρα έλεγχος από την κοινωνία δεν υπήρξε πουθενά, μόνο αν θέλατε εσείς, είτε η Νέα Δημοκρατία είτε το ΠΑΣΟΚ, να ασκήσετε πραγματικό έλεγχο μπορούσατε να το περάσετε. Αλλιώς είχατε την κομματική πειθαρχία και όλα αυτά που γίνονται στη Βουλή και συγκαλύπτονται τα πάντα και συνεχίζουν να συγκαλύπτονται.

Σε ό,τι αφορά το δεύτερο θέμα του πώς θεσπίστηκαν αυτοί οι νόμοι, θα ήθελα να επισημάνω ότι και οι νομάρχες εκλέγονται και οι δήμαρχοι εκλέγονται και σε πάρα πολλές χώρες Υπουργοί διώκονται. Τώρα αν θα διώκεται ένας Πρόεδρος της Δημοκρατίας ή ένας Πρωθυπουργός, αυτό είναι ένα ευρύτερο θέμα διότι είναι ανώτατος άρχοντας. Αλλά θα πρέπει κάποτε και εσείς να είστε υπεύθυνοι για τις πράξεις σας και να μην κρύβεστε πίσω από κάποιο νόμο που μονίμως σας προστατεύει.

Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ: Θα πω με συντομία: κάποτε, σε μία συνάντηση με νέους συμπολίτες, άκουγα “θα κάνουμε αυτό, θα κάνουμε εκείνο, πρέπει να κάνουμε αυτό, πρέπει να κάνουμε εκείνο” και στο τέλος μπάφιασα και είπα “σας παρακαλώ, μπορούμε να καταργήσουμε το 'θα' και το 'πρέπει να';”. Και σηκώνει ένας το χέρι και λέει “δηλαδή το 'θα πρέπει να' επιτρέπεται;”. Το ζητούμενο είναι η αποτελεσματικότητα. Εάν συμφωνούμε ότι όλες αυτές οι διεθνείς αξιολογήσεις δεν αδικούν την Ελλάδα, ότι δεν έχουμε τις απαιτούμενες και επιθυμητές επιδόσεις, εάν συμφωνούμε ότι έχουμε την ικανότητα ως λαός για καλύτερες επιδόσεις, ότι οι πολιτικές δυνάμεις οι οποίες κάνουν ό,τι μπορούν δεν αποδίδουν επαρκώς σήμερα και χρειάζονται την εποικοδομητική συμπάρασταση της κοινωνίας, εμείς ως Διεθνής Διαφάνεια, τι μπορούμε να κάνουμε; Αυτό δεν το άκουσα, ελπίζω από τις επόμενες ομάδες να ακούσουμε χρήσιμες προτάσεις για μας.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΜΑΤΙΑ

Το Εθνικό Σύστημα Ακεραιότητας της Διεθνούς Διαφάνειας

AKERE MUNA

Για όσους απορούν, να πω ότι προέρχομαι από τη Διεθνή Διαφάνεια, προέρχομαι όμως και από το Καμερούν. Η πατρίδα μου, Καμερούν, είναι γνωστή για δύο πράγματα: το ποδόσφαιρο και τη διαφθορά. Δεν κάνω κάποια σύνδεση μεταξύ τους, θεώρησα όμως σκόπιμο να το δηλώσω γιατί ο κόσμος πάντα με ρωτάει. Γιατί όταν ιδρύσαμε τη Διεθνή Διαφάνεια - Καμερούν πριν εννιά χρόνια, με βάση την κατάταξη των χωρών της Διεθνούς Διαφάνειας το Καμερούν ήταν η πιο διεφθαρμένη χώρα στον κόσμο. Και παρέμεινε σ' αυτή τη θέση για τρεις χρονιές. Αν επρόκειτο για ποδόσφαιρο, θα κρατούσα το Κύπελλο. Ο κόσμος λοιπόν με ρωτάει: πώς είναι δυνατόν, εσείς από το Καμερούν, να είστε αντιπρόεδρος της Διεθνούς Διαφάνειας;

Μότο: Όταν ιδρύσαμε τη Διεθνή Διαφάνεια - Καμερούν πριν εννιά χρόνια, με βάση την κατάταξη των χωρών της Διεθνούς Διαφάνειας το Καμερούν ήταν η πιο διεφθαρμένη χώρα στον κόσμο.

Το ερώτημα είναι εύκολο. Γιατί θυμάμαι πως όταν είχα ρωτήσει εγώ ένα Γάλλο στρατηγό που δίδασκε πολεμική τακτική στη Σχολή Πολέμου του Καμερούν – του είχα πει “δεν ξέρω να κέρδισαν πολλούς πολέμους οι Γάλλοι, άρα πώς εσείς διδάσκετε πολεμική τακτική;” - μου απάντησε: “Κοίτα φίλε μου, τουλάχιστον ξέρω πώς να μην χάνω τον πόλεμο”.

Θα αρχίσω παρουσιάζοντάς σας ένα μικρό κείμενο. Είναι απόσπασμα από μια εφημερίδα από το οποίο έχω αφαιρέσει τις προσδιοριστικές λέξεις. Θα ήθελα να μαντέψετε σε για ποια χώρα αναφέρεται..

“Accountable really to no one, its finances ‘off the books’ (...) provided an unprecedented opportunity for fraud, waste and corruption, involving (...). and many others. In its short life more than 23 billion dollars would pass through its hands. And that didn’t include potential billions more in (...) shipments the (...) neglected to meter. At stake was an ocean of cash that would evaporate whenever the (...) did. All parties understood that there was a sell - by date and that it was everyone for himself. (...) hospital administration told the ‘Guardian’ of England that, when he arrived to sign a contract, that the (...) officer representing the (...) had crossed out the original price and doubled it. ‘The (...) officer explained that the increase (more than 1 million dollars) was his retirement package’. (...) lawyer for whistle-blowers who have worked for (...), says simply that (...) first year under the (...) the country was turned into a ‘free-fraud zone’”.

Μπορεί κάποιος να μαντέψει; Όχι, δεν αφορά την Ελλάδα. Να το πλήρες άρθρο.

“Accountable really to no one, its finances ‘off the books’ for U.S. government purposes, the Coalition Provisional Authority (C.P.A.), provided an unprecedented opportunity for fraud, waste and corruption,

involving *American government officials, American contractors, renegade Iraqis* and many others. In its short life more than 23 billion dollars would pass through its hands. And that didn't include potential billions more in *oil shipments the C.P.A.* neglected to meter. At stake was an ocean of cash that would evaporate whenever the *C.P.A.* did. All parties understood that there was a sell - by date and that it was everyone for himself. *An Iraqi* hospital administration told the "Guardian" of England that, when he arrived to sign a contract, the *army* officer representing the *C.P.A.* had crossed out the original price and doubled it. '*The American* officer explained that the increase (more than 1 million dollars) was his retirement package'. *Alan Grayson, a Washington DC* lawyer for whistle-blowers who have worked for *American contractors in Iraq*, says simply that *during* first year under the *C.P.A.* the country was turned into a 'free-fraud zone'".

Αφορά τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ιράκ.

Με αυτό θέλω να πω ότι καμιά χώρα στον κόσμο δεν μπορεί να ισχυριστεί πως η διαφθορά δεν αποτελεί και δικό της πρόβλημα. Το πρόβλημα άπτεται του ισχύοντος σε κάθε τόπο συστήματος: αν ένα σύστημα δεν είναι καλοκοιμισμένο, δεν λειτουργεί σωστά, μπορεί κάλλιστα να εμφανίσει διαφθορά. Συνεπώς θα έλεγα – και πρόσφατα με την χρηματοπιστωτική κρίση έγινε σαφές – ότι εμείς οι Αφρικανοί, τουλάχιστον για μια φορά στην παρούσα συγκυρία, μπορούμε να δηλώσουμε: δεν ξεκινάμε εμείς τη διαφθορά. Κι αυτό έχει ενδιαφέρον γιατί σημαίνει ότι πρέπει να τα σκεφτούμε όλα την αρχή. Για μας που παλεύουμε ενάντια στη διαφθορά στην Αφρική υπάρχουν πολλές δυσκολίες, γιατί οι ηγεσίες μας μάς λένε: "Πάω εδώ, πάω εκεί ... χρήματα από εδώ, χρήματα από εκεί, η British Aerospace, η Siemens" κοκ..

Και από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση περνά στον ορισμό της διαφθοράς που έχει υιοθετήσει η Διεθνής Διαφάνεια. Τι είναι διαφθορά; Η χρήση κάθε εμπιστευμένης εξουσίας για ιδιωτικό όφελος. Και ο μεγαλύτερος μηχανισμός με εμπιστευμένη εξουσία είναι η Κυβέρνηση. Το θέμα είναι: αυτοί που έχουν εξουσία, πώς τη χρησιμοποιούν; Και το βασικό σημείο είναι πως η διαφθορά δεν αποτελεί σκοπό, είναι πάντοτε το μέσον για ένα σκοπό. Η διαφθορά βρίσκεται παντού, στην πορνεία, στην τρομοκρατία, διαβρώνει τα πάντα, γι' αυτό η καταπολέμησή της είναι δύσκολη.

Μότο: Τι είναι διαφθορά; Η χρήση κάθε εμπιστευμένης εξουσίας για ιδιωτικό όφελος. Και ο μεγαλύτερος μηχανισμός με εμπιστευμένη εξουσία είναι η Κυβέρνηση.

Έχουμε λοιπόν ένα πανίσχυρο κράτος που διαθέτει δυο σημαντικά στοιχεία: εξουσία και δικαιοδοσία. Αυτά τα δύο στοιχεία είναι οι μεγαλύτεροι τροφοδότες της διαφθοράς. Γιατί όταν έχεις εξουσία και δικαιοδοσία, μπορείς να τις πουλήσεις.

Η μάχη κατά της διαφθοράς οφείλει να είναι συστημική. Αντιμετωπίζουμε τα πράγματα σε επίπεδο συστήματος, και στη Διεθνή Διαφάνεια έχουμε υιοθετήσει μια προσέγγιση που βασίζεται στην άποψη ότι η διαφθορά καταπολεμείται καλύτερα με την ανάπτυξη ενός καλά λειτουργούντος συστήματος θεσμικής περιφρούρησης – το οποίο αποκαλούμε Εθνικό Σύστημα Ακεραιότητας.

Το Εθνικό Σύστημα Ακεραιότητας διασφαλίζει την τήρηση των νόμων, την ποιότητα ζωής και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Κι ένα τέτοιο σύστημα έχει πολλούς στυλοβάτες, στηρίζεται δηλαδή σε πολλούς διαφορετικούς θεσμούς. Καταρχήν στους βασικούς θεσμούς διακυβέρνησης (τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη

δικαστική εξουσία), στους άλλους κρατικούς θεσμούς επιθεώρησης και επιβολής του νόμου (ελεγκτικοί θεσμοί, επιτροπές ελέγχου δημόσιας διοίκησης, υπηρεσίες επιβολής του νόμου), ενώ κρίσιμο ρόλο έχουν και οι μη κρατικοί παράγοντες: τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η κοινωνία των πολιτών, ο επιχειρηματικός τομέας, οι διεθνείς παράγοντες. Όλα αυτά αποτελούν τους στυλοβάτες της δημόσιας συνειδητοποίησης και των κοινωνικών αξιών για κάθε κοινωνία.

Μότο: Η διαφθορά καταπολεμείται καλύτερα με την ανάπτυξη ενός καλά λειτουργούντος συστήματος θεσμικής περιφρούρησης που διασφαλίζει την τήρηση των νόμων, την ποιότητα ζωής και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Να προσθέσω ακόμη ότι ο όρος σύστημα αναφέρεται στο γεγονός ότι οι διαφορετικοί στυλοβάτες ενός συστήματος ακεραιότητας αλληλοσυνδέονται. Αν δηλαδή ένας από τους στυλοβάτες δεν εκπληρώνει σωστά το έργο του, το συνολικό σύστημα καταρρέει. Με άλλα λόγια, όλοι οι στυλοβάτες είναι απαραίτητοι και κανείς τους δεν μπορεί να κυριαρχεί επί των υπολοίπων. Αν διασφαλίσουμε ότι ένα σύστημα ανταποκρίνεται σε αυτό το σχήμα, τότε μπορούμε να βεβαιωθούμε πως το σύστημα εξασφαλίζει τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, του σεβασμού στους νόμους και της ποιότητας ζωής. Αν όμως κάποιος απ' αυτούς τους στυλοβάτες λυγίζει ή σπάνε, προφανώς οι στόχοι αυτοί δεν εξυπηρετούνται. Αυτό είναι κατά βάση το μοντέλο της Διεθνούς Διαφάνειας και έχουμε μελέτες στις διαφορετικές χώρες που μας δείχνουν πώς ο καθένας από αυτούς τους στυλοβάτες παίζει το ρόλο του και ποιος είναι ο βαθμός εντιμότητας σε κάθε χώρα.

Θέλω να δούμε λίγο το ειδικό θέμα της διαφθοράς στη Δικαιοσύνη, γιατί αφορά τον τομέα μου και γιατί η τελευταία παγκόσμια έκθεση της Διεθνούς Διαφάνειας ήταν για το δικαστικό κλάδο. Γιατί είναι η δικαστική διαφθορά σημαντική; Εξαιτίας του υψηλού της κόστους, άμεσου και έμμεσου. Η δικαστική διαφθορά υπονομεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα, και τα πολιτικά και τα κοινωνικά - οικονομικά, και εμποδίζει την οικονομική ανάπτυξη: στο Καμερούν οι επενδυτές παραπονούνται πως η διαφθορά αποτελεί εμπόδιο για επενδύσεις στη χώρα. Η δικαστική διαφθορά είναι ακόμη σημαντική γιατί επιφέρει στρεβλώσεις στη διακυβέρνηση και τροφοδοτεί τη διαφθορά και το έγκλημα.

Η δικαστική διαφθορά απαντάται συνήθως σε δύο τύπους. Από τη μια έχουμε τη δωροδοκία – πληρώνεις το δικαστή ή τον όποιο εκπρόσωπο του συστήματος. Κι από την άλλη έχουμε τις αθέμιτες επιρροές, που ασκούνται είτε από την πλευρά των πολιτικών κομμάτων, είτε από την πλευρά του επιχειρηματικού κλάδου.

Μότο: Η δικαστική διαφθορά απαντάται συνήθως σε δύο τύπους. Από τη μια έχουμε τη δωροδοκία και από την άλλη τις αθέμιτες επιρροές που ασκούνται από την πλευρά των πολιτικών κομμάτων ή του επιχειρηματικού κλάδου.

Η δωροδοκία μπορεί να αφορά πληρωμή προς τον δικαστή προκειμένου να αναδιατυπώσει ή να μειώσει μια ποινή, προς το δικαστικό προσωπικό προκειμένου να επιταχύνει ή να επιβραδύνει την εκδίκαση μιας υπόθεσης, προς τις ανακριτικές αρχές για να μειώσουν ή να αλλάξουν τις κατηγορίες, μερικές φορές και

προς την αστυνομία για να αποδεχτεί ή να παραλείψει τεκμήρια. Στη δικαστική διαφθορά εμπλέκονται προφανώς κι οι δικηγόροι που αναλαμβάνουν να πληρώσουν τους δικαστές.

Σε ό,τι αφορά την επιρροή των πολιτικών δυνάμεων: κάθε Κυβέρνηση μπορεί να χρησιμοποιήσει την εξουσία της για να επηρεάσει τις αποφάσεις του δικαστικού συστήματος – κι αυτό έχει τεθεί ως πρόβλημα στη Νότιο Αφρική. Υπάρχει λοιπόν θέμα με τον τύπο των επιρροών του πολιτικού συστήματος που μπορεί να αντέξει το δικαστικό σύστημα. Διότι ναι μεν έχουμε δικαστές διορισμένους από την Κυβέρνηση και πρόθυμους να υπακούσουν στις εντολές της, έχουμε όμως και ανεξάρτητους δικαστές που από φόβο μήπως απολυθούν ή μεταταγούν ή χάσουν το εισόδημά τους εκδίδουν αποφάσεις προς όφελος των πολιτικών δυνάμεων ακόμη και σε περιπτώσεις διαφθοράς.

Σε ό,τι αφορά τις αθέμιτες επιρροές εκ μέρους των επιχειρηματικών κοινοτήτων, διαπιστώνουμε συχνά ότι το χρήμα που διαθέτουν τους βοηθά να επηρεάσουν τις δικαστικές διαδικασίες αν το θελήσουν. Έτσι μιλάμε για το φαινόμενο της ‘εξαγοράς δικαστών’. Στην πλειοψηφία των αμερικανικών Πολιτειών για παράδειγμα, οι δικαστές εκλέγονται κι αυτό μπορεί να τροφοδοτήσει την ανάπτυξη πιθανής διαφθοράς κατά τη χρηματοδότηση των προεκλογικών εκστρατειών τους.

Είναι πολλοί, συνεπώς, οι παράγοντες που επιδρούν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του δικαστικού συστήματος: το σύστημα της δωροδοκίας, οι κινήσεις και πιέσεις των πολιτικών εξουσιών και των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Οι δικαστές πρέπει να εργαστούν εν μέσω όλων αυτών, οπότε το θέμα είναι ποιες είναι οι δικλείδες περιφρούρησης;

Το πρώτο που κατά τη γνώμη μου είναι σημαντικό έχει να κάνει με τις αξιοπρεπείς εργασιακές συνθήκες των δικαστικών λειτουργών: μισθοί, θητείες, εκπαίδευση, μετατάξεις, προαγωγές, όλα αυτά έχουν σημαντική επιρροή. Σε χώρες σαν τις δικές μας που δεν θέλουν να συνδέσουν τους μισθούς με την απόδοση, η διαφθορά αφορά τα ήθη. Είναι ανήθικο για έναν δικαστή ή οποιονδήποτε εντός του δικαστικού συστήματος να παίρνει λεφτά. Ακόμη και χωρίς να συνδέουμε πάντως την απόδοση με την αμοιβή, πρέπει να αναγνωρίζουμε ότι υπάρχουν πιέσεις. Ένας δικαστής μου είπε κάποτε: “Κοιτάζτε, πληρώνω νοίκι για το σπίτι μου. Αν δεν το πληρώσω για τέσσερις συνεχόμενους μήνες, ο ιδιοκτήτης μου λέει τον πέμπτο μήνα να φύγω. Βρίσκομαι στη δικαστική έδρα κι έρχεται στο δικαστήριο ο σπιτονοικοκύρης μου ως ενάγων. Δεν θα του πάρω λεφτά αλλά βρίσκομαι σε θέση αδυναμίας. Στην πραγματικότητα δεν μπορώ να αποφασίσω εναντίον του”. Επομένως πρέπει να έχουμε κατά νου τις υλικές συνθήκες ζωής των δικαστών.

Άλλα στοιχεία που λειτουργούν ως δικλείδες περιφρούρησης του δικαστικού συστήματος από τη διαφθορά είναι το δίκαιο των διορισμών – στόχο που για την επίτευξή του η εκτελεστική και νομοθετική εξουσία πρέπει να περιορίσουν το ρόλο τους στις διαδικασίες διορισμού ενώ και το δικαστικό σώμα πρέπει, από την πλευρά του, να διεκδικεί ρητά την ανεξαρτησία του. Είναι επίσης οι αρχές της λογοδοσίας και της πειθαρχίας που έχουν να κάνουν με τον περιορισμό του ρόλου των πολιτικών δυνάμεων στις διαδικασίες επιβολής του νόμου και την αναγνώριση μιας περιορισμένης ασυλίας τους δικαστές, σε συνδυασμό όμως με την διασφάλιση ενός εκτελεστού κώδικα συμπεριφοράς από την πλευρά του δικαστικού σώματος και την αναίρεση της ασυλίας σε περιπτώσεις σοβαρής παραβίασης του κώδικα. Και φυσικά όλοι γνωρίζουμε το ρόλο που έχει να παίζει η κοινωνία των πολιτών, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι μη κυβερνητικές

οργανώσεις, ο ακαδημαϊκός τομέας, το ευρύ κοινό, που πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πληροφόρηση και να παρακολουθούν την απόδοση των δικαστηρίων ώστε να εξασφαλίζεται η διαφάνεια.

Θα κλείσω με μια συμβουλή, όχι δική μου, του Μαχάτμα Γκάντι: “Πρέπει εμείς να γίνουμε η αλλαγή που επιδιώκουμε”.

Μότο: Θα κλείσω με μια συμβουλή, όχι δική μου, του Μαχάτμα Γκάντι: “Πρέπει εμείς να γίνουμε η αλλαγή που επιδιώκουμε”.

Η εμβέλεια της διαφθοράς του δημοσίου τομέα: από τη καταδυνάστευση του πολίτη έως τις αθέμιτες συναλλαγές του κράτους πελάτη

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Δεν κομίζει γλαύκας εις Αθήνας όποιος θελήσει να αναφερθεί στο μέγεθος της διαφθοράς τόσο από ποιοτικής όσο και από ποσοτικής πλευράς. Στις συνθήκες που τη δημιουργούν και τη διατηρούν αναφέρεται η ομιλία μου, επιλέγοντας τρεις ενότητες.

Ενότητα πρώτη: Άνθρωπος και Νόμος. Μιας και ο άνθρωπος είναι τόσο ο δότης όσο και ο αποδέκτης του τιμήματος της διαφθοράς, πρέπει σε αυτόν πρωτίστως να αναφερθούμε. Γύρω από το 'εγώ' της κάθε ανεπανάληπτης μεμονωμένης οντότητάς του διακρίνουμε τα έμφυτα στοιχεία που το αποτελούν, που είναι η σάρκα, το πνεύμα και η ψυχή. Απαραίτητο στοιχείο για την επιβίωση του ανθρώπου είναι η διατροφή του, καθώς και η εν γένει διαβίωσή του, αλλά και άλλες συνθήκες όπως η αποφυγή του πόνου και η σωματική του ακεραιότητα. Το 'θέλω' είναι αυτό που θεωρεί ότι δικαιούται, αυτό είναι το δικό του δίκιο, σε αυτό υπακούει και αυτό προσπαθεί να επιβάλλει.

Γρήγορα ο άνθρωπος συνήθισε να ζει κατά ομάδες. Κοντά στα έμφυτα στοιχεία της μεμονωμένης του ύπαρξης, τη σάρκα, το πνεύμα και την ψυχή, απέκτησε το τέταρτο στοιχείο που το επέβαλε η κοινωνικότητα, το όνομα. Ως ον κοινωνικό πρόσθετες συνθήκες, καταστάσεις και επιδιώξεις ήρθαν να προστεθούν στις βασικές του επιδιώξεις, όπως η οικογένεια, η κοινωνική επαφή, το κοινωνικό κύρος, η τιμή, η δόξα, η εξουσία, η ισχύς. Τότε το 'θέλω', 'αποφασίζω', 'πράττω', έπαψε να είναι το δικό του δίκαιο. Άτομα με ευστροφία, διορατικότητα, δυνατότητα λογικής εξήγησης των φαινομένων της φύσης, ηγετικές ικανότητες, κλήθηκαν να θεσπίσουν αντικειμενικούς κανόνες δικαίου που τους ονόμασαν 'νόμο'.

Καλείται ο νόμος να συγκεράσει τη διαφορετική περί δικαίου αντίληψη που έχουν διαφορετικές κοινωνικές ομάδες ή και μεμονωμένα άτομα. Θα πρέπει να διακρίνει τη διαφορετικότητα των βουλήσεων και επιδιώξεων κοινωνικών ομάδων και μεμονωμένων ατόμων και να μεριμνά ώστε οι βουλήσεις και επιδιώξεις τους που μετατρέπονται σε πράξεις να επιφέρουν ευνοϊκό αποτέλεσμα στα άλλα άτομα που συνθέτουν την κοινωνία. Δεν μπορούμε να αλλάξουμε την ανθρώπινη φύση, κατά την οποία ο άνθρωπος βούλεται πράξεις

που επιφέρουν ευνοϊκό αποτέλεσμα ή και ευχαρίστηση στα στοιχεία του 'εγώ' του. Μπορούμε όμως να επηρεάσουμε τη διαμόρφωση των πράξεων προς το επιθυμητό της κοινωνίας.

Αυτός είναι και πρέπει να είναι ο στόχος των καθοδηγητών και οδηγητών της κοινωνίας, αυτών που αποτελούν τη νομοθετική και εκτελεστική εξουσία, αυτών που αποτελούν το κράτος. Οι δικές τους πράξεις καθοδηγούν και δίνουν το παράδειγμα του 'πράττειν' στα άτομα που συνθέτουν την κοινωνία. Η τήρηση των νόμων από τους κρατούντες είναι η υπέρτατη προϋπόθεση για την τήρηση των νόμων από το σύνολο ή την πλειονότητα, τουλάχιστον, των ατόμων που συνθέτουν την κοινωνία.

Δεύτερη ενότητα: Κράτος και κρατούντες σήμερα. Καθόσον αφορά στους κρατούντες – δεν αφορά σε όλους η παρατήρησή μου αυτή – οι λόγοι τους όταν αναφέρονται στη διαφθορά, περιβάλλονται από γενικότητες και πομπώδεις εκφράσεις, χωρίς ουσιώδες έργο προς την κατεύθυνση αυτή, φαινόμενο σύνθηρες στην εποχή μας, εποχή που χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη ταχύτητα της διακίνησης της γνώσης, των ανακαλύψεων, αλλά και από τη μεγάλη ταχύτητα της λήθης των λόγων των κρατούντων. Σε αντίθεση προς την επιστήμη και την τέχνη, που στη σημερινή μας εποχή κινούνται με υπερηχητική ταχύτητα και δημιουργούν νέες καταστάσεις και συνθήκες διαβίωσης των πολιτών, ο λόγος των κρατούντων παραμένει το ίδιο κενός και συμπαρασύρει στη δίνη των κενών λόγων μια Δημόσια Διοίκηση που, ως εκ της υπεροχής και της μονοπωλιακής της κατάστασης, εξαντλεί τις πράξεις της προς το ίδιο αυτής συμφέρον, καταδυναστεύοντας τον ανυπεράσπιστο πολίτη.

Μότο: Καθόσον αφορά στους κρατούντες, οι λόγοι τους όταν αναφέρονται στη διαφθορά, περιβάλλονται από γενικότητες και πομπώδεις εκφράσεις, χωρίς ουσιώδες έργο προς την κατεύθυνση αυτή.

Αναζητώντας την αξιοκρατία την οποίαν δεν μπορεί να βρει ο πολίτης καταφεύγει ή αναζητά τη στήριξη κάτω από την πολιτική ομπρέλα, την οποίαν όμως σήμερα, με την εξέλιξη των πραγμάτων στην πλουραλιστική εποχή μας, αναγκάζεται να την αντικαθιστά με άλλες παροχές, ακόμα και με την παροχή μαύρου χρήματος για να ικανοποιήσει δίκαιους σκοπούς και αιτήματά του. Είναι ανεξήγητο το φαινόμενο του μετασηματισμού του πολίτη, ικέτη της Δημοκρατίας και της αξιοκρατίας, σε δυνάστη, στον οποίον μεταμορφώνεται όταν αποκτήσει δύναμη μέσα από την κρατική μηχανή ή από τη δύναμη που αντλεί όταν ενδυθεί τον μανδύα της πολιτικής εξουσίας.

Το περίεργο στη σημερινή ελληνική κοινωνία είναι το φαινόμενο κατά το οποίο όλοι οι Έλληνες που έχουν λόγο και φωνή, όλοι οι άρχοντες της δημόσιας ζωής, όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, κόπτονται υπέρ της διαφάνειας, καταδικάζουν τη διαφθορά και κατηγορούν αλλήλους ως 'διεφθαρμένους'. Παρόλο όμως που όλοι κόπτονται για τη διαφάνεια, ουδείς διεφθαρμένος ανευρίσκεται. Διάχυτη είναι δηλαδή η διαφθορά σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας ζωής, αλλά 'ουδείς παρανομεί' – σε εισαγωγικά βεβαίως. Η ελληνική κοινωνία γέμισε από ηθικολόγους, αλλά τι κρίμα: μας λείπουν οι ηθικοί!

Στην αδυναμία των κυβερνήσεων να ξανασχεδιάσουν το κράτος μόνη ελπίδα για το σκοπό αυτό είναι η παρέμβαση, που πρέπει να εξελιχθεί σε ειρηνική βεβαίως επανάσταση της κοινωνίας των πολιτών. Και ομιλούμε για επανάσταση γιατί μόνο με μια τέτοια δυναμική μπορεί να εξαναγκαστεί η κεντρική εξουσία στην πραγμάτωση αυτών των μεταρρυθμίσεων, οι οποίες θα αναγκάσουν τη Δημόσια Διοίκηση να σταθεί

στο ύψος των υποχρεώσεών της, που είναι η εξυπηρέτηση των πολιτών. Στηρίζουμε τις ελπίδες μας στη νέα γενιά, στους σημερινούς μαθητές, στους πολίτες του αύριο, σε αυτούς που νοιώθουν την ανάγκη αναδιατύπωσης ενός σύγχρονου κράτους και ενός νέου σχεδιασμού της Δημόσιας Διοίκησης και της σχέσης κράτους - πολίτη.

Ενότητα τρίτη: Το επιχειρείν, το κράτος πελάτης. Για την πρακτική πλευρά που αφορά στην εθνική οικονομία το ύψος του μαύρου χρήματος που καταλήγει στις τσέπες των κάθε φύσεως λειτουργών του κράτους ετησίως, είναι ίσως πολλαπλάσιο του συνολικού ύψους της φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων και ελευθέρων επαγγελματιών. Μαύρο χρήμα το οποίο φυσικά δεν φορολογείται, φοροδιαφεύγει. Βεβαίως το χρήμα αυτό αφορά σε καθαρή απώλεια του κρατικού ταμείου, αφού επιβαρύνει υποχρεωτικώς την τιμή πώλησης του προϊόντος, αλλά και όχι μόνο αυτό. Σωρεία από τρόπους και μεθοδεύσεις χρησιμοποιούνται με σκοπό να αγοράζονται προϊόντα αμφιβόλου ποιότητας ή τουλάχιστον όχι τα ποιοτικά αρτιότερα, διότι αυτά έχουν αρκετά χαμηλότερο κόστος παραγωγής και επιτρέπουν μεγαλύτερα ποσά αθέμιτης συναλλαγής, μια πρόσθετη ζημία για τον κάθε αγοραστή κρατικό οργανισμό.

Μότο: Για την πρακτική πλευρά που αφορά στην εθνική οικονομία το ύψος του μαύρου χρήματος που καταλήγει στις τσέπες των κάθε φύσεως λειτουργών του κράτους ετησίως, είναι ίσως πολλαπλάσιο του συνολικού ύψους της φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων και ελευθέρων επαγγελματιών.

Καθόσον αφορά στις εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις είναι βέβαιο ότι στη μεγάλη πλειοψηφία τους επιθυμούν τη διαφάνεια και υγιείς κανόνες της αγοράς. Είναι λογικό ότι κάθε επιχείρηση που βασίζεται στην οικονομοτεχνική και ποιοτική αξία του προϊόντος της και διαθέτει ανταγωνιστική δομή και οργάνωση – και αυτή είναι η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων – θα λάβει το μερίδιο της αγοράς που της ανήκει και θα παραμείνει υγιής. Είναι ακόμα λογικό ότι οι επιχειρήσεις αυτές στη μεγάλη τους πλειοψηφία και πάλι διακαώς θα επιθυμούσαν έναν υγιή ανταγωνισμό, μακριά από κάθε αθέμιτη συναλλαγή που θα τις οδηγούσε και σε ενδεχόμενες περιπέτειες. Αλίμονο όμως αν τα προϊόντα τους απευθύνονται κατά σημαντικό ποσοστό σε ελεγχόμενη από το κράτος πελατεία. Το δίλημμα είναι μεγάλο, διότι αφορά και σε αυτήν την επιβίωσή τους.

Απευθυνόμενος στον υποψήφιο νέο επιχειρηματία, θα του έλεγα: Φίλε μου, η πάλη για τη διατήρηση των αρχών σου πρέπει να είναι συνεχής και αδιάλειπτη. Μια ευχή θα σου δώσω: να μην έρθει η στιγμή που θα πρέπει να παλέψεις μεταξύ της διατήρησης των αρχών σου και της επιβίωσης της επιχείρησής σου. Να μην αναγκαστείς ποτέ να καταστείς ένα υποκατάστατο του Ντόκτορ Τζέκυλ, όπου η παροχή υγείας την ημέρα θα σε αναγκάσει να μετατραπείς στο δολοφόνο της τη νύχτα.

Οι ...αποχρώσεις του 'μαύρου' χρήματος

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ακούγοντας τον κ. Παπαποστόλου σκέφτηκα ότι τελικώς έχουμε δύο είδη μαύρου χρήματος. Εκείνο που από την πρώτη στιγμή είχε σκοπό να 'μαυρίσει' λίγο, διότι είχε σκοπό να φοροδιαφύγει, κι αφού το πέτυχε, τι

να κάνει τώρα, να εμφανιστεί για να το φορολογήσουμε; – θα ήταν λίγο ανόητο. Και υπάρχει κι εκείνο που είναι 'μαύρο' εξαρχής, είναι εγκληματικό χρήμα και προϊόν εγκλήματος, κι αυτό θα ήθελε πάρα πολύ να το φορολογήσουμε, αν με αυτόν τον τρόπο μπορούσε, βεβαίως, να είναι κοντά μας και δίπλα μας. Δεν είμαι σίγουρος ποιο από τα δύο είναι το πιο επικίνδυνο, ούτε ποιο από τα δύο είναι μεγαλύτερο από το άλλο, ιδιαίτερα στη χώρα μας. Ο κ. Ρακιντζής, Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, ίσως ξέρει την απάντηση και θα δούμε αν θα μας τη δώσει.

Μέτρα και προτάσεις για τη θεραπεία της Δημόσιας Διοίκησης, της 'μεγάλης ασθενούς'

ΛΕΑΝΔΡΟΣ ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ

Η μη τήρηση της νομιμότητας πρωτίστως και η έλλειψη διαφάνειας οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στην κακοδιοίκηση και στη διαφθορά, την οποίαν με κάθε μέσον πρέπει να καταπολεμήσουμε. Η διαφθορά δεν αποτελεί αυτή καθαυτή ποινικό αδίκημα, αλλά εμφανίζεται ως παραγωγικό αίτιο σε σειρά ποινικών αδικημάτων, όπως την ενεργητική και παθητική δωροδοκία, την απάτη, την υπεξαίρεση, την απιστία, την πλαστογραφία, την παράβαση καθήκοντος, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, τη λαθρεμπορία και άλλες.

Μότο: Η διαφθορά δεν αποτελεί αυτή καθαυτή ποινικό αδίκημα, αλλά εμφανίζεται ως παραγωγικό αίτιο σε σειρά ποινικών αδικημάτων, όπως την ενεργητική και παθητική δωροδοκία, την απάτη, την υπεξαίρεση, την απιστία, την πλαστογραφία, την παράβαση καθήκοντος, το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, τη λαθρεμπορία και άλλες.

Αναφερόμενος στην αρχή της νομιμότητας θέλω να υπενθυμίσω πως είναι η θεμελιωδέστερη αρχή του δημοσίου δικαίου και αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται όλο το πλαίσιο των ενεργειών της λειτουργίας και των τομέων δράσης της Διοίκησης. Σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας η δράση της Δημόσιας Διοίκησης ρυθμίζεται όχι μόνο από το νόμο, όπως άλλωστε αυτό προκύπτει από την ετυμολογική επεξεργασία του όρου 'νομιμότητα', αλλά και από ένα σύνολο κανόνων δικαίου, όπως είναι οι κανόνες του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου που έχουν άμεση εφαρμογή, οι διεθνείς συμβάσεις, οι συνταγματικοί κανόνες, οι νομοθετικές πράξεις, καθώς και από κάθε άλλον κανόνα ανώτερης ή ισοδύναμης προς τους κανόνες αυτούς τυπικής ισχύος. Διατυπώνεται δε και εφαρμόζεται κατά έναν τόσο απόλυτο τρόπο, που αποκτά δύο αλληλένδετες και αλληλοσυμπληρούμενες, αν και εννοιολογικά αντίθετες, έννοιες: μια θετική και μια αρνητική.

Κατά τη θετική έννοια οι ενέργειες των διοικητικών οργάνων πρέπει να είναι σύμφωνες με τους προαναφερόμενους κανόνες δικαίου, δηλαδή σχηματικά θα μπορούσε να πει κανείς ότι η Διοίκηση μπορεί να πράξει μόνο ό,τι προβλέπεται. Κατά την αρνητική έννοια οι ενέργειες των οργάνων των δημοσίων νομικών προσώπων πρέπει να μην είναι αντίθετες με το σύνολο των παραπάνω κανόνων, συλλογιστική η οποία θα μπορούσε να αποτυπωθεί στη φράση “η Διοίκηση δεν μπορεί να πράξει κάτι που απαγορεύεται”.

Με τον τρόπο αυτό διατυπώνεται με αυστηρό και απόλυτο τρόπο η αρχή της νομιμότητας, περιορίζοντας και προσδιορίζοντας επακριβώς τα όρια δράσης της Δημόσιας Διοίκησης.

Πέραν της μη τήρησης της νομιμότητας υπάρχουν και μερικοί γενικοί παράγοντες οι οποίοι, όταν συντρέχουν, επωάζουν ή υποθάλλουν την κακοδιοίκηση και τη διαφθορά. Τέτοιοι συντελεστές είναι:

- Τα γραφειοκρατικά εμπόδια, οι πολλές, αόριστες ή επάλληλες αρμοδιότητες, η ύπαρξη πολλών ρυθμιστικών κανόνων, πολλοί από τους οποίους θεσπίστηκαν ad hoc.
- Η ανεξέλεγκτη εξουσία που παρέχεται στους αρμοδίους για να αποφασίζουν, η οποία ενδεχομένως ασκείται χωρίς διάκριση και λογικούς περιορισμούς, πολλές φορές με μόνον την επίκληση της πολιτικής βούλησης.
- Η έλλειψη διαφάνειας, δηλαδή η απουσία σαφών κανόνων ή η μη εφαρμογή αυτών, με αποτέλεσμα οι πολίτες και οι ΜΚΟ να μην έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον κοινωνικό έλεγχο της διοίκησης.
- Η έλλειψη προληπτικού ελέγχου και η βραδύτητα του κατασταλτικού ελέγχου.
- Η βραδύτητα περί την απονομή της Δικαιοσύνης και εν πολλοίς η ανεπάρκεια των δικαστηρίων να επιβάλλουν το νόμο, κυρίως στα οικονομικά εγκλήματα, όπου πολλοί διαφεύγουν δια της παραγραφής των αδικημάτων, καθώς επίσης και η επιλεκτική μεταχείριση των επωνύμων με την έκδοση απαλλακτικών βουλευμάτων, αντί της απαλλαγής τους στο ακροατήριο.
- Η σε μεγάλο βαθμό πειθαρχική ατιμωρησία των δημοσίων υπαλλήλων, οργάνων και λειτουργών της Δημόσιας Διοίκησης, η οποία έχει δημιουργήσει στους παρανομούντες αίσθημα ασυδοσίας. Στο σημείο αυτό θέλω να σταθώ ιδιαίτερα, διότι χωρίς την άριστη απονομή της ποινικής, πολιτικής και πειθαρχικής Δικαιοσύνης δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει το κράτος δικαίου. Συνεπώς η ταχεία απονομή της Δικαιοσύνης θα συντελέσει τα μέγιστα στην καλύτερη λειτουργία του κράτους δικαίου.

Μότο: Χωρίς την άριστη απονομή της ποινικής, πολιτικής και πειθαρχικής Δικαιοσύνης δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει το κράτος δικαίου.

Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να ληφθούν ορισμένα καινοτόμα μέτρα για τη βελτίωση της Δικαιοσύνης, αλλά κυρίως χρειάζεται αλλαγή νοοτροπίας ώστε τόσο οι δικαστές, αλλά και οι υπάλληλοι, όταν καλούνται να λειτουργήσουν ως πειθαρχικοί δικαστές, να αντιληφθούν τη σοβαρότητα της αποστολής τους και να ξεχάσουν όλες τις άλλες ιδιότητές τους, συνδικαλιστικές, φιλικές, κομματικές και τις τυχόν οχλήσεις που τους γίνονται από τους διάφορους παράγοντες.

Το πρόβλημα με την καταπολέμηση της διαφθοράς είναι ότι αποκαλύπτεται πάρα πολύ δύσκολα γιατί κανένα από τα εμπλεκόμενα μέρη δεν είναι διατεθειμένο να προβεί σε αποκαλύψεις, προς αποφυγή βεβαίως και των ιδίων ευθυνών, αλλά και γιατί πολλές φορές υπάρχει είτε συγκάλυψη κρατικών λειτουργών, είτε απροθυμία των αρμοδίων οργάνων για αποτελεσματική δράση, ακόμα και έλλειψη τεχνογνωσίας των ελεγκτικών υπηρεσιών του κράτους να παρεμποδίσουν εν τη γενέσει τους αυτές τις μεθοδεύσεις.

Η διαφάνεια και η διαφθορά στη Δημόσια Διοίκηση και στον δημόσιο τομέα γενικότερα είναι ένα ανησυχητικό φαινόμενο για όλες τις χώρες, αλλά είναι ιδιαίτερα κρίσιμο πρόβλημα των μεταβατικών οικονομιών, εκεί όπου οι δημόσιοι πόροι είναι περιορισμένοι.

Μότο: Η διαφάνεια και η διαφθορά στη Δημόσια Διοίκηση και στον δημόσιο τομέα γενικότερα είναι ανησυχητικό φαινόμενο για όλες τις χώρες, αλλά αποτελεί ιδιαίτερα κρίσιμο πρόβλημα των μεταβατικών οικονομιών, όπου οι δημόσιοι πόροι είναι περιορισμένοι.

Ιδιαίτερη σημασία για το πρόγραμμα υλοποίησης ενιαίας πολιτικής κατά της διαφθοράς και κοινής προσπάθειας για την αναμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης αποκτούν οι μηχανισμοί παρακολούθησης που λειτουργούν στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών. Σημαντικό μηχανισμό παρακολούθησης της διαφθοράς αποτελεί η ομάδα κρατών GRECO (Group of States against Corruption), η οποία λειτουργεί στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και στην οποία συμμετέχει και η Ελλάδα. Η δε δημιουργία του θεσμού του Γενικού Επιθεωρητού Δημόσιας Διοίκησης εντάσσεται στη σύσταση της GRECO για την ίδρυση ενός ειδικού ανεξαρτήτου ελεγκτικού οργάνου με επαρκή νομιμοποίηση και εξουσία, ώστε να μπορεί να εποπτεύει την υλοποίηση του Εθνικού Στρατηγικού Προγράμματος Δράσης κατά της Διαφθοράς και να συντονίζει τη δράση των επιμέρους μηχανισμών.

Στην Ελλάδα είχαν ιδρυθεί σώματα και υπηρεσίες επιθεώρησης και ελέγχου της δράσης των φορέων του δημοσίου τομέα με άμεσο ή έμμεσο στόχο τον έλεγχο της διοικητικής δράσης. Όμως δεν είχε προβλεφθεί η δυνατότητα συντονισμού της δράσης τους, που αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητά τους, από ένα όργανο που θα είχε σαν κύριο έργο του την πρόληψη και καταστολή των φαινομένων κακοδιοίκησης και διαφθοράς. Η θεσμοθέτηση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης καλύπτει την ανάγκη αυτή.

Αποστολή του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης είναι η διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της Διοίκησης, η παρακολούθηση και αξιολόγηση του έργου των ελεγκτικών σωμάτων της Δημόσιας Διοίκησης και ο εντοπισμός των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης. Το πεδίο δράσης του Γενικού Επιθεωρητή περιλαμβάνει τον δημόσιο τομέα, όπως προσδιορίζεται στο Νόμο 3074/2002. Με σκοπό την εκπλήρωση της πολύπλευρης αυτής αποστολής ο Νομοθέτης έχει παράσχει στον Γενικό Επιθεωρητή σημαντικές ελεγκτικές και πειθαρχικές αρμοδιότητες. Ειδικότερα, με τη συμμετοχή του Γενικού Επιθεωρητή στην πειθαρχική διαδικασία, εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότερη απονομή του πειθαρχικού δικαίου και ο περιορισμός της πιθανότητας μη επιβολής της πρέπουσας πειθαρχικής ποινής ή ατιμωρησίας των υπαλλήλων της Δημόσιας Διοίκησης που έχουν υποπέσει σε πειθαρχικά παραπτώματα. Η διασφάλιση της απονομής πειθαρχικού δικαίου αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την αποτελεσματική και εύρυθμη λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης. Αυτόνομο είναι άλλωστε ότι η μη τήρηση της νομιμότητας πρέπει να επισύρει τις ανάλογες με τις ενέργειες των διοικητικών οργάνων συνέπειες, ποινικές και πειθαρχικές, όπως είναι η παράβαση των διατάξεων 232Α, 257 του ποινικού κώδικα και 107 του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα.

Ο Γενικός Επιθεωρητής έχει ακόμη την υποχρέωση να διαγιγνώσκει και να προτείνει στο Κοινοβούλιο και την Κυβέρνηση νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης και των ακολουθούμενων διαδικασιών. Οι αρμοδιότητές του δεν είναι δηλαδή μόνον κατασταλτικές αλλά και προληπτικές, με την έννοια των παρεμβάσεων προς τη Διοίκηση για τη λήψη διοικητικών μέτρων και προς την Κυβέρνηση για νομοθετικές ρυθμίσεις με στόχο την απαρέγκλιτη τήρηση της νομιμότητας για την καταπολέμηση των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης που έχουν διαπιστωθεί.

Η συντριπτική μερίδα της κοινής γνώμης εκφράζει την άποψη ότι το δημόσιο, η Δημόσια Διοίκηση είναι ο 'μεγάλος ασθενής'. Η άποψη αυτή, με την οποία σε μεγάλο βαθμό συντάσσομαι, στηρίζεται κυρίως στο γεγονός ότι οι ρυθμοί λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της εποχής μας, ενώ σε πολλές περιπτώσεις δεν τηρείται η νομιμότητα. Επιπροσθέτως η ατιμωρησία των δημοσίων υπαλλήλων στις περιπτώσεις μη τήρησης της νομιμότητας, τόσο ποινικά όσο και πειθαρχικά, έχει απογοητεύσει τους πολίτες και τους έχει αποθαρρύνει από το να προβαίνουν σε καταγγελίες γιατί πιστεύουν ότι τελικά κανείς δε θα τιμωρηθεί.

Μότο: Η ατιμωρησία των δημοσίων υπαλλήλων στις περιπτώσεις μη τήρησης της νομιμότητας, τόσο ποινικά όσο και πειθαρχικά, έχει απογοητεύσει τους πολίτες και τους έχει αποθαρρύνει από το να προβαίνουν σε καταγγελίες γιατί πιστεύουν ότι τελικά κανείς δε θα τιμωρηθεί.

Για την καταπολέμηση λοιπόν της διαφθοράς απαιτείται πολιτική πρωτοβουλία και συντονισμένη δράση. Τα ενδεδειγμένα μέτρα που χρειάζεται να ληφθούν πρέπει να έχουν τρεις στόχους: πρόληψη, καταστολή και εκπαίδευση των πολιτών.

Όσον αφορά την πρόληψη τα μέτρα πρέπει να στοχεύουν στην αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών, στην απλοποίηση των διαδικασιών, στη μείωση της γραφειοκρατίας, στη διαφάνεια της δράσης της Δημόσιας Διοίκησης και στην αξιοκρατική επιλογή του προσωπικού με κριτήριο την ακεραιότητα, την παιδεία και την προθυμία της προσφοράς. Για την κινητοποίηση όμως του λανθάνοντος δυναμισμού των δημοσίων υπαλλήλων πρέπει, εκτός των κινήτρων, οι επί κεφαλής να δίνουν το παράδειγμα της προσπάθειας και της επαγγελματικής αφοσίωσης. Μόνο με τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών μπορεί ο αγώνας αυτός να έχει αίσια αποτελέσματα.

Η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών πρέπει να βασίζεται στις εξής αρχές:

α) Μελέτη και θέσπιση κατάλληλου συστήματος ελέγχου της Δημόσιας Διοίκησης στελεχωμένο με ικανότατους επιθεωρητές που να ενεργούν με πλήρη ανεξαρτησία και συνείδηση της αποστολής τους.

β) Αξιολόγηση των υπάρχοντων συστημάτων ελέγχου από την άποψη του κόστους-οφέλους και επιλογή του πλέον αποτελεσματικού τρόπου ελέγχου με ενοποίηση των διαφόρων ελεγκτικών μηχανισμών και ανεξαρτητοποίηση από τα Υπουργεία στα οποία υπάγονται οργανικά.

γ) Ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και ανταλλαγή τεχνογνωσίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη βελτίωση των συστημάτων διοίκησης με άλλες δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες που αντιμετώπισαν παρόμοια φύσεως προβλήματα.

Όσον αφορά την καταστολή των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης, πρέπει να λειτουργήσουν αποτελεσματικά και γρήγορα οι ελεγκτικοί, διωκτικοί και κατασταλτικοί μηχανισμοί, χωρίς δε τη γρήγορη αποτελεσματική και αξιόπιστη απόδοση της Δικαιοσύνης όλες οι προσπάθειες θα προβούν επί ματαίω.

Στην προσπάθεια που καταβάλλεται από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς υπό τον συντονισμό του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης για την καταπολέμηση της διαφθοράς και κακοδιοίκησης, και συνεπώς για την τήρηση της νομιμότητας, πρέπει να είναι όλοι αρωγοί: όργανα, υπάλληλοι και λειτουργοί της Διοίκησης, ΜΜΕ και ενεργοί πολίτες, οι οποίοι πρέπει να ενημερώνονται συνεχώς. Και για τον σκοπό αυτό η εκπαίδευσή τους πρέπει να αρχίζει από το σχολείο και, στη συνέχεια, με σειρά διαλέξεων και εκπομπών να παγιωθεί η αντίληψη ότι η διαφθορά αποτελεί κοινωνικό καρκίνωμα και οι παράγοντες που εμπλέκονται σε αυτήν να αντιμετωπίζουν την κοινωνική απαξίωση και περιφρόνηση, όχι να αποτελούν είδωλα θαυμασμού και μίμησης, όπως τους εμφανίζουν διάφορες εκπομπές και λαϊκής κατανάλωσης έντυπα. Όλοι μαζί, το κράτος, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλοι φορείς, με τη βοήθεια των ΜΜΕ, πρέπει να εκπαιδεύσουμε την κοινωνία, προκειμένου να συνειδητοποιήσουν όλοι τη διάβρωση που προκαλεί η διαφθορά στον κοινωνικό ιστό, στο κράτος και στα θεμέλια της Δημοκρατίας μας, κατά τρόπο ώστε κάθε ενεργός πολίτης συνειδητοποιώντας την ατομική του ευθύνη, να συμβάλει στην καταπολέμηση της διαφθοράς με το να μην προσφεύγει ο ίδιος σε τέτοιες πράξεις, ή όταν υποπίπτουν στην αντίληψή του τέτοια φαινόμενα να τα αναφέρει.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να αναφερθώ και στην προστασία του περιβάλλοντος. Ένας από τους πλέον προβληματικούς τομείς της χώρας μας είναι αυτός της αειφορικής διαχείρισης του οικολογικού αποθέματος της χώρας, καθόσον η συνεχής υποβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος, παρά την ύπαρξη της συνταγματικής επιταγής και του εθνικού και κοινοτικού περιβαλλοντικού δικαίου, οφείλεται κατά κύριο λόγο σε φαινόμενα κακοδιοίκησης και σε πολλές περιπτώσεις διαφθοράς. Η συνεχιζόμενη υποβάθμιση δεν επηρεάζει μόνο την ποιότητα ζωής, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί και σοβαρή απειλή κατά της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας, αντιστρατεύεται τα δικαιώματα των επερχόμενων γενεών και περιορίζει σε μεγάλο βαθμό τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Από τις ποικίλες απειλές κατά του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων ξεχωρίζουν για το μη αναστρέψιμο του χαρακτήρα τους οι χωροταξικές μεταβολές, με επιπτώσεις στο οικολογικό απόθεμα της χώρας που κλονίζουν ευθέως το υπόβαθρο της ζωής.

Μότο: Ένας από τους πλέον προβληματικούς τομείς της χώρας μας είναι αυτός της αειφορικής διαχείρισης του οικολογικού αποθέματος, καθόσον η συνεχής υποβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος οφείλεται κατά κύριο λόγο σε φαινόμενα κακοδιοίκησης και σε πολλές περιπτώσεις διαφθοράς.

Σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως το νέφος και η αλόγιστη χρήση επικίνδυνων ουσιών, μπορούν να αντιμετωπιστούν με τη λήψη τεχνικών ή θεσμικών μέτρων. Η ερημοποίηση, η καταστροφή των δασών και η επέκταση της αστικοβιομηχανικής και τουριστικής ανάπτυξης σε βάρος της γεωργικής γης και των οικοσυστημάτων, είναι όμως φαινόμενα μη αναστρέψιμα. Συνεπώς, η Διοίκηση οφείλει κατά προτεραιότητα να εφαρμόσει πολιτικές και μέτρα πρόληψης μέσα από έναν υγιή προληπτικό χωροταξικό

σχεδιασμό. Κρίσιμο επίσης είναι και το πρόβλημα των αυθαιρέτων και πρέπει να τονιστεί ότι γίνονται ελάχιστες κατεδαφίσεις αυθαιρέτων. Η μόνη λύση είναι η δημιουργία μιας αυτοδύναμης κεντρικής υπηρεσίας κατεδαφίσεως κατά τα πρότυπα των MOMA.

Η βελτίωση της Δημόσιας Διοίκησης είναι θεμελιώδης προϋπόθεση για να διασφαλιστεί η ανάπτυξη της χώρας. Τελειώνοντας, θα αναφέρω ενδεικτικά ορισμένα γενικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν, κατά την άποψή μου, σε πρώτη φάση, όχι απαραίτητα με αυτή τη σειρά προτεραιότητας.

1. Η επαναφορά του κωλύματος εντοπιότητας για υπαλλήλους ή λειτουργούς σε κρίσιμους ή ιδιαίτερους τομείς του κράτους, όπως είναι η Δικαιοσύνη, η Αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα, η Εφορία, οι Κτηματικές Υπηρεσίες, η Πολεοδομία.

2. Η κατανομή των αρμοδιοτήτων και του ανθρωπίνου δυναμικού ανά φορέα ή υπηρεσία σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες και με ορθολογικά κριτήρια, για παράδειγμα μέσα από τη συγκρότηση νέων οργανογραμμμάτων με οργανωτική ανάπτυξη που θα περιλαμβάνουν σχεδιασμό των θέσεων εργασίας, και όχι συνωστισμός σε ορισμένες καλύτερα αμειβόμενες υπηρεσίες με διάφορες μεθόδους π.χ. με μετατάξεις και αποσπάσεις.

3. Η θέσπιση εσωτερικής κινητικότητας του ανθρωπίνου δυναμικού με εναλλαγή στις θέσεις ευθύνης.

4. Η ιδιωτικοποίηση εκείνων των τομέων του δημοσίου που δεν ανταποκρίνονται στο ρόλο αυτού ως imperium και fiscus, χωρίς όμως το κράτος να απωλέσει σε καμία περίπτωση τον ελεγκτικό ή ρυθμιστικό του ρόλο.

5. Η διαμόρφωση νέου μισθολογίου των δημοσίων υπαλλήλων που θα διέπεται από αξιοκρατικά κριτήρια και θα συνδέει την αμοιβή με την παραγωγικότητα.

6. Η ουσιαστική αξιολόγηση των δημοσίων φορέων και του ανθρωπίνου δυναμικού βάσει των στόχων που θα τεθούν.

7. Η μείωση της γραφειοκρατίας με συνεχή απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών.

8. Η συνεχής ενίσχυση της διαφάνειας της διοικητικής δράσης.

9. Η στελέχωση των υπηρεσιακών και πειθαρχικών συμβουλίων με ικανούς και επιμορφωμένους προς τούτο υπαλλήλους.

10. Ο αυτοπεριορισμός των συνδικαλιστών στα αμιγώς συνδικαλιστικά τους καθήκοντα.

11. Η ενίσχυση των μηχανισμών και συστημάτων ελέγχου και αυτοελέγχου τόσο στην κεντρική όσο και στην τοπική και νομαρχιακή αυτοδιοίκηση με ουσιαστικότερο και αποτελεσματικό έλεγχο από τις Περιφέρειες στους ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού.

Κλείνοντας θέλω να επισημάνω ότι πρέπει να γίνει και κοινή πεποίθηση σε όλους η ρήση του Σαίξπηρ στον Ερρίκο τον Όγδοο: "Corruption wins no more than honesty", δηλαδή "η διαφθορά δεν κερδίζει παραπάνω από την εντιμότητα".

Πόσο εύκολο είναι να αποκαλύψεις τη διαφθορά;

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Όταν συζητούμε για τη διαφθορά – κι επειδή το συζητούμε τελευταία ολοένα και περισσότερο κι αυτό έχει αρχίσει να με ανησυχεί οφείλω να σας πω – διαπιστώνω ότι είναι πολλοί εκείνοι οι οποίοι είναι υπεύθυνοι να την αποκαλύψουν. Πρώτα απ' όλα είναι αυτός που γνωρίζει, που έρχεται αντιμέτωπος με τη διαφθορά. Και βεβαίως εκεί πρέπει να γίνει κάτι ώστε να υπάρχει μια κάποια αμνηστία, για ορισμένους τουλάχιστον, οι οποίοι θα σφυρίζουν στο αφτί των αρμοδίων τη διαφθορά. Προβλέπεται στον φορολογικό κώδικα και ίσως πρέπει να ενισχυθεί.

Πάντως είναι και πολλοί άλλοι υπεύθυνοι γι' αυτό και συνεχώς τους ακούω. Είναι, ας πούμε, υπεύθυνοι οι δημοσιογράφοι να προβούν σε αποκαλύψεις, είναι οι συνδικαλιστές που προβαίνουν σε αποκαλύψεις διευκολύνοντας τους δημοσιογράφους, είναι και οι ανταγωνιστές που επίσης προβαίνουν σε αποκαλύψεις συνήθως στο αφτί των συνδικαλιστών με τη σιγουριά ότι θα το πουν στον κατάλληλο δημοσιογράφο.

Και με αυτόν τον τρόπο βεβαίως όλοι κάτι ξέρουμε αλλά κανείς δεν το ομολογεί γιατί δεν έχει ολόκληρο το κομμάτι. Και ίσως τελικώς αν έριχνε ο καθείς ό,τι γνωρίζει μέσα σε ένα κουτί μαύρο, από αυτό το παζλ να έβγαινε και κάτι που θα βοηθούσε τον πολίτη να καταγγέλλει χωρίς να φοβάται για τη ζωή τη δική του και της οικογένειάς του· και κυρίως χωρίς να φοβάται τους δικηγόρους εκείνων που θα γίνουν αντικείμενο καταγγελίας.

Και θα περάσω το λόγο σε μία εξ αυτών, την κα Γκλεγκλέ που θα αναλάβει να μας εξηγήσει από την πλευρά των δικηγόρων πώς φτάσαμε να έχει ο καθένας μας από μία παρτίδα με τον κ. Σουφλιά και αν ως επαναστατική λύση θα ήταν η MOMA να επισκεφθεί τον καθέναν που έχει έναν ημιυπαίθριο χώρο, μέχρις ότου έρθει ο εγκέλαδος – να χτυπήσω ξύλο – και τα κάνει γης μαδιάμ.

Γιατί δεν εφαρμόζονται οι νόμοι: το αποκαλυπτικό παράδειγμα του Δικαίου Ανηλίκων

ΕΛΕΝΗ ΓΚΛΕΓΚΛΕ

Όταν μου ετέθη το θέμα της σημερινής συζήτησης, να μιλήσουμε δηλαδή για τους λόγους που δεν εφαρμόζονται οι νόμοι, στην αρχή νόμιζα ότι ήταν πάρα πολύ εύκολη η απάντηση αφού εγώ τουλάχιστον κινούμαι σε ένα πεδίο όπου δεν εφαρμόζονται οι νόμοι. Και μιλώ για το Δίκαιο Ανηλίκων, το οποίο υπηρετώ εδώ και δέκα τρία χρόνια. Σε ό,τι αφορά το Δίκαιο Ανηλίκων το ελληνικό νομικό οπλοστάσιο είναι πάρα πολύ πλούσιο: έχουν θεσπιστεί εξαιρετικοί νόμοι από το 1996 μέχρι σήμερα. Ο τελευταίος ήταν το 2003 και αφορά κυρίως στην προστασία των παιδιών ανηλίκων θυμάτων και παραβατών. Είναι όμως ένα πεδίο για το οποίο κανείς δε θα πίστευε ότι, παρότι έχουμε πλούσιους νόμους, δεν εφαρμόζονται.

Μότο: Σε ό,τι αφορά το Δίκαιο Ανηλίκων το ελληνικό νομικό οπλοστάσιο είναι πάρα πολύ πλούσιο: έχουν θεσπιστεί εξαιρετικοί νόμοι από το 1996 μέχρι σήμερα. Όμως κανείς δεν θα πίστευε ότι δεν εφαρμόζονται.

Αρχίζοντας να επεξεργάζομαι το θέμα αντιμετώπισα μεγάλο πρόβλημα γιατί δεν ήξερα, μάλλον δεν μπορούσα με μια μονολεκτική απάντηση να πω γιατί δεν εφαρμόζονται οι νόμοι, τουλάχιστον σε αυτό το πεδίο. Ο λόγος, καταλήγω πια, είναι ένας: γιατί ακόμη κι αυτοί που νομοθετούν εν τέλει αδιαφορούν. Αυτός

είναι ο λόγος που στο συγκεκριμένο τουλάχιστον πεδίο δεν εφαρμόζονται οι νόμοι. Και θα φέρω μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Πρώτο παράδειγμα: από το 1996 έχει θεσπιστεί νόμος που το 49ο άρθρο του προβλέπει τη δημιουργία κοινωνικών υπηρεσιών στις Εισαγγελίες Ανηλίκων της χώρας μας. Αυτές οι υπηρεσίες προσφέρουν αρωγή στον Εισαγγελέα Ανηλίκων ο οποίος προστατεύει το ανήλικο θύμα και βρίσκεται στην πλευρά ακόμα και του ανήλικου δράστη, γιατί με βάση το ελληνικό Δίκαιο Ανηλίκων ο Εισαγγελέας ακόμα και στον ανήλικο παραβάτη στέκεται βοηθός του, όχι απέναντί του. Από το 1996 λοιπόν είχε προβλεφθεί η θέσπιση κοινωνικών υπηρεσιών αλλά μέχρι σήμερα εξακολουθούν να μην υπάρχουν στις Εισαγγελίες, ούτε καν της Αθήνας. Αυτό τι έχει ως συνέπεια; Να μην υπάρχει η δέουσα βοήθεια τόσο προς τον Εισαγγελέα όσο και προς τον δικαστή που θα δικάσει την υπόθεση – και μιλώ για περιπτώσεις παραμέλησης και κακοποίησης παιδιών – ώστε να αχθούν σε ασφαλή συμπεράσματα με αποτέλεσμα πάρα πολύ συχνά να εκδίδονται αναβλητικές αποφάσεις. Δεν εφαρμόζονται λοιπόν οι νόμοι για την προστασία των παιδιών ακριβώς επειδή δεν υπάρχουν αυτές οι δομές.

Δεύτερο παράδειγμα: έχει αντίστοιχα θεσμοθετηθεί άλλη κοινωνική υπηρεσία, ακριβώς για την προστασία του ανήλικου παραβάτη, και μάλιστα ως θεραπευτικό μέτρο από το 2003 μέχρι σήμερα έχει εισαχθεί το εξής: ο Εισαγγελέας να μπορεί, αφού εξετάσει την ποιότητα του ανήλικου δράστη και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες τέλεσε τη συγκεκριμένη άδικη πράξη, ακόμα και να απέχει από την ποινική δίωξη. Αυτό θα έχει ως συνέπεια ο ανήλικος παραβάτης να μην περάσει από το βάσανο – που φαίνεται περίεργο αλλά είναι – μιας ακροαματικής διαδικασίας. Αλλά και αυτή η διάταξη που έχει θεσπιστεί ως θεραπευτικό μέτρο για την προστασία των ανήλικων παραβατών, σχεδόν ποτέ δεν έχει εφαρμοστεί στην πράξη, γιατί και πάλι δεν υπάρχουν εκείνες οι κοινωνικές υπηρεσίες που θα βοηθούσαν τον Εισαγγελέα, παρέχοντάς του αυτές τις πολύ απλές πληροφορίες ώστε το παιδί να μην περάσει από ακροατήριο.

Τρίτο παράδειγμα: ένα άλλο θεραπευτικό μέτρο, πάλι στα πλαίσια της προστασίας ανήλικων, είναι η παρακολούθηση από πλευράς των ανήλικων μαθημάτων μέσα σε κοινωνικές και ψυχολογικές δομές. Πριν θεσπιστεί ο νόμος του 2003 είχαν την πρόνοια αυτοί που τον νομοθέτησαν να έρθουν σε επαφή με τη Διοίκηση, η οποία είχε με ενθουσιασμό δεχθεί αυτό το μέτρο και μάλιστα τους είχε υποσχεθεί ότι πρώτη αυτή στις κατά τόπους διοικήσεις της χώρας θα έφτιαχνε αυτές τις κοινωνικές δομές για να δεχθούν τα παιδιά. Μετά τη θέσπιση του νόμου όμως, καμία τοπική αυτοδιοίκηση δεν ανέλαβε την ευθύνη να δεχτεί στους κόλπους της αυτά τα παιδιά, επί των οποίων έχει επιβληθεί το θεραπευτικό μέτρο της παρακολούθησης κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων, στην κυριολεξία για να σωθούν.

Έτσι λοιπόν υπάρχουν θεραπευτικά μέτρα, προβλέπονται κοινωνικά μέτρα που επιβάλλονται στους ανήλικους και που στην ουσία όταν επιβάλλονται, δεν εφαρμόζονται. Και πια οι εισαγγελείς και οι πρόεδροι του Δικαστηρίου Ανηλίκων για να μην κοροϊδεύουν ούτε και τα παιδιά ούτε και τους εκπροσώπους τους και, κυρίως, ούτε τους εαυτούς τους δεν τα επιβάλλουν.

Ο λόγος, συνεπώς, που δεν εφαρμόζονται οι νόμοι είναι ότι για να εφαρμοστούν θα πρέπει να εκδοθούν τα αντίστοιχα Προεδρικά Διατάγματα, ή αντιστρόφως, θα πρέπει να υπάρχουν κρατικές δομές ώστε τα Προεδρικά Διατάγματα που ήδη υπάρχουν να εφαρμοστούν. Αυτοί είναι οι δυο λόγοι για τους οποίους δεν εφαρμόζονται πάρα πολλοί νόμοι στη χώρα μας.

Μότο: Ο λόγος, συνεπώς, που δεν εφαρμόζονται οι νόμοι είναι ότι για να εφαρμοστούν θα πρέπει να εκδοθούν τα αντίστοιχα Προεδρικά Διατάγματα, ή αντιστρόφως, θα πρέπει να υπάρχουν κρατικές δομές ώστε τα Προεδρικά Διατάγματα που ήδη υπάρχουν να εφαρμοστούν.

Μία δεύτερη περιοχή του Δικαίου Ανηλίκων με μεγάλες αδυναμίες εφαρμογής του νόμου που θα ήθελα να θίξω αφορά το θέμα των υιοθεσιών. Δεν ξέρω εάν κάποιος έχει πάει ποτέ σε αίθουσα δικαστηρίου ή έχει αντιμετωπίσει στο κοινωνικό και φιλικό του περιβάλλον ζευγάρια τα οποία επιθυμούν να υιοθετήσουν παιδιά. Στη χώρα μας μπορεί κάποιος να υιοθετήσει μέσω της κρατικής οδού, μιλάμε για 'κρατικές υιοθεσίες', όπως επίσης και για ιδιωτικές. Οι ιδιωτικές υιοθεσίες είναι οι υιοθεσίες εκείνες στις οποίες δεν παρεμβαίνει το κράτος παρά μόνο εφόσον έχει τοποθετηθεί το παιδί στην υποψήφια θετή οικογένεια. Έτσι λέει ο νόμος και βεβαίως δεν υπάρχει ούτε μία περίπτωση, τουλάχιστον σε αυτόν τον τομέα, που εκείνος που εκτελεί αυτό το έργο, δηλαδή ο κοινωνικός λειτουργός σε κάθε νομαρχία, να μην πράττει το καθήκον του.

Παράλληλα όμως με αυτό το νόμο υπάρχει και νόμος που απαγορεύει την πώληση και αγορά βρεφών. Στη συντριπτική πλειοψηφία των ιδιωτικών υιοθεσιών – από εγκληματολογική προσέγγιση βεβαίως, γιατί και αυτό το έγκλημα βρίσκεται σε σκοτεινή περιοχή – υπάρχουν περιπτώσεις, πρόκειται για το 85% νομίζω, όπου πίσω από τις ιδιωτικές υιοθεσίες υποκρύπτεται πώληση βρεφών. Ο νόμος για τη σωματεμπορία από το 2002 στη χώρα μας, όπως έχει τροποποιηθεί μέχρι σήμερα, προβλέπει βαρύτατες ποινές γι' αυτούς που πωλούν και αγοράζουν παιδιά.

Οι φυσικοί γονείς που προσέρχονται στις αίθουσες των δικαστηρίων και δίνουν την κατάθεσή τους τις περισσότερες φορές προέρχονται από συγκεκριμένες πολιτισμικές ομάδες, είναι μονογονεϊκές οικογένειες οι οποίες έχουν δώσει και άλλα παιδιά. Και μπορώ να σας πω κατά μέσον όρο το σύνολο: είναι εννέα παιδιά για κάθε μάνα φυσική στην Αθήνα, τουλάχιστον στα δικαστήρια. Και αυτά τα παιδιά τα έχει δώσει νομιμότατα όλα για ιδιωτική υιοθεσία. Και ο δικαστής που δικάζει δεν έχει τον τρόπο να το αντιμετωπίσει και δεν κινείται κανένας κρατικός μηχανισμός, όταν όλοι είμαστε σχεδόν σίγουροι ότι πίσω απ' αυτές τις ιδιωτικές υιοθεσίες υπάρχει πώληση και αγορά βρεφών.

Μότο: Στη συντριπτική πλειοψηφία των ιδιωτικών υιοθεσιών υποκρύπτεται πώληση βρεφών. Και ο δικαστής που δικάζει δεν έχει τον τρόπο να το αντιμετωπίσει και δεν κινείται κανένας κρατικός μηχανισμός.

Θα μπορούσε αυτό να αποφευχθεί; Θα μπορούσε κάποιος να προβλέψει ή να προλάβει αυτό το έγκλημα που γίνεται σχεδόν καθημερινά στις αίθουσες των δικαστηρίων της οδού Ευελπίδων; Βεβαίως, αν απαγόρευε εντελώς τις ιδιωτικές υιοθεσίες. Το να απαγορεύσει όμως το κράτος τις ιδιωτικές υιοθεσίες προϋποθέτει κάτι άλλο: να έχει έναν καλό κρατικό μηχανισμό, να έχει καλές δομές και καλά πλαίσια φιλοξενίας, ώστε να μην τυχαίνει εκμετάλλευσης κανένα υποψήφιο θετό ζευγάρι και κανένα παιδί που ενδεχομένως έχει κακοποιηθεί και παραμεληθεί, γιατί και τέτοια παιδιά, ευτυχώς, υιοθετούνται στη χώρα μας. Για να μπορέσουν

τουλάχιστον ο δικαστής που δικάζει και οι δικηγόροι που εκπροσωπούν και τους φυσικούς γονείς και τους υποψήφιους θετούς γονείς, αλλά μερικές φορές ευτυχώς και τα παιδιά, τα οποία είναι ανήλικα θύματα εν τη ευρεία ή τη στενή έννοια σε αυτό το έγκλημα το οποίο τελείται, να λειτουργήσουν ορθώς.

Το κράτος λοιπόν αδυνατεί και το έχει δηλώσει. Συνεπώς όλα γίνονται με συνοπτικές διαδικασίες παρά το γεγονός ότι η Σύμβαση της Χάγης απαγορεύει τις ιδιωτικές υιοθεσίες. Αλλά αυτή τη Σύμβαση δεν πρόκειται ποτέ να την κυρώσει η χώρα μας ακριβώς γι' αυτό το λόγο· γιατί εξυπηρετεί το κράτος να υπάρχουν οι ιδιωτικές υιοθεσίες.

Αυτή είναι η πραγματικότητα και πρέπει να τη λαμβάνουμε υπόψη μας. Κι εγώ τουλάχιστον προσωπικά έχω κατηγορηθεί πάρα πολύ ότι δεν σκέφτομαι το συμφέρον των υποψήφιων θετών γονέων – φυσικά, αλλά σκέφτομαι κι εκείνα τα παιδιά που δεν πρέπει να γεννιούνται κατά παραγγελία και που πρέπει να τα προστατεύσουμε.

Ένας άλλος λόγος λοιπόν που δεν εφαρμόζονται οι νόμοι είναι ότι δεν υπάρχουν εκείνες οι δομές που θα προστατεύσουν τα παιδιά. Και πρέπει να προσθέσω εδώ ότι ευτυχώς στον Πειραιά το τελευταίο διάστημα έχουν εκδοθεί και αποφάσεις οι οποίες αφαιρούν μεν την επιμέλεια από γονείς, κρατούν όμως και επιφυλάξεις απέναντι σε Συλλόγους οι οποίοι παρέχουν κρεβάτια – γιατί έτσι θα το πω – φιλοξενίας στα παιδιά. Διότι ακριβώς το κράτος δεν έχει μεριμνήσει και δεν έχει έναν κρατικό ελεγκτικό μηχανισμό ώστε να βλέπει πώς λειτουργούν αυτές οι δομές. Κι αυτό μολονότι δίνει στους εν λόγω Συλλόγους μεγάλα χρηματικά ποσά για να δραστηριοποιούνται στη χώρα μας. Ευτυχώς λοιπόν το τελευταίο χρονικό διάστημα κάποιοι λίγοι, τολμηροί όμως δικαστές είπαν “δεν γνωρίζουμε πώς λειτουργούν οι συγκεκριμένοι Σύλλογοι, έτσι δεν εγκρίνουμε την τοποθέτηση του παιδιού σε μια τέτοια δομή”.

Και για να μην πάμε μακριά: υπάρχει επίσης το θέμα των δομών στις οποίες φιλοξενούνται θύματα παράνομης διακίνησης ανθρώπων, της σωματεμπορίας δηλαδή, παιδιά και γυναίκες. Αυτές οι δομές ακόμα και σήμερα δεν έχουν κανέναν κρατικό ελεγκτικό μηχανισμό, παρότι έχει προβλεφθεί από το νόμο, παρά το γεγονός ότι λέει ο νόμος από το 2002 ότι αυτές οι δομές ελέγχονται από το κράτος. Κι όμως καμία δομή δεν έχει ποτέ ελεγχθεί γιατί δεν υπάρχει κανένας μηχανισμός. Και βεβαίως οι δομές αυτές λειτουργούν εκ των ενόντων και ο καθένας κάνει ό,τι νομίζει καλύτερο, έχοντας βέβαια να κάνει με ψυχές γυναικών και παιδιών, που τις περισσότερες φορές, κι αυτό αφορά ιδίως τις γυναίκες, όταν αποφασίσουν να φύγουν από αυτές τις δομές θα φύγουν.

Ένας ακόμη λόγος που δεν εφαρμόζονται οι νόμοι – και θα το τολμήσω να το πω – είναι η έλλειψη δια βίου εκπαίδευσης των δικαστών και των λειτουργών που υπηρετούν τη Δικαιοσύνη. Και μάλιστα το ίδιο το κράτος το έχει παραδεχθεί και γι' αυτό το λόγο, παρά το γεγονός ότι θεσπίζει νόμους, παρά το γεγονός ότι εφαρμόζονται χρόνια οι νόμοι, εκπαιδεύει αστυνόμους, εισαγγελικούς λειτουργούς, δικηγόρους, κοινωνικούς λειτουργούς και γιατρούς, ακριβώς για το πώς θα εφαρμόζουν σωστά το νόμο. Περίτρανη απόδειξη είναι ξανά ο νόμος για τη σωματεμπορία όπου από το 2002 μέχρι σήμερα έχουν γίνει πολλά σεμινάρια, με διάφορες δυσκολίες για ορισμένους από αυτούς τους κλάδους, όπως είπα, γιατί αρνούσαν να δεχτούν ότι χρειάζονται επιμορφώσεις. Άρα ένας λόγος ακόμα που δεν εφαρμόζονται οι νόμοι είναι γιατί δεν ζουν στην πραγματικότητα ή – ας μου επιτραπεί – δεν αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα οι άνθρωποι που καλούνται να τους εφαρμόσουν.

Μότο: Ένας ακόμη λόγος που δεν εφαρμόζονται οι νόμοι είναι η έλλειψη δια βίου εκπαίδευσης των δικαστών και των λειτουργών που υπηρετούν τη Δικαιοσύνη.

Θα σας φέρω ένα παράδειγμα: μιλάμε για εκμετάλλευση της ευάλωτης θέσης του θύματος σε περιπτώσεις σωματεμπορίας, αλλά αυτό είναι ιδιαίτερος δύσκολο να το καταλάβει ο μέσος συννετός άνθρωπος ή ο δικαστής, ακόμα κι αν έχει νομικές γνώσεις. Γιατί όταν βλέπει μια γυναίκα να έχει κινητό τηλέφωνο, να επικοινωνεί με τρίτους ή με τους συγγενείς της, να μην είναι κλεισμένη και αμπαρωμένη σε ένα σπίτι, να κυκλοφορεί ελεύθερη και να έχει κλειδιά ενός δωματίου, είναι πάρα πολύ δύσκολο να αντιληφθεί ότι αυτή η γυναίκα μπορεί να είναι θύμα παράνομης διακίνησης ανθρώπων. Και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο από το 2002 μέχρι και το 2006 είχαμε ελάχιστες καταδικαστικές αποφάσεις ανθρώπων που είχαν διωχθεί για το έγκλημα της παράνομης διακίνησης ανθρώπων και της σωματεμπορίας· γιατί δεν μπορούσε να γίνει αντιληπτή αυτή η αόριστη έννοια – σκοπίμως αόριστη έννοια η οποία συμβάδιζε και με διεθνείς οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών για τον ορισμό του θύματος.

Θα προσθέσω όμως και κάτι ακόμη. Έγινε προηγουμένως αναφορά στο Συνήγορο του Παιδιού και στο Συνήγορο του Πολίτη ως Ανεξάρτητες Αρχές που υπάρχουν και πρέπει να υπάρχουν γιατί το έργο που επιχειρούν να προσφέρουν είναι εξαιρετικό. Όσες φορές όμως ζητήσαμε από το Συνήγορο του Παιδιού να κάνει παρέμβαση σε υπόθεση κακοποίησης ανηλίκων η απάντησή του ήταν πάντα αρνητική γιατί δεν είναι αυτός ο ρόλος του, είναι μόνο γνωμοδοτικός. Έχουμε λοιπόν την Ανεξάρτητη Αρχή αλλά τα δικαστήρια δεν την προσκαλούν. Έχουμε, συνεπώς, και την απουσία κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων και ειδικών άλλων επιστημόνων με ευθύνη του κράτους, αλλά και αδυναμία να εφαρμόσουμε το νόμο από την πλευρά των Ανεξάρτητων Αρχών.

Μότο: Έχουμε λοιπόν και την απουσία κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων και ειδικών άλλων επιστημόνων με ευθύνη του κράτους, αλλά και αδυναμία να εφαρμόσουμε το νόμο από την πλευρά των Ανεξάρτητων Αρχών.

Τι θα μπορούσε να γίνει ώστε να διασφαλιστεί η εφαρμογή των νόμων; Μια πρώτη λύση θα ήταν να υπάρχει ένα προπαρασκευαστικό στάδιο σε κάθε Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή και να αποτελείται και από άτομα, τις ομάδες στόχου, και από εμπειρογνώμονες, οι οποίοι θα μας λένε όχι μόνον για ποιο λόγο θα νομοθετήσουν ή ότι πρέπει να νομοθετήσουν, αλλά και πώς θα εφαρμοστούν οι προβλέψεις τους στο νόμο.

Μια δεύτερη λύση θα ήταν να υπάρχει μια άλλη Ανεξάρτητη Αρχή, η οποία με έναν μηχανισμό θα ήλεγχε αν όντως εφαρμόζεται ο νόμος και αν συνάδει η εφαρμογή του με το σκοπό του νόμου. Αν πράγματι δηλαδή η αιτιολογική έκθεση θέσπισης κάποιου νόμου ταυτίζεται με τα συμπεράσματα αυτής της Ανεξάρτητης Αρχής.

Πριν αρχίσω να γράφω την ομιλία μου μίλησα με μία φίλη εισαγγελέα, η οποία είχε διατελέσει και Εισαγγελέας Ανηλίκων και μου είπε ότι “οι νόμοι καταρχήν εφαρμόζονται”. Όταν λοιπόν τη ρώτησα πώς είναι δυνατόν να εφαρμόζονται οι νόμοι και τα παιδιά να είναι στους δρόμους ή οι πρόσφυγες, οι Ρομά, οι

ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες να τυχαίνουν άνιση καταρχήν μεταχείρισης, μου είπε ότι “δεν υπάρχουν οι κρατικοί μηχανισμοί για να επιβάλλουν τους νόμους”. Θα παραπέμνω λοιπόν στο ακροτελεύτιο άρθρο του Συντάγματος που λέει πώς θα εφαρμόζονται οι νόμοι: ορίζει ότι επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων η εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος. Πηγαίνοντας ένα σκαλοπάτι παραπέρα θα πω ότι δεν εφαρμόζονται οι νόμοι γιατί υπάρχει πολιτικό κόστος, γιατί δεν υπάρχει πολιτική βούληση. Είναι πολύ απλή η απάντηση και τουλάχιστον σε ό,τι με αφορά θα πω ότι δεν εφαρμόζονται οι νόμοι σε καμία ομάδα η οποία δεν έχει δικαίωμα ψήφου, ούτε οι φυλακισμένοι έχουν, ούτε οι πρόσφυγες, ούτε οι ανήλικοι. Και γι' αυτό το Υπουργείο Υγείας που διαχειρίζεται και την πρόνοια και τα ιδρύματα, εγκρίνει πολύ λίγα χρήματα για τα ιδρύματα, αντίθετα από την πρόνοια.

Τελειώνοντας θα έλεγα ότι η λύση για όλα αυτά θα ήταν να μπορέσουμε να μιλήσουμε στα παιδιά, τα παιδιά των πρώτων τάξεων του δημοτικού και να μάθουν τι σημαίνει ευθύνη, βασικές αρχές, Δικαιοσύνη, τι σημαίνει να αναλαμβάνεις την ευθύνη. Θα παραπέμνω σε μια φράση του Ισοκράτη: “Να μην ελπίζουμε ότι αφού πράξουμε κάτι κακό δε θα γίνουμε αντιληπτοί, γιατί αν δεν το μάθουν οι άλλοι, θα το ξέρουμε εμείς”. Και του Καζαντζάκη που είναι πολύ πιο σύγχρονος: “Να μάθουμε όλοι να αγαπάμε την ευθύνη”. Γιατί μπορεί να νομίζουμε ότι ίσως και να μη σωθεί ο κόσμος αναλαμβάνοντας την ευθύνη, αλλά τουλάχιστον μπορεί, αν την αναλάβουμε, και να σωθεί.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Τελικώς ατύχησα, έπεσα σε πολύ πιο ευαίσθητο θέμα από τα τρέχοντα με τα οποία θα ασχολείτο ένας δικηγόρος και σε ένα θέμα που μας φέρνει όλους σε δύσκολη θέση, και όχι στην εύκολη θέση που είχε ο Σαϊξπηρ, τον οποίον μας θύμισε ο κ. Ρακιντζής λέγοντας ότι “ο διεφθαρμένος ελπίζει να κερδίσει τουλάχιστον όσα και ο μη διεφθαρμένος”. Δεν είναι λίγο αυτό, τουλάχιστον για έναν διεφθαρμένο. Η διαδικασία προβλέπει ερωτήσεις και συζήτηση στην οποία καλούνται να συμμετάσχουν όλοι οι ομιλητές.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Υπάρχει ο νόμος 3560/2007 ο οποίος ενσωμάτωσε στην ελληνική νομοθεσία τις προβλέψεις του Group of States against Corruption – γι' αυτό ήταν εδώ ο κ. Κοσσ νωρίτερα – και αυτή η ομάδα έχει κάνει εκθέσεις αξιολόγησης για την Ελλάδα. Έχω τη δεύτερη έκθεση και μου έκανε εντύπωση που δεν αναφέρθηκε κανείς στις παρεκκλίσεις και στην ηθελημένη αποτυχία επιβολής των προβλέψεων του Group of States against Corruption στην ελληνική νομοθεσία. Δεν υπάρχουν οι μηχανισμοί λοιπόν – ενώ προβλέπονται στη Συνθήκη – δεν υπάρχουν οι μηχανισμοί για την προστασία των 'whistle-blowers' (πληροφοριοδοτών) που είναι κάτι πολύ σημαντικό, κι αυτή η παράλειψη έχει αναφερθεί επανειλημμένα στις εκθέσεις του ΟΟΣΑ.

Το δεύτερο που θα ήθελα να σχολιάσω είναι ότι η αναφορά που έγινε για την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν συνάδει με τη βοήθεια που παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση στην Ελλάδα σε θέματα διαφθοράς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επανειλημμένα προσπαθήσει να βοηθήσει την Ελλάδα, απλά εδώ υπάρχει το τείχος που δεν

θέλει τη βοήθεια, έτσι; Και αυτά θα τα μεταφέρω και στον κ. Μπαρόζο. Να το ξέρετε, αυτά τα οποία ειπώθηκαν σήμερα από επίσημα πρόσωπα της Ελληνικής Πολιτείας θα τα μεταφέρω στον κ. Μπαρόζο.

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Να μην τα ξεχάσετε όταν ο κ. Βενιζέλος ασκήσει εξουσία ξανά, θα είναι πιο χρήσιμο να του τα μεταφέρετε τότε.

Ε. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ: Θα ήθελα να ρωτήσω τον κ. Ρακιντζή – επειδή αναφέρθηκε σε εσωτερική κινητικότητα –, κατά πόσον νομίζει ότι η άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων θα βελτιώσει τη διαφάνεια;

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Είπε η κα Γκλεγκλέ ότι πρέπει να μάθουν τα παιδιά στο δημοτικό σχολείο να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους και ότι ο Καζαντζάκης μας συνιστά “να αναλάβουμε τις ευθύνες μας”. Μα είναι δυνατόν τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τι σημαίνει ευθύνη; Δεν καταλαβαίνω τι μου λέτε... Πράγματι η ψυχή του προβλήματος είναι εκεί, αλλά ποιοι δάσκαλοι θα περάσουν αυτό το μήνυμα και θα πείσουν τα παιδιά, όταν βλέπουν γύρω τους ή στο σπίτι ή οπουδήποτε αλλού κάθε άλλο παρά υπευθυνότητα; Γιατί ζητάμε τέτοια πράγματα, γιατί πάμε στο όνειρο;

Το δεύτερο: θα ήθελα κ. Παπαδημητρίου, που είπατε ότι σας ανησυχεί αυτή η αύξηση της συζήτησης γύρω από τη διαφθορά, να μου πείτε μήπως σας θυμίζει τον Λάο Τσε που έλεγε ότι “όπου μιλάμε πολύ για ηθική ακμάζει η ανηθικότητα και όπου μιλάμε πολύ για Δικαιοσύνη ακμάζει η αδικία”.

Και το τελευταίο: αυτό το κουτί καταγγελιών είναι το πρόβλημά μου αυτό το μήνα. Θέλω να κάνω καταγγελία ενός Αλβανού που πέντε χρόνια με ταλαιπωρεί, χύνει τους βόθρους στο κτήμα μου και δεν τολμάω γιατί η αλβανική μαφία είναι η πιο φτηνή μαφία. Καταλαβαίνετε τι εννοώ... Κι αυτό απευθύνεται στον κ. Επιθεωρητή ακόμα περισσότερο, γιατί είναι η μοναδική ευκαιρία που μπορώ να σας πω το αίτημά μου: ποιος θα τους διαπαιδαγωγήσει αυτό το ενάμισι εκατομμύριο των οικονομικών μεταναστών;

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Τα τελευταία χρόνια έχουν βγει πάρα πολλά σκάνδαλα διαφθοράς τα οποία έχουν συζητηθεί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης που αφορούσαν και το υψηλό επίπεδο κρατικής εξουσίας και τους δημοσίους υπαλλήλους, και καθημερινά βλέπουμε φορείς, πολεοδομίες και λοιπά. Πρώτον, ως πολίτης ρωτάω: ειλικρινά δε γνωρίζω την κατάληξη αυτών των συλλήψεων, περιστατικών ή αποπομπών. Δηλαδή έχει καταδικαστεί κάποιος, έχει πληρώσει κάποιος, υπάρχει κάποια ποινή; Και δεύτερο ερώτημα: εάν πιστεύετε ότι γίνονται ουσιαστικά βήματα κατά της πάταξης της διαφθοράς ή είναι απλά κινήσεις εντυπωσιασμού για να ξεφουσκώσει λίγο η κοινωνική κατακραυγή.

ΧΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Είμαι τέως Ελεγκτής Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης και Επιθεωρητής της Εθνικής Αμύνης. Ασχολούμαι με τη Δημόσια Διοίκηση πολλά χρόνια, 34 εν ενεργεία και 9 συνταξιούχος. Φυσικά δεν είναι εδώ οι Υπουργοί και μάλιστα ο κ. Παυλόπουλος που ρώτησε “το θέμα είναι τώρα τι κάνουμε;” και που θα μπορούσε να πάρει κάποια απάντηση καθώς έχω να αναφέρω κάτι σημαντικό.

Η αποθράσυνση, πλέον, των δημοσίων υπαλλήλων έχει φτάσει σε τέτοιο βαθμό που για πρώτη φορά στη ζωή μου αναγκάστηκα να κάνω καταγγελία σε Πρωθυπουργό, Υπουργό, Εισαγγελέα Αρείου Πάγου και αρχηγούς κομμάτων, για να δω αν υπάρχει η ευαισθησία και αν μπορούν πλέον να σταματήσουν την αποθράσυνση ορισμένων δημοσίων υπαλλήλων. Πέρα από την αναφορά των παρανομιών που αποτελούν φοβερές παραβάσεις σε Σύνταγμα, αποφάσεις Αρείου Πάγου και τα λοιπά, αναγκάστηκα και τους υπέβαλα ένα ερώτημα, σε όλους το ίδιο: “Εάν ισχύει το Ελληνικό Σύνταγμα σε συγκεκριμένο νομό και οι νόμοι του ελληνικού κράτους”. Εάν ναι, οφείλει ο καθένας από τη δική του πλευρά, είτε από την πλευρά της Δικαιοσύνης να πράξει αναλόγως. Κι αυτό αφορούσε προφανώς και τους Υπουργούς.

Και ρωτώ τι μπορεί να γίνει. Δεν ακούστηκε από κανέναν πρόταση, ενώ αυτό ήταν που θα έπρεπε να πούμε. Κατ' εμέ επιβάλλεται σύσταση Επιτρόπου Δημόσιας Διοίκησης, όπως υπάρχει στην Κύπρο, μόνον που εκεί είναι υποκείμενος στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ενώ εδώ θα έπρεπε να είναι υποκείμενος στον Πρωθυπουργό.

Οι εκθέσεις, οι προτάσεις κι όλα όσα αφορούν τις παρανομίες κατατίθενται στο Υπουργικό Συμβούλιο, έτσι προβλέπει η εκεί νομοθεσία, και στην περίπτωση αυτή αυτομάτως – θέλει δε θέλει ο Υπουργός – την παράνομη πράξη του υπαλλήλου στο Υπουργείο του την 'εκτελεί' ή διαφορετικά – να χρησιμοποιήσω τη λέξη – 'εκτελείται' ο ίδιος. Κάτι αντίστοιχο θα πρέπει να υπάρξει κι εδώ: είναι η μοναδική λύση ώστε από την 63η θέση της Ελλάδας στη διεθνή κατάταξη που ακούσαμε να φτάσουμε στην πρώτη δεκάδα.

Κα ΣΑΡΑΝΤΙΤΗ: Είμαι αντιπρόεδρος της Ομοσπονδίας Καταναλωτών Ελλάδος, το γνωστό παλιά ως INKA που ίδρυσε ο Χάρης Κουρής. Εκείνο που θα ήθελα να ρωτήσω είναι – και θα προτιμούσα να μου απαντήσετε αν έχετε και δράση – ποια είναι η θέση της Διεθνούς Διαφάνειας για τα λόμπι, τα εμπορικά και βιομηχανικά, όταν μάλιστα γνωρίζουμε ότι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τους έχουν δώσει μέχρι και γραφείο και ότι τα λόμπι αυτά είναι συνεργοί, σημαντικοί παράγοντες στη διατήρηση της αδιαφάνειας;

Ε. ΓΚΛΕΓΚΛΕ: Η ερώτηση ήταν πως ζητάμε από τα παιδιά να αναλάβουν την ευθύνη. Τα παιδιά σαφώς δεν μπορούν να αναλάβουν καμία ευθύνη παρά μόνο όταν γίνουν ενήλικες. Μέχρι τότε όμως θα πρέπει να διαπαιδαγωγηθούν έτσι κι αυτή είναι η μόνη ελπίδα: να διαπαιδαγωγηθούν έτσι από πάρα πολύ μικρή ηλικία. Δεν ξέρω ποιος θα βρεθεί, θέλω να πιστεύω ότι υπάρχουν κάποιοι οι οποίοι δεν είναι διεφθαρμένοι, οι οποίοι έχουν παιδεία και θα μπορέσουν να τη μεταλαμπαδεύσουν. Αν δεν υπάρχουν έχουμε χάσει. Μόνο αυτή είναι η ελπίδα μας, μόνο τα παιδιά και νομίζω ότι μόνο αυτό το μέτρο υπάρχει, κανένα άλλο δεν είναι αποτελεσματικό.

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Νομίζω ότι αυτή ήταν άλλωστε και η παρατήρηση που έκανε ο κ. Παπαποστόλου, για τα παιδιά και την παιδεία. Και είναι πολύ σωστή κι εκεί πρέπει να πέσει πολύ βάρος.

Α. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Η ερώτηση ήταν γιατί δεν συμμορφωθήκαμε προς τις αποφάσεις της GRECO. Η GRECO είχε έρθει δύο φορές στην Ελλάδα, έκανε μια έκθεση αξιολόγησης, έκανε αρκετές προτάσεις – περίπου 14 πρέπει να ήταν – και έχουμε συμμορφωθεί κατά το 95% που ξέρω. Το θέμα το χειρίζεται το

Υπουργείο Εσωτερικών και το θέμα των πληροφοριοδοτών κατά κάποιο τρόπο καλύπτεται από άλλους νόμους, σε ό,τι αφορά τα φορολογικά όμως δεν καλύπτεται.

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Το βασικό ερώτημα που θα ήθελα να απαντήσετε εγώ είναι πώς προστατεύεται αυτός ο οποίος θα 'καρφώσει' όπως το λέμε στην ελληνική – για να μην το λέμε whistle-blower στα αγγλικά.

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Αν καρφώσει φορολογικό αδίκημα;

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Όχι μόνο αυτό και οτιδήποτε άλλο.

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Δυστυχώς είμαστε Ελλάδα. Να σας πω ένα πολύ απλό: όταν δικάσαμε τη 17η Νοέμβρη, είχε προβλεφθεί ειδική προστασία των μαρτύρων, δύο μαρτύρων που τους είχαν βάλει σε ειδικό χώρο και δεν είχαν ανακοινώσει το όνομά τους. Κι όμως στην εκφώνηση των μαρτύρων αναφέρθηκε το όνομά τους, εκφωνήθηκαν κανονικά – Ελλάδα είναι.

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Επίσης σας τέθηκε το ερώτημα κατά πόσον η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων ευνοεί την κατάσταση την οποία ζούμε.

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Αυτό είναι γεγονός. Υπάρχει και το κλασικό ανέκδοτο του Κλεμανσώ περί τράγου: η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων πρέπει να υπάρχει για να μην έχουμε την Πλατεία Κλαυθμώνος αλλά να μη γίνεται κατάχρηση. Και δυστυχώς γίνεται κατάχρηση για πολλούς λόγους. Πρώτον υπάρχει το θέμα των εκθέσεων αξιολογήσεως: όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι άριστοι ή υπεράριστοι, έχουν βαθμολογία άριστα, ελάχιστοι δεν έχουν. Συνεπώς κανείς προϊστάμενος δε ζητάει την απόλυση δημοσίου υπαλλήλου για ανεπάρκεια ή ανικανότητα. Έχουμε ανθρώπους οι οποίοι έχουν χρόνια να δουλέψουν λόγω αναπηρίας και δεν περνάνε από τις Υγειονομικές Επιτροπές να κριθούν ανίκανοι προς εργασία και να απολυθούν. Υπάρχουν άνθρωποι που απουσιάζουν, δεν τους ξέρουμε, έχουμε δημοσίους υπαλλήλους που δεν τους ξέρει κανείς. Λοιπόν είναι θέμα υπευθυνότητας των προϊσταμένων. Νόμοι υπάρχουν αλλά πρέπει να ξεκινήσουμε από μηδενική βάση. Δεν πρέπει να βαθμολογούνται όλοι με άριστα, πρέπει να μπει μία ποσόστωση. Ο προϊστάμενος που κάνει τις εκθέσεις πώς μπορεί να βάζει σε όλους άριστα; Πρέπει να βάλει σε ένα ποσοστό 10%- 20% άριστα και να γίνονται συμβούλια επιλογών και στις επιλογές να απομακρύνονται οι υπάλληλοι που δεν αποδίδουν.

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Θα χρειαστούμε όμως τότε μια διάταξη προστασίας των προϊσταμένων που βαθμολογούν αντικειμενικά τους υπαλλήλους.

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Προστασίας των προϊσταμένων και τα λοιπά. Δεν είναι εύκολα πράγματα αυτά.

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Ωραία. Πάντως εγώ είχα πάντοτε την απορία κ. Ρακιντζή, διαβάζοντας τις δικές σας εκθέσεις, εάν στην επόμενη έκθεση θα μπορούσατε να περιλαμβάνετε κι ένα follow up για τα όσα καταγγείλατε το προηγούμενο διάστημα.

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Άλλο πρόβλημα είναι αυτό.

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Βέβαια, θα καταντήσει να είναι τόσο μεγάλη η έκθεση...

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Δεν υπάρχει follow up στην Ελλάδα και δεν υπάρχει και μνήμη. Όλοι οι Έλληνες έχουν πολύ μικρή μνήμη, δεν θυμούνται τίποτα. Γίνεται ένα επεισόδιο, γράφουν οι εφημερίδες, την άλλη μέρα κανείς δε θυμάται τίποτα. Τον βλέπεις στο δρόμο και θεωρείται επώνυμος και μπορεί να είχε κάνει φόνο ή οποιαδήποτε κατάχρηση χωρίς να θυμάται τις συνέπειες γιατί είναι επώνυμος.

Κ. ΜΠΑΚΟΥΡΗΣ: Θα ήθελα να πω για την προστασία του μάρτυρα διότι έχουμε ειλημμένη υποχρέωση...

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Από την GRECO, ναι.

Κ. ΜΠΑΚΟΥΡΗΣ: Έχουμε και από τη Σύμβαση περί Διαφθοράς από τα Ηνωμένα Έθνη, η οποία κατά το κομμάτι της που έχει σχέση με τη φορολογία λέει ότι κανονικά πρέπει να υπάρχει ένας νόμος ο οποίος να μπορεί να προστατεύει και να ενθαρρύνει την ιδέα του να έχουμε whistle-blowers. Διότι στην ουσία ένας από τους τρόπους καταπολέμησης της διαφθοράς είναι κάποιος να μας πει πώς γίνονται οι πράξεις.

Σε άλλες χώρες, εκεί που έχουν ένα επιτυχημένο σε κάποιο βαθμό τέτοιο σύστημα, αυτοί που πληροφορούν προστατεύονται, και κάποιες φορές όχι μόνο ενθαρρύνονται αλλά και τιμώνται. Χρειαζόμαστε λοιπόν κάτι ανάλογο ώστε να αλλάξει η κουλτούρα και να μπορούμε πραγματικά να έχουμε ένα σύστημα όπου θα είμαστε σε θέση να πληροφορούμεθα και να καταγγέλλεται η διαφθορά. Αλλά αυτό δεν θέλουν ακόμη οι πολιτικοί να το κάνουν, γιατί παραμένει στην Ελλάδα η αντίληψη του “πώς είναι δυνατόν να προστατεύσουμε τον 'ρουφιάνο’”. Δεν θέλει ο Έλληνας την έννοια του 'ρουφιάνου'. Επομένως δεν ξέρω πώς θα το ξεπεράσουμε...

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Δεν είναι ακριβώς θέμα 'ρουφιάνου', υπάρχουν διατάξεις του Ποινικού Κώδικα περί ψευδορκίας, ψευδής καταμνήσεως. Όποιος μάρτυς καταθέτει υπόκειται στα ποινικά δικαστήρια και σε μήνυση για ψευδορκία, και όποιος κάνει καταγγελία υπόκειται στην ψευδή καταμνήυση. Γι' αυτό θα πρέπει να ξεκαθαρίσει ο νόμος, να γίνεται ένα φιλτράρισμα κι αυτά να αφορούν μόνο τα κρίσιμα ζητήματα. Δηλαδή δεν μπορεί να λες “είδα το αυτοκίνητο, ήταν πράσινο” και δεν ήταν πράσινο, ήταν βεραμάν, και να έρχεται ο δικηγόρος και να λέει ψευδόρκηση. Ούτε να λες “ήταν περίπου πενήντα ετών” και δεν ήταν πενήντα, ήταν εξήντα, και να καταδικάζεται ο άλλος για ψευδορκία.

Ε. ΓΚΛΕΓΚΛΕ: Όχι, δεν είναι έτσι.

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Όχι, έτσι είναι και χειρότερα. Γι' αυτό πρέπει να είναι αξιόλογα, κρίσιμα τα ζητήματα κι όχι για την κάθε κατάθεση να υπόκειται ο άλλος στην απειλή της ψευδορκίας. Επιπλέον θα πρέπει πριν ασκηθεί η καταμήνυση να έχει κριθεί η μήνυση – που έχει περάσει ως προς αυτό ο νόμος και παρέχει μια προστασία: δεν εξετάζεται καμία καταγγελία ή μήνυση για ψευδή καταμήνυση αν δεν έχει τελειώσει η κύρια υπόθεση της μηνύσεως.

ΜΠ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Κ. Ρακιντζή, θα δώσετε μια τελευταία απάντηση για τα λόμπι; Η ερώτηση ήταν εάν το λόμπινγκ που απέκτησε και γραφεία πρέπει να είναι ενσωματωμένο στη λήψη των αποφάσεων ή πρέπει να καταδικάζεται.

Λ. ΡΑΚΙΝΤΖΗΣ: Αυτά είναι θέματα της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού τα ελέγχει αυτά, αν υπάρχει καρτέλ ή όχι.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΕΛΛΑΣ 2008 - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

**Η μεικτή εικόνα των πορισμάτων της δεύτερης εθνικής έρευνας για τη διαφθορά στην Ελλάδα:
αύξηση του προβλήματος αλλά και απουσία ιδεολογικής νομιμοποίησης**

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΥΡΗΣ

Το πρώτο σκέλος της ομιλίας μου αφορά το ερευνητικό έργο της Διεθνούς Διαφάνειας και την ειδικότερη συνεισφορά του ελληνικού τμήματος. Το δεύτερο σκέλος παρουσιάζει μία συμπύκνωση των ερευνητικών πορισμάτων στα οποία έχουμε καταλήξει με βάση τη μέτρηση της κοινής γνώμης: θα σας μεταφέρω δηλαδή τα βασικά πορίσματα της φετινής έρευνας. Και το τρίτο σκέλος θα έχει να κάνει με τις στάσεις της ελληνικής κοινωνίας, των Ελλήνων πολιτών, απέναντι στο φαινόμενο της διαφθοράς: θα περιγράψω συνοπτικά τις διάχυτες αντιλήψεις που βρίσκουμε στην έρευνά μας και βεβαίως θα τεθεί το ερώτημα κατά πόσον, με βάση αυτά τα ευρήματα, μπορούμε να αισιοδοξούμε ή όχι.

Και καταρχήν ξεκινώ από τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιεί η Διεθνής Διαφάνεια. Να σημειώσω εν πρώτοις ότι το ζήτημα του επιστημονικού ορισμού της διαφθοράς, πολύ δε περισσότερο το ζήτημα της εμπειρικής της μέτρησης, δεν είναι κάτι το αυτονόητο. Είναι αρκετά σύνθετο και εν πάση περιπτώσει, ειδικά στην Ελλάδα, ερευνητικά δεν έχουμε επαρκή συσσωρευμένη εμπειρία, όπως φυσικά και σε άλλα θέματα, αλλά και σε αυτό που είναι και ακανθώδες.

Η Διεθνής Διαφάνεια για την ποσοτική και ποιοτική αποτίμηση του φαινομένου της διαφθοράς χρησιμοποιεί τρία βασικά εργαλεία. Το πρώτο είναι ο Δείκτης Αντιλήψεων για τη Διαφθορά, το γνωστό CPI, στο οποίο η χώρα μας κατέχει μία θέση αρκετά χαμηλή. Αυτός ο δείκτης υποδεικνύει και μία επιδείνωση της διεθνούς κατάταξης της χώρας. Επομένως, ο συγκεκριμένος δείκτης έχει σαφώς μία συγκριτική σημασία κι αυτή τη στιγμή είναι αρκετά πολύτιμος καθώς μας παρέχει μια συγκριτική εικόνα του φαινομένου της διαφθοράς σε διάφορες χώρες. Το δεύτερο ερευνητικό εργαλείο της Διεθνούς Διαφάνειας είναι το Παγκόσμιο Βαρόμετρο για τη Διαφθορά και το τρίτο είναι ο Δείκτης Χρηματισμού, το Bribe - Payers Index.

Ο πρώτος δείκτης βασίζεται σε έρευνες ειδικού πληθυσμού, καταγράφει τις εκτιμήσεις του επιχειρηματικού κόσμου και ειδικών αναλυτών και το 2008 κάλυψε 180 χώρες παγκοσμίως, δηλαδή ένα πολύ μεγάλο μέρος των κρατών της παγκόσμιας κοινότητας. Είναι ένας σύνθετος δείκτης ο οποίος προκύπτει από συνδυασμό ερευνών και για να συμπεριληφθεί μία χώρα σε αυτόν πρέπει να διατίθενται τουλάχιστον τρεις έρευνες ή τρεις πηγές στοιχείων γι' αυτήν.

Ο Δείκτης Χρηματισμού βασίζεται κι αυτός σε έρευνες ειδικού πληθυσμού. Το 2008 κάλυψε 26 χώρες, αν και η πρώτη μέτρηση είχε καλύψει πολύ περισσότερες. Στην ουσία ο δείκτης αυτός αποτυπώνει μία κατάταξη των μεγαλύτερων εξαγωγικών χωρών – 22 αυτή τη στιγμή κατά την τελευταία μέτρηση – με βάση την τάση των πολυεθνικών τους επιχειρήσεων να δωροδοκούν κρατικούς αξιωματούχους όταν δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό. Η έρευνα πραγματοποιείται μεταξύ ανωτάτων στελεχών επιχειρήσεων, επιμελητηρίων, τραπεζών στις χώρες υποδοχής και αφορά τη δραστηριότητα των πολυεθνικών εταιρειών.

Τέλος, το Παγκόσμιο Βαρόμετρο για τη Διαφθορά είναι έρευνα κοινής γνώμης. Διεξάγεται από το 2003, το 2007 κάλυψε 60 χώρες και στην ουσία διερευνά τις αντιλήψεις της κοινής γνώμης σχετικά με τη διαφθορά παρέχοντας γενικές ενδείξεις για το φαινόμενο. Αυτή η μέτρηση διεξάγεται και στην Ελλάδα, αλλά έχει ορισμένα στοιχεία που πρέπει να συγκρατήσουμε: χρησιμοποιεί μικρό μέγεθος δείγματος, 1000 άτομα, καλύπτει μόνο τις αστικές περιοχές που αποτελούν με βάση την τελευταία διαθέσιμη απογραφή μας, του 2001, το 62% του πληθυσμού της χώρας και για λόγους συγκρισιμότητας σε διεθνές επίπεδο παρέχει στοιχεία μόνο για ορισμένους επιλεγμένους φορείς του δημοσίου, ενώ στην ουσία δίνει έμφαση στις υποκειμενικές αντιλήψεις των ατόμων και τις παραστάσεις των πολιτών περί διαφθοράς.

Με βάση αυτές τις σκέψεις ωρίμασε στο ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Διαφάνειας η ιδέα να προχωρήσει σε μία αυτοτελή έρευνα, μια εθνική έρευνα για τη διαφθορά στην Ελλάδα, για την οποία έχει προηγηθεί αρκετή συζήτηση. Και η έρευνα αυτή υλοποιείται τα τελευταία χρόνια από το ελληνικό τμήμα.

Ποια είναι η επιστημονική συνεισφορά της εν λόγω έρευνας; Καταρχήν να πούμε ότι αποτελεί μια ερευνητική πρωτοβουλία του ελληνικού τμήματος, κάτι που δεν παρουσιάζεται, δεν είναι ο κανόνας για τα επιμέρους τμήματα της Διεθνούς Διαφάνειας.

Μότο: Η εθνική έρευνα για τη διαφθορά στην Ελλάδα αποτελεί μια ερευνητική πρωτοβουλία του ελληνικού τμήματος της Διεθνούς Διαφάνειας και βοηθά στην αποτύπωση των ιδιαιτεροτήτων του φαινομένου στη χώρα μας. Η έρευνα αυτή βασίζεται σε μεγάλο δείγμα 6.000 ατόμων το οποίο επιτρέπει τη λεπτομερέστερη, σαφώς, καταγραφή του φαινομένου.

Δεύτερον, έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα και βοηθά στην αποτύπωση των ιδιαιτεροτήτων του φαινομένου στη χώρα μας, επομένως συμπληρώνει τα υπάρχοντα ερευνητικά εργαλεία. Κυρίως δίνει έμφαση στα πραγματολογικά δεδομένα του προβλήματος και λιγότερο στις κοινωνικές αντιλήψεις. Φέτος βέβαια καινοτομήσαμε και συμπεριλάβαμε ένα ανεξάρτητο τμήμα της έρευνας που αφορά πράγματα τα οποία δεν είχαν μετρηθεί άλλη φορά και θα σας πω στη συνέχεια.

Τρίτον, η έρευνα αυτή βασίζεται σε μεγάλο δείγμα το οποίο επιτρέπει τη λεπτομερέστερη, σαφώς, καταγραφή του φαινομένου: χρησιμοποιούμε δείγμα 6.000 ατόμων. Επίσης για πρώτη φορά η έρευνα διεξήχθη καθ' όλη τη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του έτους, και για το λόγο ότι υποθέτουμε πως το φαινόμενο της διαφθοράς έχει και εποχικότητα. Ακολουθεί δηλαδή ενδεχομένως τον πολιτικό κύκλο, τον οικονομικό κύκλο, και προσπαθούμε να συλλέξουμε δεδομένα που θα μας επιτρέψουν να διερευνήσουμε και αυτή την παράμετρο του μεγέθους που λέγεται διαφθορά.

Τέταρτο χαρακτηριστικό της έρευνας του ελληνικού τμήματος της Διεθνούς Διαφάνειας είναι ότι παρέχει πληροφορίες όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο, αλλά και στο επίπεδο του νοικοκυριού. Πέμπτο, ότι καλύπτει το σύνολο της χώρας: δηλαδή εκτός από τις αστικές περιοχές η έρευνα διεξάγεται και στις ημιαστικές και στις αγροτικές, κατά συνέπεια θεωρούμε ότι είναι αντιπροσωπευτικότερη του γενικού πληθυσμού της χώρας.

Λόγω και του διευρυμένου δείγματος που χρησιμοποιούμε, αλλά και της μεθοδολογίας που ακολουθούμε, δηλαδή την ανοικτή ερώτηση, καταγράφουμε το σύνολο των φορέων του δημοσίου τομέα στους οποίους παρουσιάζεται το φαινόμενο καθώς και του ιδιωτικού τομέα, όπου για πρώτη φορά κάναμε μετρήσεις τα δύο

τελευταία χρόνια. Επίσης έχουμε τη δυνατότητα να συλλέγουμε, ενδεικτικά φυσικά, καταρχήν πληροφορίες για τα χρηματικά ποσά για τα οποία συζητάμε.

Τι μετράει εν τέλει η εθνική έρευνα τη Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάς για τη διαφθορά; Μετράει μια σειρά από παραμέτρους:

- Πρώτον, την έκταση του φαινομένου.
- Δεύτερον, τον χρόνο στον οποίο συνέβη το περιστατικό διαφθοράς. Επομένως η πρόθεσή μας και η υπόθεση είναι να μπορέσουμε να συγκροτήσουμε, εάν αυτή η έρευνα επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο, μία χρονοσειρά, που ελλείπει παντελώς από την Ελλάδα – δεν υπάρχει ερευνητικό κέντρο που να παρέχει τέτοια στοιχεία και να συλλέγει τέτοια στοιχεία – ακριβώς για να παρακολουθήσουμε διαχρονικά τις διακυμάνσεις του φαινομένου.

Μότο: Πρόθεσή μας είναι να συγκροτήσουμε μία χρονοσειρά, που ελλείπει παντελώς από την Ελλάδα, ακριβώς για να παρακολουθήσουμε διαχρονικά τις διακυμάνσεις του φαινομένου.

- Τρίτον, τον χώρο, είτε υπηρεσία στον δημόσιο τομέα είτε επιχείρηση στον ιδιωτικό τομέα καθώς και την υπόθεση, όπως και το χρηματικό ποσό: δηλαδή και το τι αφορά αυτή η υπόθεση, για ποιο λόγο ζητήθηκαν τα χρήματα, αλλά και τα ποσά τα οποία ζητήθηκαν, πάλι, ξαναλέω, με αυθόρμητες απαντήσεις.

Επομένως ποια είναι η σημασία της έρευνας; Πιστεύω ότι πρώτα απ' όλα μας επιτρέπει να έχουμε μια ποσοτική εκτίμηση για το μέγεθος της κοινωνικής διαφθοράς που πλήττει σήμερα τη χώρα μας τόσο σε επίπεδο ατόμων όσο και σε επίπεδο νοικοκυριών. Βεβαίως να διευκρινίσουμε ότι εδώ αναφερόμαστε στην κοινωνική διαφθορά, στη μικροδιαφθορά. Μια τέτοιου τύπου έρευνα δεν μπορεί να αποκαλύψει το μέγεθος των φαινομένων της διαπλοκής ή κάποιες πλευρές της παραοικονομίας που όλοι γνωρίζουμε. Είναι έρευνα κοινής γνώμης και αυτό είναι το εργαλείο το οποίο διαθέτουμε.

Το δεύτερο, πολύτιμο κατά τη γνώμη μου, στοιχείο που προκύπτει είναι ότι έχουμε για πρώτη φορά μια αναλυτική χαρτογράφηση, έναν 'χάρτη της διαφθοράς' αν θέλετε, δηλαδή τον εντοπισμό όλων των κοινωνικών χώρων στους οποίους καταγράφεται. Διότι οι πολίτες δηλώνουν ότι έχουν εμπειρία τέτοιου τύπου τόσο, ξαναλέω, στον δημόσιο τομέα όσο και στον ιδιωτικό. Και η συγκεκριμένη πληροφορία είναι χρήσιμη στους φορείς που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της διαφθοράς.

Επίσης σημαντικά θεωρώ τα στοιχεία σχετικά με το ύψος του μέσου χρηματικού ποσού που ζητείται για την παράνομη συναλλαγή. Έχει, νομίζω, μια σημασία αυτή η μέτρηση διότι μας επιτρέπει να έχουμε και μία εκτίμηση συνολικότερη για κάποια ποσά.

Πολύ συμπυκνωμένα θα σας παρουσιάσω τώρα τα βασικά ευρήματα της φετινής έρευνας που έχουν παρουσιαστεί αναλυτικά, έχουν δοθεί στη δημοσιότητα και υπάρχουν στην ιστοσελίδα της Διεθνούς Διαφάνειας. Μετράμε δύο πράγματα: καταρχήν τα συνολικά περιστατικά της διαφθοράς στον δημόσιο τομέα και στον ιδιωτικό και τη συνολική διαφθορά, ανεξάρτητα από το έτος που συνέβη το περιστατικό. Μετράμε επίσης αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία για τη διαχρονική παρακολούθηση της έρευνας: τα περιστατικά κατά έτος.

Προτείνω να επιμείνουμε στη δεξιά πλευρά του Διαγράμματος 8: μας δείχνει τα ποσοστά των νοικοκυριών που αναφέρουν περιστατικά διαφθοράς, κι αυτό σημαίνει ότι το 2007 το 12,3% των νοικοκυριών είχαν αναφέρει ότι έχουν πέσει θύματα διαφθοράς, ότι τους είχαν ζητηθεί χρήματα, και ότι το 2008 το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 13,5%. Η αύξηση 1,2% είναι πολύ σημαντική. Δεν έχουμε να κάνουμε με γνώμες, αλλά με ένα οικονομικό στην ουσία μέγεθος, επομένως μεταβολές της τάξης του 1% έχουν σημασία. Βλέπουμε συνεπώς πως η διαφθορά αυξάνεται, τα περιστατικά διαφθοράς αυξάνονται και στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, και πως υπάρχει και ένα ποσοστό νοικοκυριών που δηλώνει ότι έχουν πέσει θύματα διαφθοράς τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Μότο: Το 2007 το 12,3% των νοικοκυριών είχαν αναφέρει ότι έχουν πέσει θύματα διαφθοράς και το 2008 το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 13,5%. Η αύξηση 1,2% είναι πολύ σημαντική αφού δεν έχουμε να κάνουμε με γνώμες, αλλά με ένα οικονομικό στην ουσία μέγεθος.

Στο Διάγραμμα 9 καταγράφεται η υπηρεσία περιστατικού: ποιος είναι ο χώρος όπου παρουσιάζονται τα περιστατικά. Συγκρατώ εδώ – για να μη δημιουργούμε πλασματικές εικόνες – ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών, το 80%, απαντά ότι δεν μου έχει τύχει τέτοιο πράγμα. Επομένως να μην το ξεχνάμε αυτό και θα επανέλθω σε αυτό αργότερα. Οπότε στην ουσία μιλάμε για ένα 10-13% που τους έχουν ζητηθεί χρηματικά ποσά. Ας δούμε λοιπόν επί αυτών που τους έχουν ζητηθεί: στο δείγμα των 6.000 ατόμων από 514 άτομα που ήταν το 2007 είναι 580 άτομα το 2008. Αυτή είναι η βάση μας στο συγκεκριμένο, αυτά είναι τα νοικοκυριά τα οποία αναφέρουν περιστατικά διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Λιγότερα, αλλά όπως βλέπετε υπαρκτά, και το 2007 και το 2008 είναι τα περιστατικά που αναφέρονται για τον ιδιωτικό τομέα.

Η επανάληψη της έρευνας φέτος μας επιτρέπει να είμαστε περισσότερο σίγουροι και για την προηγούμενη έρευνα. Όταν δηλαδή πραγματοποιήσαμε την έρευνα για πρώτη φορά το 2007 δεν ήμασταν σίγουροι αν αυτά τα ευρήματα ήταν τυχαία, εάν ήταν συμπτωματικά. Η επανάληψη της έρευνας επιβεβαιώνει τις τάσεις και μας επιτρέπει να είμαστε πιο σίγουροι για τα πορίσματα που διατυπώνουμε, ακριβώς επειδή προκύπτει λίγο πολύ ένα σχήμα που επιβεβαιώνεται και τις δύο χρονιές.

Διαπιστώνουμε επίσης σε ό,τι αφορά τον 'χάρτη της διαφθοράς' ότι στο δημόσιο τομέα το ένα τρίτο των περιπτώσεων αφορά τα Νοσοκομεία – τα οποία είναι στο ίδιο ποσοστό και τις δύο χρονιές – τις Εφορίες, τις Πολεοδομίες, ακολουθούν το Υπουργείο Μεταφορών, Νομαρχίες και μια σειρά από φορείς του δημοσίου. Αντίστοιχα στον ιδιωτικό τομέα η πλειοψηφία των περιπτώσεων πάλι αφορά τα Νοσοκομεία, το χώρο της Υγείας, το χώρο της Δικαιοσύνης όπου εμφανίζεται στους διαμεσολαβητές, δηλαδή στους νομικούς και στους δικηγόρους, στις Τράπεζες, στα ιατρεία, που αυτά μπορούν να αθροιστούν – επομένως βλέπουμε πως η σημασία της Υγείας είναι ακόμα μεγαλύτερη – αλλά και πάλι μια σειρά επαγγελματιών που αφορούν είτε το αυτοκίνητο, είτε την οικοδομή και τις κατασκευές γενικότερα. Επομένως έχουμε μια πολύ αναλυτική χαρτογράφηση των χωρών της διαφθοράς.

Μότο: Διαπιστώνουμε σε ό,τι αφορά τον 'χάρτη της διαφθοράς' ότι στο δημόσιο τομέα το ένα τρίτο των περιπτώσεων αφορά τα Νοσοκομεία – τα οποία είναι στο ίδιο ποσοστό και τις δύο χρονιές. Αντίστοιχα

στον ιδιωτικό τομέα η πλειοψηφία των περιπτώσεων αφορά τα Νοσοκομεία. Επομένως βλέπουμε πως η σημασία της Υγείας είναι ακόμα μεγαλύτερη.

Σε ό,τι αφορά τα ζητηθέντα χρηματικά ποσά σε περιστατικά διαφθοράς που αποτυπώνονται στο Διάγραμμα 11: Βλέπουμε ότι στο δημόσιο τομέα από τους ερωτώμενους στους οποίους έτυχε να απαντήσουν στην έρευνα του 2008 ζητήθηκαν συνολικά 439.542 ευρώ – αυτά τα ποσά δηλώνουν οι ίδιοι ότι τους ζητήθηκαν για υποθέσεις στον δημόσιο τομέα. Στον ιδιωτικό τομέα πάλι το αντίστοιχο συνολικό ποσό που ζητήθηκε ήταν 382.070 ευρώ. Από αυτά μπορεί να υπολογίσει κανείς τους μέσους όρους λαμβάνοντας μια εμπειρική ένδειξη, που όμως νομίζω ότι έχει βάση. Σημειώστε δε ότι υπάρχει και απόκρυψη και ότι πολλοί ερωτώμενοι δύσκολα αναφέρουν συγκεκριμένα ποσά, στο βαθμό που είναι κατά κάποιο τρόπο ευαίσθητα δεδομένα αυτά που τους ζητάς να καταγγείλουν. Όλα αυτά αφορούν στην ουσία μια μορφή καταγγελίας-δήλωσης...

Βλέπουμε συνεπώς ότι υπάρχει αύξηση των ζητούμενων ποσών. Η δε μεταβολή φέτος σε ευρώ είναι στον δημόσιο τομέα 61 ευρώ κατά μέσο όρο, σχεδόν 5% δηλαδή, ενώ μικρότερη μεταβολή αντίστοιχα σε ευρώ έχουμε στον ιδιωτικό τομέα. Όπου όμως εδώ ο μέσος όρος του χρηματικού ποσού είναι μεγαλύτερος και ήταν μεγαλύτερος και στην έρευνα του 2007 και πιθανότατα έτσι να ήταν και παλαιότερα, αλλά δεν είμαστε σε θέση να το αποδείξουμε. Άρα κρατάμε από το Διάγραμμα 11 ότι υπάρχει αύξηση των ποσών, πέρα από την αύξηση των περιστατικών διαφθοράς.

Στο Διάγραμμα 13 έχουμε τη σύνθεση των περιστατικών, των ζητούμενων ποσών και της αντίστοιχης σχέσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Εμείς, βεβαίως, δίνουμε αυτή τη στιγμή την έμφαση στο δημόσιο τομέα αλλά βλέπετε ότι υπάρχει ένα ενδιαφέρον στοιχείο: ότι αυξάνεται η συμμετοχή και του ιδιωτικού τομέα στη διαφθορά, όπως και ο ενδιαμέσος χώρος που αφορά και τους δύο τομείς. Σίγουρα η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα αυξάνεται φέτος. Με βάση λοιπόν αυτά τα στοιχεία μπορούμε να καταλήξουμε σε μια εκτίμηση για το μέγεθος της διαφθοράς στην Ελλάδα: στη βάση της συγκεκριμένης έρευνας το εκτιμώμενο μέγεθος της συνολικής διαφθοράς για το 2008 υπολογίζεται σε 748 εκατομμύρια ευρώ. Το μέγεθος προκύπτει φυσικά από μια προβολή και υπάρχει ένα διάστημα που, στατιστικά μιλώντας, θα μπορούσε να ξεκινάει από τα 681 εκατ. ευρώ και να φτάνει έως τα 815 εκατ. ευρώ. Εάν συγκρίνουμε το μέγεθος αυτό με το μέγεθος του 2007 προκύπτει φέτος, μέσα σε μία χρονιά, μία αύξηση του εκτιμώμενου ποσού της διαφθοράς κατά 100 εκατομμύρια. Πρόκειται, αν θέλετε, για μια εμπειρική υπόθεση, μπορεί κανείς να έχει αντιρρήσεις, νομίζω όμως ότι έχει μία βάση και η βάση αυτή προφανώς δεν μπορεί να είναι παρά αρνητική. Να σημειώσουμε δε ότι είναι πολύ πιθανόν να υποεκτιμάται αυτό το ποσό κατά δήλωσιν, είναι πολύ πιθανόν να υπάρχουν περιπτώσεις που δεν δηλώνονται αυτά τα ποσά, αλλά το γενικό συμπέρασμα είναι ότι υπάρχει διαφθορά που αυξάνεται.

Από την άλλη πλευρά όμως θα πρέπει να συγκρατήσουμε και το γεγονός ότι η διαφθορά είναι περιχαρακωμένη και δεν έχει ενδεχομένως τις διαστάσεις που της αποδίδουν τα μέσα ενημέρωσης. Επομένως θα έλεγα ότι πρέπει να είμαστε διπλά προσεκτικοί απέναντι στο φαινόμενο, ούτε να το υποεκτιμάμε ούτε να το υπερεκτιμάμε.

Μότο: Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι υπάρχει διαφθορά που αυξάνεται. Από την άλλη πλευρά όμως πρέπει να συγκρατήσουμε το γεγονός ότι η διαφθορά είναι περιχαρακωμένη και δεν έχει ενδεχομένως τις διαστάσεις που της αποδίδουν τα μέσα ενημέρωσης.

Να περάσω και στο τρίτο μέρος της έρευνας για να κλείσω αυτή τη σύντομη παρουσίαση. Το τρίτο μέρος αφορά τις κλίμακες μέτρησης τάσεων και αντιλήψεων απέναντι στο φαινόμενο της διαφθοράς που επιχειρήσαμε για πρώτη φορά φέτος. Στην ουσία είναι μια καινοτομία της φετινής έρευνας και έχουμε διερευνήσει τα ακόλουθα τρία θέματα:

Το πρώτο αφορά τις πεποιθήσεις των πολιτών για τη μονιμότητα του φαινομένου, αν δηλαδή πιστεύουν ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα στην οποία πάντα θα υπάρχει διαφθορά ή αν μπορεί να γίνει μια χώρα χωρίς διαφθορά. Ως προς αυτό υπάρχει ένας διχασμός της κοινής γνώμης. Υπάρχει ένα πολύ σοβαρό ποσοστό πολιτών, σχεδόν τέσσερις στους δέκα, που θεωρούν ότι δεν θα απαλλαγούμε ποτέ από τη διαφθορά, ότι είναι εγγενής κατά κάποιο τρόπο. Υπάρχει όμως και μια πλειοψηφία που δεν συμερίζεται αυτή την άποψη. Παρόλα αυτά έχουμε έναν διχασμό της κοινής γνώμης, που νομίζω ότι έχει ενδεχομένως να κάνει και με τη συζήτηση που γίνεται τα τελευταία χρόνια και τη συνειδητοποίηση του προβλήματος από αυξανόμενη μερίδα της κοινής γνώμης.

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον, νομίζω, έχει μία κλίμακα ιδεολογικής αποδοχής των πράξεων της διαφθοράς η οποία αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 17. Στην ουσία έχουμε μετρήσει όλες τις επίμαχες περιοχές εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς, δηλαδή Υπουργείο Μεταφορών, Εφορίες, Πολεοδομίες, Νοσοκομεία και εδώ θέλουμε να δούμε εάν υπάρχει συνειδητοποίηση των πράξεων της διαφθοράς. Δηλαδή το να δώσουμε χρήματα ή άλλο αντάλλαγμα για να περάσουμε τις εξετάσεις για την άδεια οδήγησης το θεωρούμε πράξη διαφθοράς; Νομίζω ότι πρέπει να διακρίνει κανείς ανάμεσα στην πρακτική και στην ιδεολογική αποδοχή των πράξεων διαφθοράς και από ό,τι φαίνεται, ανεξάρτητα από το κατά πόσον προβαίνουμε σε τέτοιες πράξεις, δεν υπάρχει, ευτυχώς, ιδεολογική αποδοχή των πράξεων και υπάρχει συνείδηση ότι πρόκειται περί πράξεων διαφθοράς.

Μότο: Πρέπει να διακρίνει κανείς ανάμεσα στην πρακτική και στην ιδεολογική αποδοχή των πράξεων διαφθοράς και από ό,τι φαίνεται, ανεξάρτητα από το κατά πόσον προβαίνουμε σε τέτοιες πράξεις, δεν υπάρχει, ευτυχώς, ιδεολογική αποδοχή των πράξεων.

Μια παρεμφερής κλίμακα ανοχής αφορά κάποιες απόψεις οι οποίες ακούγονται κοινωνικά και την οποία έχουμε αποτυπώσει στο Διάγραμμα 18. Για παράδειγμα το “αν είναι να κάνουμε τη δουλειά μας τότε δεν πειράζει να δώσουμε και κάποιο φακελάκι”, δηλαδή να έχουμε μια αποτελεσματικότητα στις προσωπικές συναλλαγές μας με το κράτος, είναι μια άποψη με την οποία διαφωνεί το 80%. Παρομοίως ισχύει και σε ό,τι αφορά την ανοχή. Η άποψη ήταν “αν δεν βλάπτονται τα προσωπικά μου συμφέροντα δεν θα με ενοχλούσαν μίζες και φακελάκια, ακόμα κι αν γίνονταν μπροστά στα μάτια μου”, όπου πάλι υπάρχει μια καθολική απόρριψη αυτής της πρότασης. Και βεβαίως υπάρχει ακόμη το θέμα που αφορά την ανομία, την τήρηση του νόμου, την κουλτούρα του νόμου, κι αυτό είναι πολύ σημαντικό. Η πρόταση ήταν “δεν χρειάζεται να

υπακούμε στους νόμους όταν δεν μας βλέπει κανείς” κι αυτή είχε καθολική απόρριψη από το 90%. Θα μου πείτε ότι μπορεί να παίρνουμε απλώς πολιτικώς ορθές απαντήσεις. Δεν μπορώ να το αμφισβητήσω αυτό το επιχείρημα, υπάρχει η συγκεκριμένη τάση, αλλά από την άλλη πλευρά είναι τέτοιας καθολικής αποδοχής, είναι τόσο καθαρές οι απόψεις και οι κοινωνικές γνώμες που νομίζω ότι δεν είναι τόσο επιφανειακές.

Και θα κλείσω με τη μέτρηση αποδοχής μέτρων για την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Εδώ στην ουσία έχουμε διερευνήσει την κοινωνική γνώμη σχετικά με οκτώ μέτρα. Με την εξαίρεση του θέματος της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία το οποίο είναι σχετικά αυτοτελές, οι ερωτήσεις αφορούσαν την εφαρμογή του νόμου – αν “πιστεύουν ότι η εφαρμογή του νόμου θα είχε αποτελέσματα στην καταπολέμηση της διαφθοράς” – , την επιβολή αυστηρών τιμωριών σε όσους συλλαμβάνονται να παίρνουν μίζες και φακελάκια ή να δίνουν – κι αυτό θα έλεγα ότι είναι ακόμα πιο σημαντικό γιατί αφορά την πλευρά των πολιτών. Άλλα μέτρα ήταν να εφαρμόζεται πραγματικά το πόθεν έσχες στους δημόσιους υπαλλήλους, να καθιερωθεί κώδικας επαφής και συμπεριφοράς των δημοσίων υπαλλήλων απέναντι στους πολίτες, να γίνονται μαθήματα για την καταπολέμηση της διαφθοράς στα σχολεία, να γίνονται ενημερωτικές εκστρατείες κατά της διαφθοράς, να εξασφαλιστεί η ανεξαρτησία των δικαστών.

Αυτό που είδαμε είναι ότι τα μέτρα της εφαρμογής του νόμου και της αυστηρότερης τιμωρίας όχι μόνον όσων παίρνουν αλλά και όσων δίνουν φακελάκια έχουν καθολική αποδοχή. Υπάρχουν άλλα τέσσερα μέτρα που έχουν αποδοχή της τάξης του 80%, δηλαδή οκτώ στους δέκα πολίτες συμφωνούν με τη λήψη τους και υπάρχουν δύο μέτρα που η αποδοχή είναι της τάξης του 70%, δηλαδή εφτά στους δέκα συμφωνούν.

Μότο: Τα μέτρα της εφαρμογής του νόμου και της αυστηρότερης τιμωρίας όχι μόνον όσων παίρνουν αλλά και όσων δίνουν φακελάκια έχουν καθολική αποδοχή.

Επομένως, νομίζω ότι δεν είναι βεβιασμένο το συμπέρασμα να πει κανείς και να καταλήξει ότι: Πρώτον, η ελληνική κοινωνία δεν έχει αποδεχθεί ιδεολογικά τη διαφθορά· παρά το γεγονός ότι μπορεί να συμμετέχει σε πράξεις διαφθοράς δεν υπάρχει τέτοια ιδεολογική νομιμοποίηση. Δεύτερον, οι πολίτες ξέρουν τι πρέπει να γίνει. Τρίτον, οι πολίτες είναι πεπεισμένοι ότι εάν αυτά που πρέπει να γίνουν όντως γίνουν, τότε το πρόβλημα της διαφθοράς είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί. Αυτό νομίζω ότι είναι κι ένα αισιόδοξο συμπέρασμα από τη μέτρηση την οποία κάναμε και πιστεύω ότι θα συνεχίσουμε να κάνουμε.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Μπορούμε να κάνουμε δυο τρεις παρατηρήσεις; Πρώτον, το ποσοστό των δήμων είναι πάρα πολύ χαμηλό: είναι στο 2,9.

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Έχουμε τις νομαρχίες και τους δήμους στο 2,9.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Εκεί περιλαμβάνεται και το ποσοστό της πολεοδομίας. Οι πολεοδομίες είναι δημοτικές και νομαρχιακές.

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Ναι... Κοιτάζετε, βασίζεται σε ανοικτή ερώτηση, επομένως είναι κατά δήλωση.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Καλά αυτό, αλλά η μεγάλη διαφορά στους δήμους είναι στις δημοτικές πολεοδομίες.

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Ακριβώς είναι στις πολεοδομίες, απλώς εδώ ενδεχομένως αναφέρεται σε άλλες περιπτώσεις.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Σε άλλες περιπτώσεις πλην των πολεοδομιών;

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Ναι.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Πάντως οι περισσότερες πολεοδομίες είναι δημοτικές, δεν υπάγονται στο ΥΠΕΧΩΔΕ. Δεύτερον, όταν δωροδοκεί κάποιος, δεν δωροδοκεί με 343 ευρώ, δωροδοκεί με ποσά ακέραια, 500 ή 1000 ευρώ. Κάθε φορά που ανεβαίνει το ποσό, ανεβαίνει και το γρηγορόσημο ή το ποσοστό.

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Είναι ένας κατά μέσο όρο εμπειρικός αριθμητικός υπολογισμός που μας επιτρέπει να βγάλουμε ένα συμπέρασμα. Σαφώς έχετε δίκιο σε αυτά.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να σας κάνω δύο ερωτήσεις. Η πρώτη: αν κατάλαβα καλά, η έρευνα έγινε με ερωτηματολόγιο στο οποίο απήντησαν γραπτά;

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Όχι, είναι με τηλεφωνική συνέντευξη.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Κατά συνέπεια είναι σωστό το συμπέρασμα που μπορεί να βγάλει κανείς πως όταν έχουμε απέναντί μας κάποιον και τον ρωτάμε να απαντήσει, θα απαντήσει σύμφωνα με την κρατούσα ηθική και κατά κάποιο τρόπο θα μας δώσει μια καλή εικόνα;

Και η δεύτερη παρατήρηση: μας είπατε ότι βγάλατε ορισμένα ποσά τα οποία είναι ποσά από απαντήσεις που δόθηκαν σε απόλυτους αριθμούς, δηλαδή το ερώτημα ήταν πόσο δωροδοκήσατε, τόσο. Υπάρχει μέσα στο ερωτηματολόγιο το εισόδημα πουθενά; Δηλαδή υπάρχει συσχέτιση της δωροδοκίας με το εισόδημα;

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Ναι, υπάρχει. Καταρχήν για το πρώτο ερώτημα το ζήτημα που θέτετε είναι εγγενές από την εποχή που ο Τζορτζ Γκάλοπ καθιέρωσε τη μέθοδο της δειγματοληπτικής έρευνας. Γνωρίζουμε ότι υπάρχουν τέτοιες μεροληψίες, παρ' όλα αυτά χρησιμοποιούμε τις έρευνες. Πράγματι υπάρχει μια τέτοια ενδεχόμενη μεροληψία των ερωτώμενων, δεν απαντούν πάντοτε ειλικρινώς. Ωστόσο πιστεύω ότι η τηλεφωνική μέθοδος – κι αυτό δείχνει η ελάχιστη ερευνητική εμπειρία που έχουμε αποκομίσει – προσφέρεται καλύτερα. Δηλαδή κάποιος απαντάει ευκολότερα στο τηλέφωνο, και βεβαίως με ένα ερωτηματολόγιο το οποίο έχει αρκετή δουλειά από πίσω. Δεν καταλήξαμε απλά, έγινε και πιλοτική έρευνα, δοκιμάστηκαν ερωτήσεις ώστε να μην προκαλείς τον άλλον, να μην τον φέρεις σε δυσκολία... Εν πάση περιπτώσει γι' αυτό και είπα ότι ενδέχεται τα ποσοστά που προκύπτουν να υποεκτιμούν το φαινόμενο, πιστεύω ότι είναι λογική η σκέψη.

Τώρα το δεύτερό σας ερώτημα αφορά το εισόδημα. Υπάρχει, έχει μετρηθεί, κι ένας λόγος που ξεκίνησε η Διεθνής Διαφάνεια αυτή την έρευνα είναι για να μπορέσουμε να αναλύσουμε το φαινόμενο και να δούμε ποιες κοινωνικές παράμετροι παίζουν ρόλο: το μορφωτικό επίπεδο, η περιοχή, το εισόδημα. Προφανώς μπορούμε να κάνουμε τέτοιες συζητήσεις και....

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Έχετε κάποια συμπεράσματα γύρω απ' αυτά;

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Αυτή τη στιγμή δεν έχω, είμαστε όμως στη διαδικασία επεξεργασίας των δεδομένων και θα κοινοποιηθούν εν καιρώ.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Πάνω σε αυτό μπορώ να προσθέσω κάτι; Εάν υποθέσουμε ότι κάνετε μια έρευνα και διαπιστώνετε ότι το ποσοστό της διαφθοράς είναι 50%. Συνεπώς οι μισοί που θα απαντήσουν ναι, μου έχει συμβεί, θα είναι διεφθαρμένοι και είναι ένα θέμα σε ποια κατηγορία ανήκουν: σε εκείνους που τα παίρνουν, σε εκείνους που τα δίνουν ή σε εκείνους που και τα παίρνουν και τα δίνουν; Θέλω να πω μήπως από την πείρα σας διαφαίνεται δυνατή μία αναγωγή των όποιων απαντήσεων έτσι ώστε το αποτέλεσμα να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Γιατί δεν είναι εύκολο αυτό...

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Όχι, δεν είναι εύκολο, σας είπα ότι η διαφθορά είναι εξαιρετικά δύσκολο θέμα να αντιμετωπιστεί ερευνητικά, αλλά παρ' όλα αυτά προσπαθούμε.

Η ερώτηση που χρησιμοποιούμε, η βασική ερώτηση για τη μέτρηση είναι αν έχει τύχει να ζητηθούν από εσάς προσωπικά ή από κάποιο άλλο μέλος του νοικοκυριού σας χρήματα, όχι αν εσείς προσφέρατε, εάν σας ζητήθηκαν. Επομένως μεταθέτουμε την ευθύνη στον άλλο, έτσι δεν είναι; Διότι δεν μπορώ να θέσω σε κάποιον το ερώτημα “είσαι διεφθαρμένος;”, δε γίνεται, είναι λάθος. Και, κυρίως, ξαναλέω πως αυτό το οποίο έχει σημασία είναι, αν θέλετε, η σύγκριση, η διαχρονική εξέλιξη.

Όταν μετράω το ίδιο μέγεθος με τον ίδιο τρόπο, έχω ένα πρώτο συμπέρασμα που – αν και είναι αρνητικό – εμένα τουλάχιστον ερευνητικά με κάνει να αισθάνομαι πιο ασφαλής: το ότι με το ίδιο εργαλείο μετρώντας πέρυσι και φέτος, και με τον ίδιο τρόπο, βλέπω μία μεταβολή. Αυτό ισχύει και για άλλα μεγέθη που μετράμε με τέτοιου τύπου εργαλεία. Η σύγκριση και η διαχρονική εξέλιξη είναι οπωσδήποτε ένα σημαντικό πλεονέκτημα αυτής της μεθόδου.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Μήπως θα έπρεπε να αποπληθωρίσετε τα ποσά; Τα αποπληθωρίζετε;

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Βεβαίως, θέτετε ένα πολύ σοβαρό θέμα. Τα ποσά πρέπει να ανάγονται σε μια κοινή βάση. Να σας πω κάτι πολύ πιο σοβαρό, αυτή τη στιγμή, 2009, δεν υπάρχει εκτίμηση του πληθυσμού της χώρας από τη Στατιστική Υπηρεσία. Έχουν μεσολαβήσει οχτώ χρόνια από την απογραφή του 2001 και με την καθυστέρηση με την οποία έχουμε συνηθίσει να λαμβάνουμε τα στοιχεία, είναι πολύ πιθανό η εικόνα για τη σημερινή κατάσταση να μας προκύψει το 2012 ή το 2013. Αυτό το οποίο κάνουμε είναι να χρησιμοποιούμε κάθε αναθεώρηση των στοιχείων που μας παρέχει η Στατιστική Υπηρεσία και προφανώς καταλαβαίνετε ότι

ένα ερευνητικό ινστιτούτο δεν μπορεί να υποκαταστήσει την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της χώρας. Αν η Στατιστική Υπηρεσία ή η απογραφή του πληθυσμού πάσχουν – και γνωρίζουμε ότι πάσχουν – θα πάσχουμε κι εμείς.

Αλλά κατά τη γνώμη μου είναι φιλοσοφικό το θέμα: υπάρχει η απόλυτη και η σχετική αλήθεια. Με βάση τα στοιχεία που διαθέτουμε εργαζόμαστε και τα αναπροσαρμόζουμε και τα επανεξετάζουμε κάθε φορά που διαθέτουμε πιο έγκυρα και πιο ενημερωμένα στοιχεία. Αυτό δυστυχώς το πρόβλημα δεν έχει λυθεί ακόμα, δεν μπορεί να το αντιμετωπίσει κανείς ιδιωτικά.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ: Θα ήθελα να ρωτήσω ποια ακριβώς ήταν η μεθοδολογία της έρευνας για τη διαφορά στον ιδιωτικό τομέα.

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Η ερώτηση είναι παρεμφερής: ρωτάμε εάν σας έχουν ζητηθεί χρήματα για τακτοποίηση υπόθεσής σας που είχατε με ιδιωτική τράπεζα, με ιδιωτική επιχείρηση ή με κάποιον ελεύθερο επαγγελματία. Επομένως η ερώτηση είναι ακριβώς ίδια με τη διαφορά ότι δεν ζητάμε υπηρεσία αλλά επιχείρηση. Και οι αναφορές των ερωτώμενων σε ό,τι αναφέρεται ως ιδιωτικός τομέας είναι για τα νοσοκομεία, ιδιωτικό νοσοκομείο Χ, Ψ και τα λοιπά, δικηγόροι και νομικοί, τράπεζες, γιατροί, δηλαδή χώροι ελεύθερων επαγγελμάτων, κλινικές, ιδιωτικά ΚΤΕΟ, εργολάβοι, πολιτικοί μηχανικοί, ηλεκτρολόγοι μηχανικοί, κατασκευαστικές, τεχνίτες, κυρίως επαγγέλματα που αφορούν την οικοδομή και τα έργα. Επίσης αναφέρθηκαν αντιπροσωπείες αυτοκινήτων, λογιστικά γραφεία, ασφαλιστικές επιχειρήσεις, ΙΕΚ, σούπερ μάρκετ – δεν ξέρω για ποιους λόγους – συνεργεία αυτοκινήτων, ηλεκτρονικοί και τα λοιπά. Όλα αυτά είναι απαντήσεις σε ανοικτή ερώτηση: επομένως οι ερωτώμενοι αυθορμήτως δηλώνουν ποιος τους ζήτησε χρήματα και με βάση αυτά κάνουμε την κατάταξη χωριστά για το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

Κος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ: Ήθελα να ρωτήσω: η οικονομία σε σχέση με την παραοικονομία ποια διαφορά έχει αυτή τη στιγμή;

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Δεν αφορά την έρευνα αυτό, δεν μπορώ να σας το απαντήσω. Τι εννοείτε, αν υπάρχει παραοικονομία στην Ελλάδα;

Κος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ: Αν υπάρχει παραοικονομία μεγαλύτερη, ίση ή μικρότερη; Έχω την εντύπωση ότι η παραοικονομία είναι μεγαλύτερη σε νούμερα από την οικονομία μας.

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Αυτή η έρευνα δεν μπορεί να αποτυπώσει το μέγεθος της παραοικονομίας, είναι άλλο το αντικείμενό της.

Γ. ΔΟΛΙΑΝΙΔΗΣ: Ήθελα να κάνω δύο ερωτήσεις. Μπορείτε να μου υπενθυμίσετε σε επίπεδο οικογένειας, αν δεν κάνω λάθος, η διαφορά ήταν στο 12%-15%;

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Στα νοικοκυριά με βάση την προβολή στον πληθυσμό είναι 13%.

Γ. ΔΟΛΙΑΝΙΔΗΣ: Το θεωρώ πάρα πολύ μικρό. Η ερώτησή μου είναι: Στη γενικευμένη απαξίωση των θεσμών – που την έχουμε δει να καταγράφεται σε πολλές δημοσκοπήσεις στις εφημερίδες – και που είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα της ελληνικής κοινωνίας πια, το κομμάτι της διαφθοράς που αποτελεί καθαρά οικονομικό θέμα ας το πούμε, σε τι βαθμό συμμετέχει στη γενικευμένη απαξίωση των Ελλήνων προς τους θεσμούς; Γιατί πιστεύω ότι το πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας είναι η απαξίωση των θεσμών και όχι οι οικονομικοί συντελεστές. Δηλαδή πραγματικά θεωρώ ότι η κατάχρηση εξουσίας ή υπερεξουσίας αποτελούν το μεγάλο πρόβλημα στην Ελλάδα και την πηγή όλων των κακών.

Κος ΑΓΡΑΠΙΔΗΣ: Θα ήθελα να έρθω ακριβώς στο θέμα της αξιοπιστίας των θεσμών. Και θα πρότεινα, στις πολύ σωστές προσπάθειες που κάνετε, να φύγετε από τους απλούς δείκτες καταγραφής της διαφθοράς και να πάτε μέσα στις υπηρεσίες και να βγάλετε δείκτες: κατά πόσον δηλαδή η κάθε υπηρεσία η οποία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή των νόμων παρακολουθεί την εφαρμογή της νομοθεσίας και εάν έχει κάποια στατιστικά στοιχεία για το πώς η εφαρμογή των νόμων εξελίσσεται.

Και να σας φέρω ένα συγκεκριμένο παράδειγμα. Τον Οκτώβριο του 2008 ήμουν μαζί με τη σύζυγό μου σε ένα ασανσέρ και έπεσε. Η σύζυγός μου παραλίγο να μείνει ανάπηρη, είχε κατάγματα στη σπονδυλική στήλη. Και επειδή είμαστε ξεροκέφαλοι για τα ελληνικά δεδομένα, ξεκινήσαμε μια διαδικασία να δούμε τι ακριβώς συμβαίνει. Ρώτησα παραδείγματος χάρη στο ΕΚΑΒ κάτι πολύ απλό – επειδή μου είπαν εκεί ότι “είναι καθημερινό σχεδόν το φαινόμενο να πέφτουν ασανσέρ στην Αθήνα” – τους ρώτησα λοιπόν “εσείς κρατάτε στατιστικά στοιχεία οι κλήσεις που έχετε καθημερινά σε τι αναφέρονται”; Έτσι, για να ξέρουμε πόσα ήταν τροχαία, πόσα από μοτοσυκλέτα, πόσα από πτώση σε ασανσέρ. Δεν υπάρχουν στοιχεία. Ρώτησα τη Νομαρχία που είναι υπεύθυνη εάν έχουν καταγράψει τέτοιου είδους συμβάντα. Δεν έχουν στοιχεία. Το Υπουργείο το ίδιο. Λοιπόν εγώ τώρα, ο οποίος τυγχάνει να είμαι και μηχανικός, τι θα πρέπει να κάνω όταν ψάχνοντας το θέμα μαθαίνω γύρω γύρω τι πραγματικά συμβαίνει αυτή τη στιγμή. Συμβαίνει ότι υπάρχει ένα κύκλωμα το οποίο είναι δεμένο με τέτοιο τρόπο που λέει ότι οι εταιρείες οι οποίες κάνουν τη συντήρηση δεν στέλνουν καν άνθρωπο να κάνει συντήρηση, τους συμφέρει καλύτερα να πληρώνουν την ασφάλεια, γιατί είναι ελάχιστες οι υποθέσεις οι οποίες καταλήγουν στα δικαστήρια και καταπνίγονται. Το τι σημαίνει αυτό ερμηνεύστε το εσείς. Και εντέλει, για να καταλήξω και για να δούμε πού έχουν φτάσει στην Ελλάδα οι θεσμοί σήμερα, θα σας πω ότι τα συγκεκριμένα ασανσέρ πέφτουν εδώ και τρία χρόνια και υπάρχουν καταγεγραμμένα με εξώδικα ίδιου τύπου ατυχήματα, ξέρετε πού; Στο Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας.

Κος ΑΣΗΜΑΚΗΣ: Είμαι δικηγόρος, συμφωνώ απόλυτα με τον προλαλήσαντα, αλλά θα ήθελα να προσθέσω το εξής: ασχοληθήκατε καθόλου με τη Δικαιοσύνη, με τη λεγομένη παραδικηγορία ή κάτι αντίστοιχο σε ό,τι αφορά τους δικαστικούς λειτουργούς;

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Όπως βλέπετε είναι η δεύτερη κατηγορία οι δικηγόροι.

Κος ΑΣΗΜΑΚΗΣ: Θα σας πω ένα παράδειγμα λοιπόν. Ο έχων την τιμή να σας ομιλεί 22 Δεκεμβρίου του 2008 αναγκάστηκα, έγκριτε κ. Ρακιντζή, να χαστουκίσω στο γραφείο μου αντιστασιαγγελέα υψηλότερου επιπέδου αφού πρώτα τον εξύβρισα γι' αυτά που έλεγε και εν συνεχεία του είπα έλα έξω από το κτίριο να φας και τις υπόλοιπες. Αυτό δεν είναι για γέλια, είναι για κλάματα.

Αυτός λοιπόν ο κύριος, ήταν δύο η ώρα περίπου, δυόμισι τελείωνε η υπηρεσία του, πάει στην είσοδο και βρίσκει έναν αστυφύλακα και του λέει “σε παρακαλώ συνόδεψέ με λίγο παραέξω διότι κάποιος με τον οποίον τσακώθηκα στο γραφείο μου απειλεί να με χτυπήσει”. Και βγήκε αυτός ο κύριος, εγώ τον έβλεπα από το αυτοκίνητό μου που είχα παρκάρει εκεί κοντά, αλλιώς θα τις έτρωγε πάλι, και σηκώθηκε κι έφυγε και δεν είπε λέξη. Και περάσανε τρεισήμισι μήνες και μπορώ να ομιλήσω διότι δεν έκανε ούτε μήνυση ούτε έκθεση. Όταν ανέβηκα και τα ανέφερα αυτά στον κ. Αντισταγγελέα του Αρείου Πάγου τον κ. Σανιδά, με άκουσε με πολλή προσοχή και έμαθα μετά ότι τον κάλεσε τον κύριο αυτόν. Συνέχεια δεν έμαθα.

Τι θα πρέπει όμως κ. Μαυρή, να χαστουκίζουμε τους εισαγγελείς για να αποδοθεί η Δικαιοσύνη; Εκεί έχουμε καταντήσει. Συνεπώς η φθορά των θεσμών που υπάρχει δεν είναι απλώς συμπτωματική και πρέπει να ασχοληθείτε με τη Δικαιοσύνη, γιατί από τη Δικαιοσύνη εξαρτάται πάρα πολύς κόσμος, επαγγελματίες και μη.

Α. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ: Επειδή ο τρόπος με τον οποίον γίνεται η συζήτηση αρχίζει να φεύγει σε γενικότερου ενδιαφέροντος θέματα, θα ήθελα εδώ να κάνουμε μια μικρή παρένθεση και να δώσουμε στον κ. Μαυρή τη δυνατότητα να ξαναεξηγήσει ποια είναι η λογική και η στόχευση αυτού του είδους της έρευνας. Δεν περιμένουμε από αυτήν την έρευνα να βγάλει το αν είναι επικίνδυνο ή όχι το να χαστουκίζει κανείς τους αντισταγγελείς – ένα σπορ που δεν το είχα σκεφθεί, αν κι εγώ εκ δικηγόρων προέρχομαι. Σε μια εποχή έκρηξης κοινωνικής βρισκόμαστε και κάποιοι από τους συμπολίτες μας, οι οποίοι μετέρχονται την τέχνη του μπουκαλιού με στουπί και φλόγα, εμφορούνται από μία μορφή απονομής Δικαιοσύνης δια της αυτοδικίας, η οποία απαντάται διάχυτα και καθίσταται επικίνδυνη.

Δεν είναι και λίγο το ότι μπορείς να επιτεθείς σε έναν δικαστικό λειτουργό και προϊστάμενο δημόσιας αρχής, ο οποίος, έστω παλιότερα, έκανε πολλά δυσάρεστα πράγματα, μέσα στο γραφείο του και να μην τολμά να σου απαντήσει! Όπως επίσης η ίδια δημόσια δύναμη, όταν βλέπει εξ αποστάσεως μόνο τον νεαρό ο οποίος λαμπαδιάζει μια καταπιεστική τράπεζα και θεωρεί ότι βρίσκεται σε απόλυτο δίκιο. Η διάχυτη κοινωνική αυτοδικία είναι επικίνδυνο φαινόμενο, αλλά δε νομίζω ότι είναι η στιγμή να πάει προς τα εκεί η συζήτηση.

Όπως επίσης το εξαιρετικά σημαντικό θέμα του πόση είναι η παραοικονομία στην Ελλάδα, θα δίσταζα να το φορτώσουμε κι αυτό στους ήδη κυρτωμένους από το φορτίο δουλειάς και ευθύνης ανθρώπους των εταιρειών ερευνών, όπως ο κ. Μαυρής.

Προτού σχολιάσετε, ας επισημάνω ότι αυτού του είδους οι έρευνες είναι οπωσδήποτε σημαντικές. Και ότι είναι πραγματικά πολύτιμη η δουλειά που κάνουν, πολύτιμη και η σχετική πρωτοβουλία της Διεθνούς Διαφάνειας. Να θυμίσω σε μερικούς από 'δω μέσα – ήμασταν μαζί και τότε – ότι πριν από τέσσερα ή πέντε χρόνια, το 2003 οπότε είχε γίνει ένα συνέδριο της Διεθνούς Διαφάνειας - Ελλάς, προκειμένου να ανεβάσουμε το δημόσιο ενδιαφέρον είχαμε επιδιώξει να πάρει δημοσιότητα ο CPI, ο Δείκτης Πρόσληψης

της Διαφθοράς ο οποίος έδινε την Ελλάδα σε υποβαθμισμένη θέση. Να θυμίσω λοιπόν πως εκείνο τον καιρό τμήματα της τότε Κυβέρνησης, η Δικαιοσύνη και πολλοί σημαντικοί δημόσιοι φορείς, ΔΕΚΟ κλπ. είχαν έρθει και είχαν μετάσχει. Όμως την επόμενη μέρα η Κυβέρνηση, δια του τότε εκπροσώπου Τύπου της και δια πολύ σημαντικών Υπουργών, βγήκε και είπε “τι είναι αυτές οι αηδίες;”. Δεν είτε βέβαια τη λέξη 'αηδίες', ήταν, βλέπετε, η Κυβέρνηση Σημίτη και δεν έλεγε κακά λόγια, αλλά είτε “Τι είναι αυτά τα πράγματα; Δεν είναι δημόσιος φορέας αυτός που υπολογίζει τον CPI, άρα είναι ανάξιος προσοχής”!

Το γεγονός λοιπόν ότι γίνεται σήμερα όλη αυτή η συζήτηση γύρω από τη δεύτερη έρευνα της Διεθνούς Διαφάνειας που παρουσιάζει εξειδικευμένους πλέον δείκτες, θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό. Γιατί; Για να σταματήσουμε να φοβόμαστε να μιλάμε και να ακούμε – και τα νούμερα ξεφοβίζουν!

Γ. ΜΑΥΡΗΣ: Συμφωνώ με τις επισημάνσεις και θα ήθελα να προσθέσω δύο παρατηρήσεις. Η μία αφορά την κρίση των θεσμών που ξεφεύγει από το αντικείμενο – ή μάλλον δεν ξεφεύγει, δεν αφορά τη συγκεκριμένη έρευνα. Πράγματι υπάρχει τεράστια κρίση εμπιστοσύνης στους θεσμούς. Μία από τις βασικές μας έρευνες, αν θέλετε, έχει δείξει ότι η απαξίωση και η κρίση εμπιστοσύνης είναι πάρα πολύ μεγάλη τα τελευταία χρόνια. Και ειδικά φέτος και πέρυσι στην Ελλάδα αγγίζει επικίνδυνα επίπεδα και αφορά το σύνολο των θεσμών, όχι μόνο του κράτους αλλά, ξαναλέω, και του ιδιωτικού τομέα. Περιλαμβάνει την κρίση εμπιστοσύνης στις επιχειρήσεις, πρώτα απ' όλα στις τράπεζες, αλλά και σε άλλες κατηγορίες, για παράδειγμα τις εταιρίες τροφίμων, τις εταιρίες πληροφορικής· επομένως έχουμε να κάνουμε με μια γενική κρίση των θεσμών.

Το αντικείμενο όμως της παρούσας έρευνας και η συνεισφορά της είναι ότι προσπαθεί να ορίσει και να μετρήσει το φαινόμενο της διαφθοράς για να το μελετήσουμε, να το προσεγγίσουμε και να το αντιμετωπίσουμε. Αυτή είναι η σημασία και η αξία της έρευνας και κάθε χρόνο που περνάει θα μπορούμε να λέμε περισσότερα πράγματα, ακριβώς επειδή θα βασιζόμαστε σε περισσότερα δεδομένα. Ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα αυτής της χώρας είναι ότι δεν έχει αξιόπιστα δεδομένα, όχι μόνο για την οικονομία αλλά και για την κοινωνία. Ένας τομέας στον οποίο προσπαθούμε να απαντήσουμε είναι το θέμα της διαφθοράς και, νομίζω, ορθώς.